ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
ДОНИШГОҲИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН

«Мувофиқа шуд»
Ректори Донишгоҳи
миллии Тоҷикистон
_________Хушвахтзода Қ.Х.
«___» __________ соли 2022

«Тасдиқ карда шуд»
Вазири маориф ва илми
Ҷумҳурии Тоҷикистон
________Саидзода Р.Ҳ.
«___»________соли 2022

БАРНОМАИ ТАҲСИЛОТӢ
АЗ РӮИ САМТ (ИХТИСОС)

Гурӯҳи ихтисосҳо: 21 05– Илмҳои филологӣ
Ихтисос: 1-21 05 01 – Забон ва адабиёти тоҷик
Тахассус: Филолог. Муаллими забон ва адабиёти тоҷик
Дараҷаи академӣ: Бакалавр
Муҳлати таҳсил: 4 сол

Душанбе – 2022

ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
ДОНИШГОҲИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН

«Маъқул дониста шуд»	**«Ташхис карда шуд»**
Дар Шӯрои олимони ДМТ	Директори Маркази ҷумҳуриявии
қарори № 01 аз «31» августи соли 2021	таълимию методии назди Вазорати
Раиси Шуро_________________	маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон
профессор Хушвахтзода К.Х.	__________________ Р.Мирзозода
	«_____»________соли 2022

БАРНОМАИ ТАҲСИЛОТӢ
АЗ РӮИ САМТ (ИХТИСОС)

Гурӯҳи ихтисосҳо: 21 05– Илмҳои филология
Ихтисос: 1-21 05 02 – Забон ва адабиёти тоҷик
Тахассус: Филолог. Муаллими забон ва адабиёти тоҷик
Дараҷаи академӣ: Бакалавр
Муҳлати таҳсил: 4 сол

Душанбе -2022

МУНДАРИҶА

1. Муқаррароти умумии барномаи таҳсилотӣ...4
2. Ҳуҷҷатҳои танзимкунандаи мундариҷа ва раванди татбиқи барномаи таҳсилотӣ...6
3. Ҳадди ақали ҳатмии мазмун ва мундариҷаи барномаи таҳсилотӣ аз рӯи ихтисоси 1-21 05 01– Забон ва адабиётитоҷик...7
4. Муҳлати азхудкунии барномаитаҳсилотӣ..15
5. Шароитҳои амалигардонии барномаи таҳсилотӣ..16
6. Мундариҷаи маҷмуи ҳуҷҷатҳои барномаи таҳсилотӣ аз рӯи ихтисоси 1-21 05 01 – Забон ва адабиёти тоҷик..19
7. Аттестатсияи хатм аз рӯи ихтисос...21
8. Низоми дохилии таъмини сифат тибқи барномаи таҳсилотӣ...............................22
9. Қоидаҳои қабул тибқи барномаи таҳсилотӣ..23
10. Идоракунии тағйирот..23
Замимаҳо...24

ФЕҲРИСТИ ИХТИСОРАҲО

ВМ ва ИҶТ – Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон
СДТОК – Стандарти давлатии таҳсилоти олии касбӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон
МТОК – Муассисаи таҳсилоти олии касбӣ
БТ – Барномаи таҳсилотӣ
ННТ – Нақшаи намунавии таълим
НТК – Нақшаи таълими корӣ
ШТМ – Шурои таълимию методӣ
БТФ – Барномаи таълимии фан
БКФ – Барномаи кории фан (силлабус)
ФЗ – Фанҳои заминавӣ
ФҲ– Фанҳои ҳатмӣ
ФФИ – Фанҳои интихобӣ
ФУК - Фанҳои умумикасбӣ
ФТ – Фанҳои тахассусӣ
ҲПО – Ҳайати профессорону омӯзгорон
КИТ – Корҳои илмӣ-таҳқиқотӣ
КМД – Кори мустақилонаи донишҷӯ
КМРО – Кори мустақилона бо роҳбарии омӯзгор
НҶ – Назорати ҷорӣ
НН – Назорати ниҳоӣ
GPA (Grade Point Average) – Холи миёнаи умумӣ
ДМТ-Донишгоҳи миллии Тоҷикистон
ММТ– Маркази миллии тестии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон

1.МУҚАРРАРОТИ УМУМИИ БАРНОМАИ ТАҲСИЛОТӢ

1.1.Маълумот дар бораи ихтисос

Ном, рамз ва гурӯҳи ихтисоси 1-21 05 01– Забон ва адабиёти тоҷик, ба Таснифоти давлатии равия ва ихтисосҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳти №349 аз 30 июни соли 2007 тасдиқ шудааст, мувофиқ мебошад.

Барномаи бакалавриат аз рӯи ихтисоси 1-21 05 01– Забон ва адабиёти тоҷик, тибқи Шаҳодатномаи ИА 0000920, аз 08.08.2019 аз ҷониби Хадамоти давлатии назорат дар соҳаи маориф (ҳозира Агентии назорат дар соҳаи маориф ва илми назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон) аккредитатсия шудааст.

Барномаи таҳсилотии мазкур аз рӯи ихтисоси 1-21 05 01– Забон ва адабиёти тоҷик, 31 августи соли 2021 таҷдиди назар гардида, аз соли таҳсили 2021-2022 мавриди татбиқ қарор дода мешавад.

1.2.Тахассуси хатмкунанда

Баъди аз худ намудани барномаи таҳсилотӣ аз рӯи ихтисоси 1-21 05 01– Забон ва адабиёти тоҷик, дар шакли таҳсили рӯзона ва фосилавӣ, баъд аз хатм ба хатмкунанда касбият ва дараҷаи зерин дода мешавад:

Баъди азхуд намудани барномаи таҳсилотӣ аз рӯи ихтисоси 1-21 05 01– Забон ва адабиёти тоҷик дар шакли таҳсили рӯзона ва фосилавӣ, баъд аз хатм ба хатмкунанда касбият ва дараҷаи зерин дода мешавад:

- тахассуси касбӣ – Филолог. Муаллими забон ва адабиёти тоҷик;
- дараҷаи касбӣ – бакалавр аз рӯи ихтисоси 1-21 05 01– Забон ва адабиёти тоҷик.

1.3. Тавсифи умумии тахассуси хатмкунанда

Хатмкунандае, ки соҳиби тахассуси забон ва адабиёти тоҷик гардидааст, бояд;

- ба сифати филолог дар муассисаҳои таълимӣ (муассисаҳои таҳсилоти миёнаии умумӣ, коллеҷу омӯзишгоҳҳо) фаъолият карда тавонад;
- ҳамчун мутахассиси филолог қобилияти фаъолият кардан дар бахшҳои гуногуни ҳаёти иҷтимоӣ ва сиёсии кишварро доро бошад;
- қобилияти мустақилона азхуд намудани усулҳои нави азхудкунии дониш ва инкишофи маҳорату малакаи касбиро дошта бошад;
- бо истифода аз донишҳои назарии азхудкардааш мустақилона падидаҳои адабӣ, фарҳангӣ ва рухдодҳои ҷомеаро баҳогузорӣ карда тавонад;
- қобилияти истифода аз манбаъҳои иттилоотии дохилию хориҷӣ, ҷамъоварии маълумоти зарурӣ, таҳлил ва баррасии иттилоотро дошта бошад;
- дар баробари муаммоҳо ва мушкилоти ҷойдошта дар ҳаёти адабию фарҳангӣ ва равандҳое, ки дар ҷамъият ба вуқуъ меоянд, андешаи мустақил дошта, падидаҳоро таҳлил карда тавонад;
- қобилияти дар амал татбиқ намудани андешаи солимро дошта, дар сурати зарурӣ амалӣ карда тавонад;
- аз уҳдаи дар раванди таълим ҷорӣ кардани технологияи муосир барояд.

1.3.1.Объекти фаъолияти касбии бакалаврҳо ба шумор меравад:

- назария ва амалияи забону адабиёт;
- таърихи забон ва адабиёт;
- назария ва амалияи адабиёти тоҷик ва шарқ;
- усули таълими забон ва адабиёт дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ.

1.4. Талабот оид ба дараҷаи хатмкунанда

Дараҷаи дониши хатмкунандае, ки барномаи зинаи бакалавриатро аз худ кардааст, дар иртибот бо намуди фаъолиятҳои касбӣ, ки дар асоси барномаи таҳсилотии мазкур мушаххас гардидааст, бояд бо натиҷаҳои таълим, ки дар банди 3-и ҳуҷҷати мазкур нишон дода шудааст, мутобиқат намояд.

1.5. Доираи фаъолияти хатмкунанда

Намудҳои фаъолияти касбие, ки аз рӯи онҳо хатмкунанда пас аз худ кардани барномаи бакалавриат, омодагӣ мебинад, чунинанд:

- фаъолият дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ ва миёнаи махсус;
- фаъолият дар муассисаҳои фарҳангию омӯзишӣ,
- фаъолият дар васоити ахбори омма;
- фаъолият дар сохторҳои давлатӣ, вазорат ва дигар сохторҳои марбут ба соҳа;
- фаъолияти таълимӣ ва таҳлилӣ дар соҳаҳои филология ва фарҳангу санъат;
- фаъолияти машваратию ташхис (экспертӣ) дар коркарду таҳияи барномаҳои давлатӣ ва соҳавӣ;

1.6. Навъҳои фаъолияти касбии бакалавр аз рӯи ихтисоси 1-21 05 01– Забон ва адабиёти тоҷик.

- фаъолияти умумии касбӣ дар муассисаҳои таҳсилотӣ;
- фаъолият дар пажӯҳишгоҳҳои илмию таҳқиқотӣ;
- фаъолияти таълимӣ ва таҳлилию омӯзишӣ дар соҳаи филология;
- фаъолият дар расонаҳои иттилоотии соҳавӣ;
- фаъолияти машваратию роҳнамоӣ;
- фаъолияти таҳлилӣ-ташхисӣ.

Барномаи таҳсилотии мазкур аз рӯи самт ва равияи ихтисоси 1-21 05 01– Забон ва адабиёти тоҷик амалӣ карда мешавад. Намуди мушаххаси фаъолияти касбӣ, ки ба он бакалавр омода карда мешавад, аз ҷониби муассисаи таҳсилоти олии касбӣ якҷоя бо иштирокчиёни ваколатдори ҷараёни таълимӣ муайян карда мешавад.

1.7. Имкониятҳои идомаи таҳсили хатмкунанда

Бакалаври мутахассиси соҳаи иқтисоди миллӣ, ки барномаи таҳсилотиро аз рӯи ихтисоси 1-21 05 02 00 – Забон ва адабиёти тоҷик аз худ кардааст, барои идомаи таҳсил дар зинаи магистратура омода мебошад.

Тибқи Стандарти давлатии таҳсилоти олии касбӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон шахсоне, ки дипломи зинаҳои таҳсилоти олии касбии бакалавриатро доранд, метавонанд таҳсили худро дар зинаи дуюми таҳсилоти олии касбӣ- магистратура аз рӯи равия ва самт (ихтисос)-и мувофиқ идома диҳанд.

2.ҲУҶҶАТҲОИ ТАНЗИМКУНАНДАИ МУНДАРИҶА ВА РАВАНДИ ТАТБИҚИ БАРНОМАИ ТАҲСИЛОТӢ

2.1.Барномаи таҳсилотӣ дар асоси Стандарти давлатии таҳсилоти олии касбӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи маориф таҳия гардида, коркарди минбаъдаи замимаҳои он бояд ба талаботи ҳуҷҷатҳои зерин мутобиқат намояд:

-Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи маориф”, аз 22.07.2013, №1004 (дар таҳрири охирин) аз 17.05.2018, №1527);

-Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи таҳсилоти калонсолон”, аз 24.02.2017, №1394;

-Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи таҳсилоти олии касбӣ ва баъдидипломӣ”, аз 19.05.2009, №531;

-Стратегияи миллии рушди таҳсилот дар Ҷумҳурии Тоҷикистон то соли 2030, аз 29.09.2020, №526;

-Консепсияи миллии тарбия дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3.03.2006, №94 тасдиқ карда шудааст;

-Стандарти давлатии таҳсилоти олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз 25.02.2017, №94;

-Таснифоти давлатии равия ва ихтисосҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз 30.06.2007№349;

-Низомнома дар бораи низоми кредитӣ дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз 30.12.2016, №19/24;

-Роҳнамо оид ба коркард ва таҷдиди барномаҳои таълимии таҳсилоти олии касбӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- Стратегияи рушди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон барои солҳои 2021-2025.

- Стратегияи миллии рушди Чумхурии Точикистон барои давраи то соли 2030. Карори Хукумати ЧТ аз 1 октябри соли 2016, № 392.

- Дар бораи Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ ва Аломатҳои китобати забони тоҷикӣ. Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №268, ш.Душанбе.

2.2.Талаботро оид ба мазмун ва мундариҷаи ҳадди ақали ҳатмии барномаи таҳсилотӣ, шароитҳои татбиқнамоӣ ва муҳлатҳои азхуднамоиро Стандарти давлатии таҳсилоти олии касбӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян намудааст.

2.3. Барномаи таҳсилоти олии касбӣ ҳуҷҷатҳои зеринро дар бар мегирад: нақшаи таълим аз рӯи ихтисос, нақшаи таълимии корӣ, барномаҳои таҷрибаомӯзӣ, барномаҳои таълимӣ ва силлабус аз рӯи фанҳо, шарҳи барномаҳои таълимӣ аз рӯи фанҳои ҳатмӣ ва интихобӣ. Талаботи ҳадди ақал ба мундариҷаи ҳуҷҷатҳои дар боло зикргардида дар Стандарти давлатии таҳсилоти олии касбӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон инъикос ёфтаанд. (нигаред ба Замимаҳо)

2.4.Шарҳи мухтасари барномаҳои таълимии фанҳои ҳатмӣ ва интихобӣ қисми ҷудонашавандаи барномаи таҳсилотӣ ба ҳисоб меравад, ки тавсифи мухтасари фан; намуди машғулиятҳо; забони таълим; салоҳиятҳое, ки бояд дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул ёбанд; натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд; номгӯи боб ва мавзуъҳои фан; васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан ва шаклҳои назорати ҷорӣ ва ниҳоиро дар бар мегирад. Талаботи ҳадди ақал ба шарҳи мухтасари барномаҳои таълимии фанҳои ҳатмӣ ва интихобӣ дар замима(ҳо) дарҷ гардидааст. Мазмуну мундариҷаи пурраи барномаҳои кории фанҳои ҳатмӣ ва интихобиро дар китобхонаи электронии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон пайдо кардан мумкин аст (нигаред ба https://tnu.tj/index.php/tj/asos/tj).

2.5. Барномаи таҳсилотӣ омӯзиши ҳатмии бахшҳо ва модулҳоеро, ки дар банди 3-и ҳуҷҷати мазкур нишон дода шудаанд, бояд пешбинӣ намояд.

2.6. Бахшҳо ва модулҳои барномаи таҳсилотӣ аз фанҳои ҳатмии заминавӣ ва донишгоҳӣ, фанҳои интихобӣ, машғулиятҳои факултативӣ, таҷрибаомӯзиҳо ва аттестатсияи хатм иборат мебошад.

2.7. Номгӯи бахш, модул ва фанҳои қисмати (компоненти) давлатии барномаи таҳсилотӣ бояд ба талаботи ҳуҷҷати “Таснифоти фанҳои таълимӣ аз рӯи бахшҳо ва модулҳо, намунаи барномаҳои таҳсилотӣ аз рӯи самт (ихтисос) ва нақшаи таълим муқаррар карда шудаанд, ҷавобгӯ бошанд.

3. ҲАДДИ АҚАЛИ ҲАТМИИ МАЗМУН ВА МУНДАРИҶАИ БАРНОМАИ ТАҲСИЛОТӢ АЗ РӮИ ИХТИСОСИ 1-21 05 01 – ЗАБОН ВА АДАБИЁТИ ТОҶИК

1	НОМГӮИ БАРНОМА	Ихтисоси 1-21 05 01 – Забон ва адабиёти тоҷик
2	ДАРАҶАИ АКАДЕМӢ	Бакалавр
3	ШАКЛИ ТАҲСИЛ	Рӯзона ва фосилавӣ
4	МУҲЛАТИ МЕЪЁРИИ ТАҲСИЛ	4 сол
5	МИҚДОРИ КРЕДИТҲО	240 кредит (60 кредит дар як сол)
6	ҲАДАФИ УМУМӢ	Ҳадафи барнома тайёр кардани мутахассисоне мебошад, ки на танҳо донишҳои заминавии назариявӣ, балки малакаи корӣ, қобилияти амалии фаъолият намудан дар соҳаҳои филологияро ҳамчун мутахассиси соҳаи забон ва адабиёт доранд. Хатмкунандагони барнома на танҳо дар соҳаи филология, инчунин, дар васоити ахбори омма, хадамоти давлатӣ, дар муҳити фарҳангу санъат ва иҷтимоиёт кор карда метавонанд.
7	ТАВСИФИ МУХТАСАРИ БАРНОМАИ ТАҲСИЛОТӢ	Барномаи таҳсилотии мазкур аз бахшу модулҳои зерин иборат аст: Бахши 1. Фанҳои заминавӣ – 45 кредит: Модули фанҳои иҷтимоӣ-гуманитарӣ – 22 кредит; Модули фанҳои забонӣ – 12 кредит; Модули фанҳои табиӣ-иқтисодӣ ва технологияи информатсионӣ– 11 кредит. Бахши 2. Фанҳои тахассусӣ – 105 кредит Модули фанҳои умумикасбӣ – 93 кредит; Модули фанҳои тахассусӣ – 15 кредит; Бахши 3. Фанҳои интихобӣ – 60 кредит Модули фанҳои интихобии бахши 1 – 6 кредит Модули фанҳои интихобии бахши 2 – 54 кредит Бахши 4. Таҷрибаомӯзӣ – 18 кредит. Бахши 5. Аттестатсияи хатм – 9 кредит. Бахши 6. Машғулиятҳои факултативӣ – 18 кредит[1].
8	НАТИҶАҲОИ ТАЪЛИМИ БАРНОМАИ ТАҲСИЛОТӢ	Пас аз анҷоми барномаи таҳсилотӣ хатмкунанда бояд салоҳияти умумикасбии зеринро доро бошад: - малакаҳои муносибати байни шахсӣ; - омодагӣ ба кор дар гурӯҳ; - донишҳои меъёрии ҳуқуқӣ, ахлоқӣ ва истифодаи он дар фаъолияти касбӣ; - тарафдори тарзи ҳаёти солим, нигаронидани сатҳи зарурии омодагии ҷисмонӣ, ҳатмӣ барои фаъолияти бошууронаи касбӣ; - қабули фарқият ва фарҳангдории хурд; - қобилиятнокӣ ба худтанқидкунӣ ва танқид; - қобилиятнокии истифодаи донишҳо дар амалия; - малакаҳои таҳқиқотӣ;

[1] *Эзоҳ: Кредитҳои машғулиятҳои факултативӣ (18 кредит) ба ҳаҷми умумии кредитҳои барнома дохил намешаванд ва ҳатмӣ ба шумор намераванд. ДМТ салоҳияти муайян намудани номгӯи машғулиятҳо ва ҳаҷми кредитҳои онҳоро дорад.*

<table>
<tr><td></td><td></td><td>- қобилияти дарёфти донишҳои нав, бо истифодаи технологияи муосири маърифатӣ ва иттилоотӣ;
- малакаи кор дар мақомоти ҳокимияти марказии давлатӣ ва иҷроия;
- маҳорати амалӣ намудани адолат дар фаъолияти ҳуқуқтатбиққунӣ ва дигар муносибатҳои ҷамъиятӣ;
- малакаи кор дар вазорату кумита ва идораҳои давлатӣ;</td></tr>
<tr><td>9</td><td>БАҲОДИҲИИ БАРНОМАИ ТАҲСИЛОТӢ</td><td>Дар раванди таълим натиҷаҳои азхудкунии барномаи таҳсилотӣ ба тарви зерин баҳодиҳӣ карда мешаванд:
санҷишҳо, супоришҳо ва амсоли инҳо дар аввали сол барои донишҷӯёни факултети филологияи тоҷик;
баҳодиҳии формативӣ ва динамикии дараҷаи аз худ намудани дониш ва маҳорат барои филолог дар рафти омӯзиши блоку модулҳо зарурӣ;
маҷмуи корҳои хаттӣ ва презентатсияҳо, ки барои баҳодиҳии пешрафти донишҷӯён дар соҳаи муошират шифоҳӣ ва хаттӣ имкон медиҳанд;
маҷмуи корҳои таҳқиқотӣ, лоиҳаҳои инфиродӣ ва гурӯҳӣ;
намунаҳои нақшаҳои мавзуии байнисоҳавӣ ва мисолҳои асосноки истифодаи донишҳои филологӣ дар омӯзиши дигар фанҳо;
вазифаҳои хонагӣ, тестҳои мавзуӣ, супоришҳои назоратӣ, имтиҳонҳо, аттестатсияи хатм;
таҳлили муқоисавии дараҷаи омодагии донишҷӯён; таҳлили муқоисавии натиҷаҳои таҳсили ба нақша гирифташуда ва ба даст овардашуда.</td></tr>
<tr><td>10</td><td colspan="2">ТАХАССУС</td></tr>
<tr><td colspan="2">РАМЗ ВА НОМИ ИХТИСОС</td><td>Ихтисоси 1-21 05 02 – Забон ва адабиёти тоҷик</td></tr>
<tr><td colspan="2">ГУРӮҲИ ИХТИСОСҲО</td><td>21 05 – Илмҳои филология</td></tr>
<tr><td colspan="2">ТАХАССУС ВА ДАРАҶАИ КАСБИИ БАЪД АЗ ХАТМ</td><td>Бакалавр аз рӯи ихтисоси 1-21 05 02 – Забон ва адабиёти тоҷик</td></tr>
<tr><td>11</td><td colspan="2">БАХШҲО ВА МОДУЛҲО</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td>НОМИ БАХШ</td><td>ФАНҲОИ ЗАМИНАВӢ</td><td>45</td><td>кредит</td></tr>
<tr><td>ҲАДАФИ БАХШ</td><td colspan="3">Ҳадафи бахш – таъминоти донишу малакаҳои заминавӣ, ки барои ворид шудан ба низоми таҳсилоти олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон зарур мебошанд.</td></tr>
<tr><td>ТАВСИФИ МУХТАСАРИ БАХШ</td><td colspan="3">Бахши фанҳои заминавӣ аз модулҳои зерин иборат аст:
Модули фанҳои иҷтимоӣ-гуманитарӣ – 22 кредит;
Модули фанҳои забонӣ – 12 кредит;
Модули фанҳои табиӣ-иқтисодӣ ва технологияи информатсионӣ – 11 кредит.</td></tr>
<tr><td>НОМИ МОДУЛ</td><td>Модули фанҳои иҷтимоӣ-гуманитарӣ</td><td>22</td><td>кредит</td></tr>
<tr><td>ҲАДАФИ МОДУЛҲО</td><td colspan="3">Ҳадафи модул–омӯзиши асосҳои илмҳои иҷтимоӣ ва гуманитарӣ, асосҳои таърих, фарҳанг ва иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин ташаккули ҷаҳонбинии фарҳангию иртиботӣ.</td></tr>
<tr><td>ТАВСИФИ МУХТАСАРИ МОДУЛ</td><td colspan="3">1. Фалсафа – 4 кредит;
2. Таърихи муосири Тоҷикистон – 3 кредит;
3. Фарҳангшиносӣ ва диншиносӣ – 3 кредит;
4. Сотсиология – 3 кредит;
5. Сиёсатшиносӣ – 3 кредит;</td></tr>
</table>

	6. Ҳуқуқ аз рӯи ихтисос – 3 кредит; 7. Назарияи иқтисодӣ – 3 кредит.		
НАТИҶАҲОИ ТАЪЛИМИИ МОДУЛ	Донишҷӯе, ки модулро аз худ кардааст: - асосҳои таърих ва фарҳанг, нақш ва мақоми Тоҷикистонро дар таърихи инсоният ва ҷаҳони муосир медонад; - асосҳои бунақшагирии тиҷоратро, ҳуқуқ ва қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистонро медонад; - асосҳои фанҳои гуманитарӣ ва ҷамъиятиро, методҳо ва тарзу роҳҳои таҳлили фалсафии масъалаҳоро, шаклҳо ва методҳои таҳсилоти илмиро медонад; - нуқтаи назари худро мустақилона ифода карда метавонад, тафаккури мантиқӣ дорад, мусоҳиботи расмӣ, муҳокимаҳои маънавию ахлоқиро бурда метавонад, принсипҳои ахлоқию зебоифаҳмиро риоя менамояд; - донишҳои гуногуни шаклҳои тафаккур ва малакаҳои истифодаи онҳоро дар вазъиятҳои мухталиф дар мувофиқа бо талаботи ҳуқуқӣ ва сиёсӣ намоиш дода метавонад; - назарияҳо, стратегияҳо ва воситаҳоеро, ки барои тавсеаи иқтидори эҷодии худ ёрӣ мерасонанд, аз худ кардааст.		
НОМИ МОДУЛ	**Модули фанҳои забонӣ**	12	**кредит**
ҲАДАФИ МОДУЛ	Ҳадафи модул – фароҳам намудани заминаи касбии малакаҳои забонӣ/иртиботӣ, ки барои фаъолияти кории филолог зарур мебошанд.		
ТАВСИФИ МУХТАСАРИ МОДУЛ	1. Забони русӣ аз рӯи ихтисос – 6 кредит; 2. Забонҳои хориҷӣ аз рӯи ихтисос – 6 кредит.		
НАТИҶАҲОИ ТАЪЛИМИИ МОДУЛ	Донишҷӯе, ки модулро аз худ кардааст: - забонҳои русӣ ва хориҷиро дар нутқи шифоҳӣ ва хаттӣ дар сатҳи муошират дар доираи ихтисоси худ дуруст истифода бурда метавонад; - донишҳо ва малакаҳои амалии барои ҷустуҷӯи иттилооти илмиро ба забони хориҷӣ соҳиб аст; - донишҳо ва малакаҳои корбурди истилоҳотро ба забони хориҷӣ дорад; - малакаҳои таҳияи мазмуну мундариҷа ва сохтори нутқро дар мувофиқа бо мақсад, вазъият ва иштирокчиёни муоширатро дорост.		
НОМИ МОДУЛ	**Модули фанҳои табиӣ-иқтисодӣ ва технологияи информатсионӣ**	11	**кредит**
ҲАДАФИ МОДУЛ	Ҳадафи модул – фароҳам овардани заминаи ташаккули салоҳиятҳои марбут ба илмҳои табиӣ ва дақиқ мебошад, ки ба рушди муносибати эҷодӣ ва ба шахсият нигаронидашуда мусидат менамояд.		
ТАВСИФИ МУХТАСАРИ МОДУЛ	1. Технологияи информатсионӣ – 5 кредит; 2. Географияи иқтисодии Тоҷикистон бо асосҳои демография – 3 кредит; 3. Экология – 3 кредит.		
НАТИҶАҲОИ ТАЪЛИМИИ МОДУЛ	Донишҷӯе, ки модулро аз худ кардааст: - малакаҳои истифодаи низомҳои компютерӣ-иттилоотӣ, ҷамъоварӣ, ҳифз, таҳлил, интишор ва ҷустуҷӯи маълумот дар шабакаи Интернетро аз худ намудааст; - вазъи геополитикиро таҳлил карда метавонад, тақсимоти		

	маъмурӣ-иҷтимоӣ ва ҳудудии мамлакатро медонад; - хусусиятҳои саноати Тоҷикистон, таърихи саноат ва хоҷагии қишлоқи мамлакатро медонад; - принсипҳои устуворӣ ва маҳсулнокии табиати зинда ва дар зери таъсири омилҳои антропогенӣ тағйир ёфтани онро мефаҳмад; - маҳорати таҳлили бонизоми мушкилиҳои глобалии экологӣ, масъалаҳои вазъи муҳити атроф ва истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ дар заминаи донистани қонунҳои асосии экологиро дорад.		
НОМИ БАХШ	**ФАНҲОИ ТАХАССУСӢ**	**105**	**кредит**
ҲАДАФИ БАХШ	Ҳадафи бахш – таълими фанҳои тахассусӣ ба донишҷӯён ва талабот нисбат ба онҳо, ки барои фаъолияти минбаъдаи мутахасисон дар соҳаҳои филологияи тоҷик зарур мебошанд..		
ТАВСИФИ МУХТАСАРИ МОДУЛ	Бахши фанҳои тахассусӣ аз модулҳои зерин иборат аст: Модули фанҳои умумикасбӣ – 90 кредит; Модули фанҳои тахассусӣ – 15 кредит.		
НОМИ МОДУЛ	**Модули фанҳои умумикасбӣ**	**93**	**кредит**
ҲАДАФИ МОДУЛ	Ҳадафи модули мазкур ба донишҷӯён фароҳам овардани заминаи донишу малакаҳо аз фанҳои касбӣ, ки барои амалӣ намудани фаъолияти касбии Филолог. Муаллими забон ва адабиёти тоҷик заруранд, ба ҳисоб меравад.		
ТАВСИФИ МУХТАСАРИ МОДУЛ	1. Муқддимаи адабиётшиносӣ – 3 кредит 2. Назмшиносӣ – 3 кредит 3. Матни классикӣ ва лексикография – 9 кредит 4. Забони адабии муосири тоҷикӣ – 18 кредит 5. Фолклори тоҷикон – 3 кредит 6. Муқаддимаи забоншиносӣ – 3 кредит 7. Муқаддимаи филологияи Эрон – 3 кредит 8. Таърихи адабиёти тоҷик – 24 кредит 9. Адабиёти ҷаҳон – 9 кредит 10. Педагогика – 3 кредит 11. Таърихи забон – 3 кредит 12. Назарияи адабиёт – 3 кредит 13. Таърихи забони адабӣ – 6 кредит 14. Балоғат ва суханварӣ – 3 кредит		
НАТИҶАҲОИ ТАЪЛИМИИ МОДУЛ	**Донишҷӯе, ки модулро аз худ кардааст:** - тасаввуроти зарурӣ дар бораи моҳияти улуми филологӣ дошта бошад; - иртиботи таърихи ҷомеа бо таърихи забон, ягонагии забони инсонӣ ва тафовутҳои забонҳои миллӣ ва маърифати таснифоти забонҳоро медонад; - дар атрофи осори шифоҳӣ ва махсусиятҳои он маълумоти лозимро дорад; - қобилияти таҳлили лингвистикӣ ва истифодаи методҳои муҳимро дорад; - дар бораи забон ҳамчун ситемаи нишонаҳо тасаввурот дошта бошад; - бо мафҳумҳои филологӣ ошно аст; - таърихи забон ва таърихи халқро медонад; - ба ташаккули системаи илмҳои филологии ҷаҳон ошно буда, дар бораи таърихи забон ва адабиёти тоҷик тасаввурот комил дорад; - сохтори фонологии забон, принсипҳои гурӯҳбандлии садонокҳо		

	ва ҳамсадоҳо, функсияҳои интонатсияро медонад; - моҳияти калима ҳамчун ченаки асосии системаи лексикӣ буданро медонад; - дар бораи сохтори грамматикии забони омӯхташаванда, қисматҳои грамматикаи забони тоҷикӣ ва забони мавриди омӯзиш: морфология ва синтаксис, таносуб ва методи омӯзиши сохтори он тасаввроти зарурӣ дорад; - махсусиятҳои морфемикии забон, ҳиссаҳои нутқ ва таснифи онҳо, категорияҳои грамматикии ҳиссаҳои нуткро медонад; - қобилияти зарурии таҳлилӣ дар масъалаҳои забонӣ ва адабро дорад; - тасаввури кофӣ дар бораи услуби адабиёти бадеӣ, публитсистӣ, илмӣ ва ҳуҷҷатӣ дошрад; - дар атрофи адабиёти тоҷик, адабиёти кишвари омӯхташаванда ва сайри таърихии онҳо маълумоти муфассалу илмӣ ва дақиқро доро мебошад; - хусусиятҳои адабиёти асримиёнагӣ ва бузургтарин чеҳраҳои онро медонад; - дар атрофи адабиёти олам ва мухтассоти он маълумоти кофӣ дорад; - равияҳои нақди адабӣ, масъала ва хусусиятҳои нақди адабии классикию муосирро дар заминаи назарияи комили адабиётшиносӣ дарк мекунад; - таҳаввули шеъри тоҷикиро дар заминаи марҳилаҳои таърихӣ ва эстетикӣ медонад; - дар атрофи махсусиятҳои адабиёти олам ва умумияту тафовутҳои он бо адабиёти тоҷик тасаввуроти зарурӣ дорад.		
НОМИ МОДУЛ	**Модули фанҳои тахассусӣ**	**15**	**кредит**
ҲАДАФИ МОДУЛ	Ҳадафи модул ин фароҳам овардани имконияти ба даст овардани донишҳои амиқи фаннии махсус ва малакаҳо доир ба пешбурди фаъолияти илмию омӯзгорӣ мебошад		
ТАВСИФИ МУХТАСАРИ МОДУЛ	1.Равиши таҳқиқи адабӣ – 3 кредит 2.Анвои адабӣ – 3 кредит 3.Назм ва насри замони Истиқлол – 3 кредит 4.Забоншиносии иҷтимоӣ – 3 кредит 5.Ҳусни баён – 3 кредит		
НАТИҶАҲОИ ТАЪЛИМИИ МОДУЛ	Донишҷӯе, ки модулро аз худ кардааст: Донишҳои ихтисосиро дар ҳалли вазифаҳои умумикасбӣ ба кор бурда тавонад, тафаккури баланди назариявӣ, қобилияти маърифат ва идроки фанҳои омӯхташаванда дар заминаи далелу бурҳонҳои воқеӣ ва фаъолияти касбӣ дошта бошад, тасаввуроти системавӣ дар бораи сохтори лингвистӣ, вазифа ва методҳои қисматҳои он, забоншиносии умумӣ ва алоқамандии он бо дигар қисмҳои забоншиносӣ дошта бошад, консепсияҳои асосии илми филологияро донад, дар бораи таърихи гузашта ва имрӯзаи забону адабияти миллат маълумоти касбӣ дошта, аз таърихи тарҷумаи осори бадеӣ огоҳ бошад, донишҳои хешро дар муомилаву муошират бо усулу шеваҳои гуногун ба кор бурда тавонад.		
НОМИ БАХШ	**ФАНҲОИ ИНТИХОБӢ**	**60**	**кредит**
ҲАДАФИ БАХШ	Ҳадафи бахши мазкур ин вобаста ба мақсадҳои бахшҳои фанҳои заминавӣ ва тахассусӣ ба донишҷӯён додани донишҳои заминавии иловагӣ маҳсуб меёбад.		

ТАВСИФИ МУХТАСАРИ БАХШ	Бахши фанҳои интихобӣ аз модулҳои зерин иборат аст: модули фанҳои интихобии бахши 1 – 6 кредит; модули фанҳои интихобии бахши 2 – 54 кредит.		
НОМИ МОДУЛ	**Модули фанҳои интихобии бахши 1**	**6**	**кредит**
ҲАДАФИ МОДУЛ	Ҳадафи модул - ба вуҷуд овардани имкониятҳо барои гирифтани донишҳои иловагӣ аз бахши фанҳои заминавии компоненти давлатӣ ба ҳисоб меравад.		
НАТИҶАҲОИ ТАЪЛИМИИ МОДУЛ	Донишҷӯе, ки модулро аз худ кардааст: - соҳиби донишҳои амиқе мебошад, ки пас аз омӯзиши фанҳои интихобии заминавӣ ба даст омада аст; - донишҳои аз ҳисоби фанҳои интихобӣ ҳосилнамударо дар фаъолияти минбаъдаи илмию омӯзгорӣ истифода бурда метавонад.		
НОМИ МОДУЛ	**Модули фанҳои интихобии бахши 2**	**54**	**кредит**
ҲАДАФИ МОДУЛ	Ҳадафи модул - ба вуҷуд овардани имкониятҳо барои гирифтани донишҳои иловагӣ, ки аз таълими фанҳои тахассусӣ ҳосил мешаванд.		
НАТИҶАҲОИ ТАЪЛИМИИ МОДУЛ	Донишҷӯе, ки модулро аз худ кардааст: - соҳиби донишҳои амиқе мебошад, ки пас аз омӯзиши фанҳои интихобии тахассусӣ ба даст омадааст; - донишҳои аз ҳисоби фанҳои интихобӣ ҳосилнамударо дар фаъолияти минбаъдаи илмию омӯзгорӣ истифода бурда метавонад.		
НОМИ БАХШ	**ТАҶРИБАОМӮЗӢ**	**18**	**кредит**
ҲАДАФИ БАХШ	Ҳадафи бахш – ташаккули қобилияти истифодаи донишҳои назариявии ҳосилшуда ҳангоми фаъолияти тахассусӣ дар соҳаи ҳаёти иҷтимоию фарҳангӣ ва илмию омӯзгорӣ мебошад.		
ТАВСИФИ МУХТАСАРИ БАХШ	1. Таҷрибаомӯзии таълимӣ– 6 кредит 2. Таҷрибаомузии педагогӣ – 6 кредит 3. Таҷрибаомӯзии пешадипломӣ – 6 кредит.		
НАТИҶАҲОИ ТАЪЛИМИИ БАХШ	Донишҷӯе, ки бахшро аз худ кардааст: - таҳсилоти бонизомро мутобиқи талаботи стандарти таҳсилот ва барномаҳои таҳсилотӣ ба нақша гирифта метавонад; - қобилияти таҳлилӣ, эҷодӣ ва амалӣ намудани онро таҳқиқу таълим дорад - назарияҳои гуногунро дар раванди фаъолияти тахассусӣ ба кор мебарад; - муҳиммияти иҷтимоиву иқтисодии касби ояндаи худро дарк намуда, дорои ангезаи баланди иҷрои вазифаву уҳдориҳои касбии худро амалӣ мекунад; - маҳорати таҳлилу баррасӣ намудани мазмуну муҳтавои осори бадеию ҳунариро донишҳои адабию ҳунариро дар ҳайти иҷтимоию ахлоқии ҷомеа доро мебошад; - салоҳиятҳо ва талаботро дар бобати худтакмилдиҳӣ таҳлил карда метавонад.		
НОМИ БАХШ	**АТТЕСТАТСИЯИ ХАТМ**	**9**	**кредит**
ҲАДАФИ БАХШ	Ҳадафи бахш - озмоиши амиқ ва гуногунҷабҳаи донишҳои назариявӣ ва таҷрибаи амалӣ дар соҳаи филология, инчунин баҳодиҳии салоҳиятҳои бадастомадаи улуми иҷтимоӣ ва касбӣ мебошад.		
ТАВСИФИ МУХТАСАРИ	1. Имтиҳони давлатӣ аз фанҳои тахассусӣ – 3 кредит; 2. Кори тахассусии хатм – 6 кредит.		

БАХШ			
НАТИҶАҲОИ ТАЪЛИМИИ БАХШ	Донишҷӯе, ки бахшро аз худ кардааст: - қодир ба ҷустуҷӯ, истинод ба адабиёти касбӣ ва таҳлили он, муқоисаи натиҷаҳои таҳқиқот ва усулҳои истифодашуда; - истифода бурдани усулҳои таҳқиқот ва коркарди маълумотро омӯхтааст; - доир ба масъалаи баррасишаванда ва натиҷаҳои бадастомада ба таври пурмазмун, фахмо, мантиқӣ ва мухтасар навишта метавонад; - натиҷаҳои таҳқиқоти худро дар заминаи кори пештара таҳлил ва арзёбӣ карда, натиҷаҳои бадастомадаро дар асоси фарзияҳои назариявӣ ва натиҷаҳои таҳқиқоти пештара тафсир карда тавонанд; - қобилияти бо истифода аз сарчашма ва манбаҳои хориҷӣ ва ватании иттилоотӣ, маълумотҳои заруриро ҷамъоварда ба ин восита баҳо додан ба вазъи мавҷуда ва таҳияи дурнамои соҳаи филологияро доро мебошад; - бо адабиёти касбӣ кор карда метавонад; - донишҳои гирифтаашро дар омӯзиши масъалаҳои назариявӣ ё амалӣ татбиқ карда метавонад; - маҳорати тартиб додани матни илмиро медонад ва дар кори худ риоя мекунад.		
НОМИ БАХШ	**МАШҒУЛИЯТҲОИ ФАКУЛТАТИВӢ**	**18**	**кредит**
МАҚСАДИ БАХШ	Ҳадафи бахш –дар донишҷӯён ташаккул додани донишҳо оид ба тарзи ҳаёти солим ва худро идора карда тавонистан дар вазъиятҳои фавқулода.		
ТАВСИФИ МУХТАСАРИ БАХШ	1. Тарбияи ҷисмонӣ – 6 кредит; 2. Тайёрии ҳарбӣ – 12 кредит.		
НАТИҶАҲОИ ТАЪЛИМИИ БАХШ	Донишҷӯе, ки бахшро аз худ кардааст: - нақши иҷтимоии тарбияи ҷисмониро дар рушди шахсият ва омодагӣ ба фаъолияти касбӣ дарк менамояд; - омодагии аввалияи дифои ҳарбиро гузаштааст.		

4.МУҲЛАТИ АЗХУДКУНИИ БАРНОМАИ ТАҲСИЛОТӢ

4.1.Мухлати азхуднамоии барномаи таҳсилотӣ дар 4 соли таҳсил (дар шакли таҳсили рӯзона ва фосилавӣ) ба 208 ҳафта баробар аст, аз он ҷумла:

- таълими назариявӣ, бо назардошти корҳои илмӣ-таҳқиқотии донишҷӯён, машғулиятҳои амалӣ ва корҳои лабораторӣ –123 ҳафта;
- сессияҳои имтиҳонӣ – 21 ҳафта;
- таҷрибаомӯзиҳо – на камтар аз 12 ҳафта;
- таҷрибаомӯзии таълимӣ–4 ҳафта
- таҷрибаомӯзии педагогӣ – 4 ҳафта
- таҷрибаомӯзии пешаздипломӣ – 4 ҳафта;
- аттестатсияи ниҳоӣ якҷоя бо давраи омодагӣ ва дифои кори тахассусии хатм – на камтар аз 6 ҳафта;
- таътилҳо (якҷоя бо 8 ҳафтаи рухсатии баъдаздипломӣ) – 48 ҳафта.

4.2. Ҳаҷми аксари сарбории таълимии донишҷӯ (меҳнатталабӣ) дар як ҳафта 45 соат муқаррар шудааст, ки он ҳама намудҳои машғулиятҳои аудиторӣ ва ғайриаудиторӣ (корҳои мустақилона)-ро дарбар мегирад.

4.3. Сарбории ҳафтаинаи аудитории донишҷӯ дар шакли таҳсили рӯзона 30 – 36 соатро ташкил медиҳад. Ҳамзамон, ба миқдори соатҳои зикргардида машғулиятҳои факултативӣ дохил намешаванд.

4.4. Дар шакли таҳсили фосилавӣ ба донишҷӯ барои ба таълими аудиторӣ бо омӯзгор фаро гирифтан, дар як соли таҳсил дар ҳаҷми на камтар аз 6 кредит (144 соат) ҷудо карда мешавад.

4.5. Таътилҳо дар соли таҳсил на камтар аз 10 ҳафтаро ташкил медиҳанд, аз ҷумла таътили зимистона на кам аз 2 ҳафта.

5.ШАРОИТҲОИ АМАЛИГАРДОНИИ БАРНОМАИ ТАҲСИЛОТӢ

5.1.Таъминот ва дастгирии донишҷӯён

5.1.1. Донишгоҳ дорои заминаи моддӣ-техникие мебошад, ки ба талаботи қоидаҳо ва меъёрҳои амалкунандаи зиддисӯхтор ва гузаронидани ҳама гуна намудҳои омодагиҳои фаннӣ, корҳои амалӣ ва илмӣ-таҳқиқотӣ, ки аз ҳуҷҷати мазкур бармеоянд, мутобиқат мебошад.

5.1.2. Ҳар як донишҷӯ ҳангоми таҳсил ба китобхона (китобхонаи электронӣ) ва муҳити электронии иттилоотӣ-таҳсилотӣ дастрасии номаҳдуд доранд. Китобхонаи электронӣ ва муҳити электронии иттилоотӣ-таҳсилотӣ дастрасии донишҷӯро аз ҳар нуқтае, ки тавассути Интернет имконияти ба он пайвастшавӣ мавҷуд аст, таъмин карда метавонад. Муҳити электронии иттилоотӣ-таҳсилотии донишгоҳ имкониятҳои зеринро дорад: дастрасӣ ба нақшаҳои таълим, барномаҳои кории фанҳо ва таҷрибаомӯзиҳо,захираҳои электронии маводҳои таълимӣ, нашриёти низомҳои электронии китобхонаҳо, ки дар барномаҳои таълимии фан нишон дода шудаанд; қайди раванди таълим, натиҷаҳои санҷишҳои марҳилавӣ ва натиҷаҳои азхудкунии барномаи таҳсилотӣ; гузаронидани ҳама шаклҳои дарс, ҷараёни баҳодиҳӣ ба натиҷаҳои таълим, ки татбиқи онҳо бо назардошти истифодаи таълими электронӣ ва технолгияҳои таҳсилоти фосилавӣ сурат мегирад.

5.1.3. Дар тавозуни донишгоҳ 8 хобгоҳ, ҳам барои донишҷӯён ва ҳам барои омӯзгорон мавҷуданд. Хобгоҳҳо дорои ҳуҷраҳои бароҳат буда, ҳаммом, ҳоҷатхона ва ҳуҷраи хӯрокпазӣ дар ҳар як ошёна алоҳида ҷойгиранд. Инчунин, дар хобгоҳҳо ошхона ва нуқтаҳои хӯрокхӯрии фаврӣ мавҷуданд. Сокинон бо мебели зарурӣ (кат, ҷевони либос, мизу курсӣ), инчунин ҷойхобҳо таъмин карда мешаванд. Дар хобгоҳҳо пайваста барои беҳтар кардани шароити зист мунтазам кор бурда мешавад. Инчунин, дар дар тавозуни донишгоҳ 1 истироҳатгоҳ дар минтақаи ноҳияи Варзоб низ мавҷуд аст, ки донишҷӯён дар вақти таътил ва устодону кормандон дар вақти рухсатии меҳнатӣ метавонанд истироҳат намоянд.

5.2. Назорат ва натиҷаи ниҳоии азхудкунии донишҳо

5.2.1. Аз рӯи ҳамаи фанҳо ва таҷрибаомӯзиҳое, ки дар барномаи таҳсилотӣ дарҷ гардидаанд, баҳои ҷамъбастӣ гузошта мешавад. Эквиваленти баҳои ҷамъбастӣ ба ҷадвали зерин мувофиқат менамояд:

Эквиваленти ҳуруфии баҳо	Эквиваленти рақамии баҳо	%-ҷавобҳои дуруст	Баҳои анъанавӣ
A	4,0	$95 \leq A \leq 100$	Аъло
A-	3,67	$90 \leq A- < 95$	
B+	3,33	$85 \leq B+ < 90$	Хуб
B	3,0	$80 \leq B < 85$	
B-	2,67	$75 \leq B- < 80$	
C+	2,33	$70 \leq C+ < 75$	Қаноатбахш
C	2,0	$65 \leq C < 70$	
C-	1,67	$60 \leq C- < 65$	
D+	1,33	$55 \leq D+ < 60$	
D	1,0	$50 \leq D < 55$	
Fx	0	$45 \leq Fx < 50$	Ғайриқаноатбахш
F	0	$0 \leq F < 45$	

5.2.2. Баҳои ҷамъбастии донишҷӯ оид ба азхуд намудани барномаи таълимӣ аз рӯи ҳар як фан мувофиқи формулаи зерин ҳисоб карда мешавад.

Баҳои ҷамъбастӣ = $\left[\frac{(P_1+P_2)}{2}\right]$*0,5+ ИК*0,5

P_1 –натиҷаи назорати санҷиши фосилавии 1

P_2 – натиҷаи назорати санҷиши фосилавии 2

НҶ – Назорати ҷамъбастӣ

5.2.3. Раванди баҳодиҳии имтиҳонҳои ҷорӣ ва натиҷабарории ниҳоии азхудкунӣ аз рӯи ҳар як фан ва дигар намудҳои фаъолият (аудиторӣ ва ғайриаудиторӣ) аз ҷониби Шурои таълимӣ-методии донишгоҳ дар асоси “Низомномаи низоми кредитии таҳсилот дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон” муайян карда мешавад.

5.3. Дар рафти амалӣ намудани барномаи таҳсилотӣ ДМТ ҳуқуқ дорад, ки:

- раванди таълимро дар шакли курсҳои назариявии муаллифӣ ва машғулиятҳои гуногуни гурӯҳию инфиродӣ, амалию семинарӣ аз рӯи барномаҳои таълимӣ, ки дар худи донишгоҳ бо назардошти хусусиятҳои минтақавӣ, миллию этникӣ, касбӣ ва ҳамчунин корҳои илмӣ-таҳқиқотии омӯзгорон, ки мазмуну мундариҷаи ихтисосро фаро мегиранд, амалӣ гардонад;
- умқи таълими фаслҳои ҷудогонаи фанҳоеро, ки дар бахши фанҳои заминавӣ ва тахассусӣ қарор доранд, дар мутобиқат бо сикли фанҳои омоданамоии касбӣ ва бо назардошти ба ҳисоб гирифтани хусусиятҳои инфиродии донишҷӯён муқаррар намояд;
- номгӯи тахассусҳоро аз рӯи ихтисосҳои донишгоҳ, номгӯи фанҳои тахассусӣ, ҳаҷм, мазмуну мундариҷаи онҳо, инчунин шаклҳои назоратро барои аз худ намудани онҳоро, илова ба муқаррароти барномаи таҳсилотии мазкур, муайян намояд;
- барномаи таҳсилотро аз рӯи ихтисоси “Танзими давлатии иқтисоди миллӣ” дар муҳлатҳои ихтисоршуда барои донишҷӯёне, ки маълумоти миёнаи касбӣ ва ё таҳсилоти олии касбӣ дар ихтисосҳои мувофиқ дошта, амалӣ гардонад.

Муҳлатҳои ихтисорӣ дар асоси донишҳои мавҷуда, малакаву қобилияти донишҷӯён, ки қаблан дар давоми таҳсил дар муассисаҳои дигар ҳосил кардаанд, муайян карда мешавад. Муҳлат ва давомнокии ҳадди ақали таҳсил аз се сол кам нест. Таҳсил дар муҳлатҳои ихтисорӣ инчунин барои шахсоне, ки дараҷаи таҳсилот ва қобилияти онҳо ба ихтисос муносиб ва асоснок мебошад, низ иҷозат дода мешавад.

5.4. Таъминоти кадрии раванди таълим

Таъминоти кадрии барномаи таҳсилотии мазкур аз ҷониби кафедраҳои соҳавии зерин таъмин карда мешавад:

- Кафедраи таърихи адабиёти тоҷик;
- Кафедраи назария ва адабиёти навини форсии тоҷикӣ;
- Кафедраи таърихи забон ва типология;
- Кафедраи забони адабии муосири тоҷикӣ;
- Кафедраи забони тоҷикӣ ва усули таълими забон ва адабиёти тоҷик;

Инчунин, барои татбиқи бахши фанҳои заминавӣ ва модули фанҳои умумикасбӣ кафедраҳои умумидонишгоҳӣ ҷалб карда мешаванд.

Тахассуси ҳайати роҳбарикунанда ва кормандони илмӣ-омӯзгорӣ ба тавсифномаи тахассусӣ, ки дар “Дастурамали вазифавии кормандони муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ” зикр гардидааст, мувофиқат менамояд.

Маълумоти пурра оид ба ҳайати профессорону омӯзгорон, ки раванди таълимибарномаҳоитаҳсилотиро таъмин менамоянд, дар сомонаи расмии ДМТ ҷойгир шудааст (нигаред ба http://tnu.tj).

5.5.Таъминоти таълимю методии раванди таълим

Амалӣ намудани барномаи таҳсилоти омоданамоии мутахассисони соҳибдиплом бояд бо ҳуҷҷатҳои таълимию методӣ аз рӯи ҳамаи машғулиятҳои таълимӣ, дастрасии донишҷӯён ба фонди китобхона ва махзани маълумотҳо, ки бо мазмун ва мундариҷаи худ ба номгӯи фанҳои барномаи таҳсилот мутобиқанд, мавҷудияти китобҳои дарсӣ, дастурҳои таълимӣ ва

тавсияҳои методӣ аз рӯи ҳамаи фанҳо ва навъҳои машғулиятҳои таълимӣ, аз он ҷумла тамоми намудҳои корҳои лабораторию амалӣ дар доираи фанҳои таълимии ихтисос фароҳамомада таъмин бошад.

Мавҷудияти лабораторияҳо барои иҷрои корҳои лаборторӣ-амалӣ ҳатмӣ мебошад.

5.6.Таъминоти моддию техникии раванди таълим

Донишгоҳ, ки амаликунандаи барномаи таҳсилотии омоданамоии мутахассисони соҳибкасб мебошад, дорои заминаи моддӣ-техникии ба меъёрҳои санитарию техникӣ ва гузаронидани тамоми намудҳои машғулиятҳои лабораторӣ, амалӣ ва корҳои илмӣ-таҳқиқотии донишҷӯён, ки нақшаи таълимии ихтисос муқаррар кардааст, ҷавобгӯ мебошад.

5.7.Таъмини таълимию методии таҷрибаомӯзӣ

Барномаи таҳсилотӣ барои омодагӣ ба фаъолияти касбӣ, бахши таҷрибаомӯзиро, ки баҳри рушди салоҳиятҳои касбӣ равона шудааст, пешбинӣ намудааст. Бо ин мақсад баргузории се навъи таҷрибаомӯзӣ: таълимӣ, истеҳсолӣ ва пешаздипломӣ дар назар дошта шудааст. Миқдори ҳафтаҳои ҷудошуда ва вақти баргузории онҳо (семсетрҳо) дар ҷадвали зерин нишон дода шудааст:

Таҷрибаомӯзиҳо	№ семестр	Миқдори ҳафта
Таълимӣ	2,4	4
Педагогӣ	6,8	4
Пешаздипломӣ	8	4

Шаклҳои ҳисоботӣ оид ба ҳар як намуди таҷрибаомӯзиҳо аз ҷониби Маркази таҷрибаомӯзӣ ва рушди касбияти ДМТ ва кафедраҳои соҳавӣ муайян карда мешавад.

5.7.1. Таҷрибаомӯзии таълимӣ–раванди гирифтани малака ва донишҳои аввалияи касбӣ, ки дар он донишҷӯён нахустин таҷрибаи фаъолияти касбии дар доираи ихтисос муаяйнгардидаро мегиранд. Дар таҷрибаомӯзии таълимӣ ҷиҳатҳои зерин муайян карда мешавад. Дар таҷрибаомӯзии истеҳсолӣ ҷиҳатҳои зерин муайян карда мешавад:

- самтгирӣ дар фазои касбият;
- тамоили гуногунҷанбагии касбияти Филолог. Муаллими забон ва адабиёти тоҷик оянда дар ҳамаи соҳаҳои фаъолияти тахассусӣ;

Таҷрибаомӯзии таълимӣ дар идораву ташкилотҳо новобаста аз шакли моликияташон (давлатӣ ё хусусӣ) сурат мегирад. Дар раванди таҷрибаомӯзии истеҳсолӣ барои ҳар як ташкилот (пойгоҳи таҷрибаомӯзӣ), донишгоҳ роҳбарони таҷрибаомӯзиро аз ҳисоби устодони кафедра ҷудо менамояд. Роҳбарони таҷрибаомӯзӣ ба донишҷӯён оид ба рафти таҷрибаомӯзии таълимӣ ва омода намудани ҳуҷҷатҳои ҳисоботӣ машварат медиҳанд.

5.7.2. Таҷрибаомӯзии истеҳсолӣ – раванди комплексие мебошад, ки дар он донишҷӯён намудҳои фаъолиятеро иҷро мекунанд, ки ихтисос муайян намудааст. Дар таҷрибаомӯзии истеҳсолӣ ҷиҳатҳои зерин муайян карда мешавад:

- самтгирӣ дар фазои касбият;
- тамоили гуногунҷанбагии касбияти Филолог. Муаллими забон ва адабиёти тоҷик оянда дар ҳамаи соҳаҳои фаъолияти тахассусӣ;

Таҷрибаомӯзии педагогӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ новобаста аз шакли моликияташон (давлатӣ ё хусусӣ) сурат мегирад. Дар раванди таҷрибаомӯзии педагогӣ барои ҳар як муассиса (пойгоҳи таҷрибаомӯзӣ), донишгоҳ роҳбарони таҷрибаомӯзиро аз ҳисоби устодони кафедра ҷудо менамояд. Роҳбарони таҷрибаомӯзӣ ба донишҷӯён оид ба рафти таҷрибаомӯзии педагогӣ ва омода намудани ҳуҷҷатҳои ҳисоботӣ машварат медиҳанд.

5.7.2.Таҷрибаомӯзии пешаздипломӣ пас аз азбар намудани ҳамаи фанҳои дар нақшаи таълимӣ пешбинишуда ва бахши фанҳои интихобии модулҳо таҳти роҳбарии омӯзгорони кафедраи тахассусӣ сурат мегирад. Мақсад аз баргузории таҷрибаомузии пешаздипломӣ-ин азхудкунии маҷмуии ҳамаи намудҳои фаъолияти касбӣ аз рӯи ихтисос, инчунин ташаккули

салоҳиятҳои умумӣ ва касбӣ, дарёфти малака ва қобилиятҳо ва дар баробари ин, омодагии донишҷӯ ба иҷрои кори тахассусии хатм мебошад.

6. МУНДАРИҶАИ МАҶМУИ ҲУҶҶАТҲОИ БАРНОМАИ ТАҲСИЛОТӢ АЗ РӮИ ИХТИСОСИ “ЗАБОН ВА АДАБИЁТИ ТОҶИК”

6.1.Нақшаи таълимӣ аз рӯи ихтисос (НТИ)

Нақшаи таълимӣ қисмати маҷмуи ҳуҷҷатҳои барномаи таҳсилотӣ ба ҳисоб рафта, рӯйхати фанҳо, ҳаҷми буҷаи вақт, тартиби паиҳамоӣ ва давраҳои алоҳидаи омодагии фанҳои таълимӣ, таҷрибаомӯзиҳо, машғулиятҳои факултативӣ, модулҳои таълимӣ ва дигар навъҳои фаъолияти амалии таълимиро муқаррар менамояд. Нақшаи таълимӣ аз рӯи ихтисосҳои амалкунандаи ДМТ қисматҳои зеринро дар бар мегирад:

- номгӯй ва рамзи ихтисос, тахассус, муҳлат ва шаклҳои таълим;
- тақвими раванди таълим (дар ҳафтаҳо);
- маҷмуи буҷаи вақт (дар ҳафтаҳо);
- нақшаи раванди таълим бо нишон додани номгӯйи бахшҳо ва фанҳои ҳатмӣ, миқдори кредитҳо (аудиторӣ ва ғайриаудиторӣ), нимсолаҳо, таҷрибаомӯзиҳо ва аттестатсияи давлатӣ;
- феҳристи фанҳои интихобӣ.

Нақшаи таълимӣ аз рӯи ихтисос аз тарафи ДМТ дар мутобиқат бо ҳуҷҷатҳои меъёрии ҳуқуқӣ ва талаботе, ки дар бандҳои 2 ва 4-и ҳуҷҷати мазкур дарҷ гардидааст, таҳия шудааст.

6.2.Нақшаи таълимии корӣ (НТК)

НТК бо назардошти тахассуси интихобшуда ва талаботи қисматҳои ДМТ ва давлатӣ таҳия шудааст. Нақшаи кории таълим сохтори курси махсус ва буҷаи вақт, ки барои омӯзиши он зарур аст, муайян менамояд; НТК маҷмуи фанҳои таълимӣ ва ҳаҷми онҳоро дар соатҳо дар бар мегирад. Ҷадвали раванди таълим, пайдарҳамии омӯзиши фанҳоро аз рӯи курсҳо ва семестрҳо, навъҳои машғулиятҳои таълимии таҷрибавии гуногун, шаклҳои фосилавӣ ва навъҳои аттестатсияи ниҳоии давлатиро муайян мекунад. НТК дар асоси нақшаи намунавии таълимӣ, бо мувофиқаи Шӯрои олимони факултет омода ва аз тарафи раёсати таълим (шуъбаи таълим), тасдиқ карда мешавад.

6.3.Барномаҳо аз рӯи навъҳои таҷрибаомӯзӣ

Барномаҳо аз рӯи навъҳои таҷрибаомӯзӣ (таълимӣ, педагогӣ, пешаздипломӣ) дар асоси Стандарти давлатии таҳсилоти олии касбӣ бо назардошти талаботи ҳадди ақали мундариҷа ва сатҳи омодагии хатмкунандагон аз рӯи ихтисоси “Танзими давлатии иқтисоди миллӣ” ҷиҳати ба даст овардани салоҳиятҳои касбӣ, таҷрибаи амалӣ ва омодагӣ ба фаъолияти касбии хатмкунанда таҳия карда шудаанд.

Барномаҳо аз рӯи навъҳои таҷрибаомӯзӣ қисматҳои зеринро дар бар гирад:

- принсипҳои асосии ташкил намудани таҷрибаомӯзиҳо;
- мақсад ва вазифаҳои таҷрибаомӯзӣ;
- мундариҷа, шаклҳо, макон ва вақти гузаронидан таҷрибаомӯзиҳо;
- натиҷаи ташаккулёбии салоҳиятнокии донишҷӯён баъд аз гузаштан аз таҷрибаомӯзиҳо;
- сохтор ва мундариҷаи таҷрибаомӯзиҳо;
- басти вазифаҳо, ки донишҷӯён бояд ба таври ҳатмӣ дар рафти таҷрибаомӯзиҳо иҷро намоянд;
- ҳуҷҷатҳои ҳисоботӣ аз натиҷаи гузаштани таҷрибаомӯзиҳо;
- тарзи баҳогузории донишҷӯён аз натиҷаи гузаштани таҷрибаомӯзиҳо;
- таъминоти таълимӣ-методӣ ва иттилоотии таҷрибаомӯзиҳо

Барномаҳои таҷрибаомӯзӣ аз тарафи кафедраи тахассусӣ бо ҷалби шуъбаи таҷрибаомӯзӣ ва заминае, ки дар он таҷрибаомӯзӣ гузаронида мешавад, омода карда мешаванд. Ҳуҷҷати мазкур аз тарафи раёсати таълим (шуъбаи таълим) тасдиқ карда мешавад.

6.4.Барномаи таълимии фан

Барномаи таълимии фан-ин қисмати барномаи таҳсилотӣ мебошад, ки мақсад ва вазифаҳои курс (фанҳоро) бо тавсифи мавзуъҳо ва иттилооти иловагӣ, ки дар асоси он барномаи кории фан (силлабус) таҳия карда мешавад, дар бар мегирад. Барномаи таълимии фан аз тавсифи фан, шарҳи мухтасари мавзуъҳо ва маводи таълим, супоришҳо барои кори мустақилона, мисолҳои тестӣ, меъёрҳои баҳодиҳии дониш ва рӯйхати адабиётҳо иборат мебошад.

Ҳуҷҷати мазкурро кафедраи тахассусӣ таҳия намуда, Шӯрои илмӣ-методии факултет маъқул шуморида, Шӯрои илмӣ-методии ДМТ тасдиқ менамояд.

6.5. Силлабус/Барномаи корӣ барои донишҷӯ

Силлабус - ин барномаи корӣ барои донишҷӯй бо тавсифи мухтасари курс, мақсад ва натиҷаҳои таълими донишҷӯй, ҳамчунин раванд ва тарзи баҳодиҳии фаъолияти донишҷӯён мебошад. Силлабус тавсифи фанни омӯхташаванда, мақсад ва вазифаҳои фан, номгӯи мавзуъҳо ва муҳлати омӯзиши онҳо, супориш барои иҷрои корҳои мустақилона, тартиби қабули супоришҳои тестӣ ва назоратӣ, корҳои лабораторӣ, вақти машваратҳо ва ҷадвали санҷиши дониши донишҷӯён, талаботи омӯзгор, меърҳои баҳодиҳӣ ва рӯйхати адабиётҳоро дар бар мегирад.

Силлабус аз ҷониби ҳар як омӯзгор таҳия, дар кафедра баррасӣ, аз тарафи Шӯрои илмӣ-методии факултет маъқул шуморида шуда, Раёсати таълим (шуъбаи таълим) онро тасдиқ менамояд.

6.6. Шарҳи мухтасари барномаҳои таълимии фанҳои ҳатмӣ ва интихобӣ

Шарҳи мухтасари барномаҳои таълимии фанҳои ҳатмӣ ва интихобӣ-ин қисмати ҷудонашавандаи барномаи таҳсилотӣ (замима), мебошад, ки иттилооти мухтасарро дар бораи фанни таълимдодашаванда ва мундариҷаи он инъикос менамояд. Ҳуҷҷати мазкур бояд бандҳои зеринро дар бар гирад:

- номгӯи фан;
- тавсифи мухтасари фан;
- навъҳои машғулиятҳо;
- забони таҳсил;
- натиҷаҳои интизории таълим;
- номгӯи қисматҳои фан;
- воситаҳои истифодашавандаи таълим;
- шаклҳои ҷорӣ ва ҷамъбастии назорат.

Шарҳи мухтасари барномаҳои таълимии фанҳои ҳатмӣ ва интихобӣ аз рӯи ихтисоси “Забон ва адабиёти тоҷик” аз тарафи факултети филологияи тоҷик бо ҷалби кафедраҳои тахассусӣ ва умумидонишгоҳӣ таҳия карда мешавад. Ҳуҷҷати мазкур дар алоҳидагӣ бе барномаи таҳсилотӣ тасдиқ карда намешавад.

7. АТТЕСТАТСИЯИ ХАТМАЗ РӮИ ИХТИСОС

7.1. Мафҳумҳои асосии аттестатсияи хатм

Аттестатсияи хатми мутахассиси соҳаи иқтисоди миллӣ супоридани имтиҳони давлатӣ аз фанҳои тахассусӣ ва ҳимояи рисолаи хатми бакалаврро дар бар мегирад.

Аттестатсияи хатм барои муайян намудани сатҳи омодагии назариявӣ ва амалии мутахассиси соҳаи иқтисоди миллӣ ба иҷрои вазифаҳои касбӣ, ки барномаи таҳсилотии мазкур муқаррар намудааст ва барои идомаи таҳсил дар зинаи магистратура мутобиқи банди 1.7-и ҳуҷҷати мазкур гузаронида мешавад.

Имтиҳони давлатӣ аз фанҳои тахассусӣ як ҷузъи аттестатсияи хатми донишҷӯ ба шумор рафта, бояд ба талаботи мазмун ва мундариҷаи барномаи таҳсилотие, ки донишҷӯ онро аз худ кардааст, мутобиқ бошад.

7.1.1.Кори тахассусии хатм

Рисолаи тахассусии хатм бояд дар шакли чопии компютерӣ пешниҳод карда шавад. Талабот ба ҳаҷм, мазмун ва сохтори рисолаи хатми тахассусиро донишгоҳ дар асоси

“Низомнома дар бораи рисолаҳои тахассусии хатм”, ки Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ намудааст, муайян менамояд.

Вақти барои омода намудан ва ба ҳимоя пешниҳод намудани рисолаи тахассусии хатм на камтар аз шаш ҳафтаро ташкил медиҳад.

7.1.2.Имтиҳони давлатӣ аз фанҳои тахассусӣ

Тартиби гузаронидан ва барномаи имтиҳони давлатиро аз рӯи ихтисоси “Забон ва адабиёти тҷик”, дар асоси тавсияҳои методӣ ва барномаҳои намунавӣ – Низомномаи аттестатсияи хатм, ки Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ кардааст, аз ҷониби Донишгоҳ муайян карда мешавад.

7.2. Ҳуҷҷати намунаи давлатӣ дар бораи таҳсилоти олии касбӣ (диплом)

7.2.1. Хатмкунандае, ки барномаи таҳсилотии олии касбиро аз худ кардааст, ба ӯ ҳуҷҷати намунаи давлатӣ дар бораи таҳсилоти олии касбӣ (диплом) дараҷаи бакалавр аз рӯи ихтисоси “Забон ва адабиёти тоҷик”, дода мешавад.

7.2.2.Сохтори замимаи диплом

Дар замимаи дипломи намунаи давлатӣ дараҷаи академӣ, ихтисос, номгӯи фанҳо ва натиҷаи кредитҳои дар давоми семестрҳо азхудшуда; GPA аз рӯи натиҷаҳои семестр ва дар умум, натиҷаи корҳои курсӣ, таҷрибаомӯзиҳо, натиҷаи аттестатсияи давлатӣ ва натиҷаи ҳимояи кори хатми тахассусӣ, натиҷаҳои таълим; рақам ва серияи дипломи намунаи давлатӣ нишон дода мешавад.

Замима бе диплом асос надорад.

8. НИЗОМИ ДОХИЛИИ ТАЪМИНИ СИФАТИ БАРНОМАИ ТАҲСИЛОТӢ

8.1. Мафҳумҳои асосии кафолати сифат

Сифати таҳсилот – тавсифи комплексии фаъолияти таълимӣ ва омода намудани донишҷӯён, ки дараҷаи мутобиқати онҳоро бо стандарти давлатии таҳсилот ва талаботи асосии ҷонибҳои манфиатдор ва ҳамчунин сатҳи дастовардҳои мақсадҳои ба нақша гирифта ва натиҷаҳои барномаҳои таҳсилотӣ ифода менамояд.

Таъмини сифат – раванди ташаккули шароитҳои муайян ва ҷудо намудани захираҳои зарурие мебошад, ки мутобиқати мазмуну мундариҷаи барномаи таҳсилотӣ, имкониятҳои таҳсилотро ва воситаҳое, ки мақсади барнома нисбат ба дараҷаи сифат муайян кардааст, маҳсуб меёбад.

Низоми дохилии таъмини сифат дар донишгоҳ – ин маҷмуи сохторҳои ташкилии донишгоҳ, ҳуҷҷатгузории дохилӣ, нишондодҳо, равандҳо, захираҳо, ки барои ҳамеша баланд бардоштани сифати барномаҳои таҳсилотӣ ва рушди фарҳанги канданашаванда такмилёбӣ мебошад.

8.2.Принсипҳои кафолати сифат

Принсипҳои кафолати сифат дар ДМТ:

ДМТ барои таъмини сифати таҳсилот ва кафолати он масъули асосӣ мебошад;

- кафолати сифат ба талаботи низомҳои гуногуншакли таҳсилоти олӣ, донишгоҳ ва донишҷӯён ҷавобгӯ мебошад;
- кафолати сифат талаботи донишҷӯён, ҷомеа ва дигар ҷонибҳои манфиатдорро ба эътибор мегирад;
- барномаҳои таҳсилотро тавассути сохторҳои дахлдори донишгоҳ мунтазам таҳлил ва таҷдид менамояд;
- худҳисоботдиҳии даврӣ аз рӯи натиҷаҳои омоданамоии донишҷӯён тибқи барномаҳои таҳсилотӣ;
- мунтазам дар байни донишҷӯён, хатмкунандагон ва корфармоён гузаронидани пурсишҳо (анкетаронӣ);
- бо мақсади таҳлил намудани сифати барномаҳои таҳсилотӣ даъват намудани ташхисгарони беруна;
- дастрасии натиҷаҳои баҳодиҳӣ ба сифати барномаҳобарои ҷомеа боз аст.

8.3.Стандартҳои дохилии таъмини сифат

Низоми дохилии таъмини сифат дар заминаи “Стандартҳо ва роҳнамо барои таъмини сифати таҳсилоти олӣ дар фазои аврупоии таҳсилоти олӣ (ESG)” таҳия гардида, аз ҷанбаҳои зерин иборат аст:

- сиёсати дохилии таъмини сифат;
- таҷдид ва такмили барномаҳо;
- таълими ба донишҷӯ нигаронидашуда;
- стандартҳои қабули донишҷӯён, назорати давомот ва пешрафт, эътироф гардидан ва шаҳодатномадиҳӣ;
- стандартҳое, ки равандҳои адолатноку шаффофро зимни ба кор гирифтан, рушди касбӣ ва аз кор озод намудани кормандонро ба инобат мегиранд;
- стандартҳои захираҳои таълимии низомҳои дастгирикунандаи таълимгирандагон (маблағгузории кофӣ барои таълим ва фаъолияти омӯзгорӣ; пешниҳоди захираҳои таълимии босифат ва дастрас, роҳҳои дастгирии донишҷӯён);
- стандартҳои идоракунии иттилоот (донишгоҳҳо бояд ҷамъоварӣ, таҳлил ва истифодаи иттилооти мувофикро бо мақсади идоракунии самараноки барномаҳои таҳсилотӣ ва дигар самтҳои фаъолиятро таъмин намоянд);
- стандартҳои иттилоонии ҷамоатчигӣ: донишгоҳҳо бояд дар хусусияти фаъолияти худ иттилоот нашр намоянд, ки он шаффоф, аниқ, холисона, мубрам ва фаҳмову дастрас бошанд;
- мунтазам баргузор намудани мониторинг ва баҳодиҳии даврии барномаҳо;
- таъмини мунтазами берунаи сифат.

9. ҚОИДАҲОИ ҚАБУЛ ТИБҚИ БАРНОМАИ ТАҲСИЛОТӢ

9.1. Дар ҷойҳои ҷудошуда аз рӯи ихтисоси “Танзими давлатии иқтисоди миллӣ”, дар ДМТ метавонанд, ҳам шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ҳам шаҳрвандони дигар кишварҳо довталаб бошанд. Миқдори ҷой барои қабул ба курси 1-ум аз рӯи ихтисоси забон ва адабиёти тоҷикро Агентии назорат дар соҳаи маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон тибқи замимаи Иҷозатнома оид ба хуқуқи пешбурди фаъолияти таълимӣ муайян мекунад.

9.2. Дар асоси озмун аз рӯи натиҷаи супоридани имтиҳонҳои дохилшавӣ тариқи Маркази миллии тестии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон (минбаъд - ММТ). ба курси 1-ум шахсоне қабул карда мешаванд, ки соҳиби таҳсилоти миёнаи (пурраи) умумӣ мебошанд. Ҳамчун идомаи таҳсил ба курси дуюм шахсоне, ки дорои таҳсилоти миёнаи касбӣ ё таҳсилоти олии касбӣ ҳастанд, дар асоси озмун аз рӯи натиҷаи супоридани имтиҳонҳои қабул (мусоҳиба) дар ДМТ қабул карда мешаванд.

9.3. Қабул дар шуъбаи рӯзона танҳо ба шахсони синнашон то 35 сола ва шуъбаи таҳсилоти фосилавӣ бошад - бе маҳдудияти синну сол ба роҳ монда мешавад.

9.4. Бо нақшаи қабул ва номгӯи ҳуҷҷатҳо барои қабулдар сомонаҳои расмии ММТ ва ДМТ шинос шудан мумкин аст. (нигаред ба https://ntc.tj ва tnu.tj)

10. ИДОРАКУНИИ ТАҒЙИРОТ

Дар ҳолати ворид намудани тағйирот ва ё таҷдиди назар гардидани барномаҳо кафедраи тахассусӣ бояд дар ин хусус маълумотҳои заруриро ба муҳокимаи Шурои олимони ДМТ барои баррасӣ ва тасдиқ кардан манзур намояд.

Замимаҳо

Шарҳи мухтасари барномаҳои таълимӣ аз рӯи фанҳои ҳатмӣ

1. БАХШИ ФАНҲОИ ЗАМИНАВӢ

1.1. МОДУЛИ ИҶТИМОӢ-ГУМАНИТАРӢ

1.1.1. Фалсафа

Тавсифи мухтасари фан	**Фалсафа** - илми ҷомеашиносӣ буда, мавзуи фалсафа шинохти ҳақиқати ҳастӣ ва объекти он тамоми ҳастӣ: табиат, ҷамъият, инсон ва қобилияти маърифатии вай аст.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ, русӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- қодир ба ҷустуҷӯ, таҳлили интиқодӣ ва коркарди иттилоот, истифодаи муназзам дар ҳалли вазифаҳои гузошташуда мебошад; - қодир аст гуногунии фарҳангии ҷомеаро дар заминаи иҷтимоӣ-таърихӣ, ахлоқӣ ва фалсафӣ дарк кунад.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: ***Донад:*** - зарурати омӯзиши фалсафа, мафҳумҳои асосӣ, вазифаҳои фалсафа, марҳилаҳои таърихии инкишофи фан, фарқи фалсафаро аз дигар илмҳои ҷомеашиносӣ, алоқамандии фалсафаро бо илмҳои иҷтимоӣ-инсоншиносӣ, табиӣ-риёзӣ ва техникӣ дарк карда, тасаввуроти хешро нисбати афкори гуногуни намояндагони макотиби фалсафӣ, ки марбут ба масоили ҳастишиносӣ ва маърифат кардани ҳодисоти олам; - тамаддунҳо ва ба ҷаҳонисозии арзишҳои фарҳангӣ, эҳёи суннатҳои ахлоқӣ, тарбиявӣ; - таърихи ташаккули миллати тоҷик; - нақши донишҳои фалсафиро дар ҷомеа муайян намуда, арзиши афкори фалсафиро дар шароити ҷомеаи техногенӣ ва иртиботӣ танҳо ба манфиати ҷоме; - усулҳои асосии илмӣ ва методҳои фалсафиро омӯхта, ҷиҳати пажӯҳиши корҳои илмӣ-тадқиқотии худ. ***Тавонад:*** - оид ба ғояи афкори фалсафӣ андешаи дуруст пайдо карданро; - фаҳмидан ва шарҳ додани мафҳум ва категорияҳои фалсафиро; - фарқ кардани ақидаҳои намояндагони мактабҳои фалсафиро оид ба масоили ҳастишиносӣ ва маърифатпазирӣ; - хусусиятгириҳои афкори фалсафиро вобаста ба марҳилаҳои инкишофи фалсафа; - истифодаи методҳои фалсафиро ҷиҳати ҳал ва баррасии масъалаҳои ҳаётии мавриди баҳс қароргиранда; - таъриф додани мафҳумҳои калидии фалсафаро; - дарк намудани масоили мубрами муосир ва роҳҳои ҳалли онҳоро. ***Аз худ намояд:*** - малакаи таҳлилнамоиро; - малакаи таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибавиро; - малакаи бо ҳамтоёни худ ҳамкорӣ карданро.
Номгӯи	- таърихи фалсафа

боб/мавзуъҳои фан	- онтология - гнесоология - фалсафаи инкишоф - фалсафаи иҷтимоӣ - антропологияи фалсафӣ - фалсафаи илм
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ, комютерӣ)

1.1.2. Таърихи муосири Тоҷикистон

Тавсифи мухтасари фан	**Таърихи муосири Тоҷикистон**- ҳадафи омӯзиши фан ба донишҷӯён додани донишҳои зарурӣ дар бораи таърихи давлатдории муосири Тоҷикистон
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ, русӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- қодир ба ҷустуҷӯ, таҳлили интиқодӣ ва коркарди иттилоот, истифодаи муназзам дар ҳалли вазифаҳои гузошташуда мебошад; - қодир аст гуногунии фарҳангии ҷомеаро дар заминаи иҷтимоӣ-таърихӣ, ахлоқӣ ва фалсафӣ дарк кунад.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: ***Донад:*** - зарурати омӯзиши таърихи муосири Тоҷикистон, мафҳумҳои асосӣ, вазифаҳои таърих, марҳилаҳои таърихии инкишофи Тоҷикистон, алоқамандии таърихи муосири Тоҷикистонро бо илмҳои иҷтимоӣ-инсоншиносӣ, табиӣ-риёзӣ ва техникӣ дарк карда, тасаввуроти хешро нисбати ташаккули давлатдории муосири Тоҷикистон; - нақши донишҳои таърихиро дар ҷомеа муайян намуда, инкишофи таърихии халқи тоҷикро пурра дарк намуда, санадҳои асосии таърихии рушди Тоҷикистон; - усулҳои асосии илмӣ ва методҳои таърихиро омӯхта, ҷиҳати пажӯҳиши корҳои илмӣ-тадқиқотии худ. - ***Тавонад:*** - оид ба инкишофи таърихи муосири Тоҷикистон андешаи дуруст пайдо карданро; - фаҳмидан ва шарҳ додани мафҳум ва категорияҳои таърихиро; - хусусиятгириҳои афкори таърихиро вобаста ба марҳилаҳои инкишофи таърихи муосири Тоҷикистон; - дарк намудани масоили мубрами муосир ва роҳҳои ҳалли онҳоро. ***Азхуд намояд:*** - малакаи таҳлилнамоиро; - малакаи таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибавиро;

	- малакаи бо ҳамтоёни худ ҳамкорӣ карданро
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	- Ҷомеаи Тоҷикистон дар раванди таърихии муосир; - Ташаккули илм, маориф, фарҳанг дар раванди таърихи муосири Тоҷикистон; - Ташаккули соҳаҳои иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва ҳуқуқию сиёсӣ дар раванди таърихи муосири Тоҷикистон;
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ
Шакли арзебии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ, комютерӣ)

1.1.3. Фарҳангшиносӣ ва диншиносӣ

Тавсифи мухтасари фан	**Фарҳангшиносӣ -**илмест, ки комёбиҳои фарҳангии давраҳои гуногуни ҷомеаи инсониро фаро мегирад. Омӯзиши илми фарҳангшиносӣ ба аҳли башар имконият медиҳад, ки аз дастовардҳои бузурги фарҳангу тамаддуни гузаштаю имрӯзаи бархурдор шаванд ва ба пешрафти он мусоидат намоянд. **Диншиносӣ-** илмест, ки масоиле аз қабили сабабҳои пайдоишавӣ, барқароршавӣ ва инкишофи динҳоро дар матини таъсири байниҳамдигарии онҳо бо дигар ҷараёнҳои фарҳангӣ ва иҷтимоӣ – сиёсӣ мавриди таҳлил қарор медиҳад.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зим-ни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- қодир ба ҷустуҷӯ, таҳлили интиқодӣ ва коркарди иттилоот, истифодаи муназзам дар ҳалли вазифаҳои гузошташуда мебошад; - қодир аст гуногунии фарҳангии ҷомеаро дар заминаи иҷтимоӣ-таърихӣ, ахлоқӣ, фарҳангӣ ва динӣ дарк кунад.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: ***Донад:*** - заруриати омӯзиши фарҳанг ва дин, мафҳумҳои асосӣ, вазифаҳои фараҳангшиносӣ ва диншиносӣ, марҳилаҳои таърихии инкишофи фан, тафовути фарҳангшиносӣ ва диншиносӣ аз дигар илмҳои ҷомеашиносӣ, алоқамандии фарҳангшиносӣ ва диншиносӣ бо илмҳои иҷтимоӣ-инсоншиносӣ, табиӣ-риёзӣ ва техникӣ; - ҷаҳонишавӣ ва арзишҳои фарҳангӣ, эҳёи суннатҳои ахлоқӣ, тарбиявӣ; - нақши дин ва донишҳои динӣ дар ҷомеа; - муайян намудани, арзишҳои фарҳангӣ ва динӣ дар шароити ҷаҳоншумулӣ; - корбурди усулҳои асоси илмӣ дар омузиши фани диншиносӣ ва фарҳангшиносӣ. ***Тавонад:*** - оид ба ғояи афкори фарҳангӣ ва динӣ андешаи дуруст пайдо карданро; - фаҳмидан ва шарҳ додани масоилҳои асоси фарҳанг ва дин;

	- Таҳлили муқоисавӣ мосилҳои фарҳангӣ ва динӣ аз назари мутафаккирони мактабҳои гуногуни фалсафаӣ; - Марҳилаҳои асоси ташаккулёби фарҳангшиносӣ ва диншиносӣ ҳамчун илм; - Шарҳ ва тавзеҳи масоилҳои мубрами фарҳангшиносӣ ва диншиносӣ; - дарк намудани масоили мубрами муосир ва роҳҳои ҳалли онҳоро. ***Малака ҳосил намояд:*** - оид ба таҳлилнамоӣ; - оид ба таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибавӣ; - оид ба ҳамкорӣ кардан бо ҳамкасбон.
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	- Назарияи фарҳанг. - Таърихи фарҳанг. - Фалсафаи фарҳанг. - Фалсафаи дин. - Сотсиология ва дин. - Равоншиносии динӣ.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ комютерӣ)

1.1.4. Сотсиология

Тавсифи мухтасари фан	**Сотсиология -** ҳадафи омӯзиши фан ин ташаккул додани тасаввуроти умумии донишҷӯён оид ба ҷомеа, равишҳои асосии назариявии омӯзиши он ва таҳқиқӣ мушкилоти сотсиологии муосир, таъсири ҳодисаю равандҳои ҷамъиятӣ ба соҳаи иқтисодиёт, ҳуқуқ ва идоракунӣ.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- қодир ба ҷустуҷӯ, таҳлили интиқодӣ ва коркарди иттилоот, истифодаи муназзам дар ҳалли вазифаҳои гузошташуда мебошад; - қодир аст гуногунии ҷомеаро дар заминаи иҷтимоӣ-таърихӣ, ахлоқӣ ва фалсафӣ дарк кунад.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: ***Донад:*** - зарурияти омӯзиши сотсиология, мафҳумҳои асосӣ, вазифаҳои сотсиология, марҳилаҳои таърихии инкишофи фан, фарқи сотсиологияро аз дигар илмҳои ҷомеашиносӣ, алоқамандии сотсиологияро бо илмҳои иҷтимоӣ-инсоншиносӣ, табиӣ-риёзӣ ва техникӣ дарк карда, тасаввуроти хешро нисбати афкори гуногуни намояндагони макотиби сотсиологӣ, ки марбут ба масоили ҳастишиносӣ ва маърифат кардани ҳодисоти олам; мавзуи ҷомеашиносӣ; - дониши муосири сотсиологӣ дар фаҳмиши объект ва предмети

	чомеашиносӣ; - шахсият ҳамчун субъект ва маҳсули муносибатҳои ичтимоӣ; - чамъиятҳои ичтимоӣ ҳамчун шаклҳои ташкили ичтимоии шахсони алоҳида; ***Тавонад:*** - оид ба ғояи афкори сотсиологӣ андешаи дуруст пайдо карданро; - фаҳмидан ва шарҳ додани мафҳум ва категорияҳои сотсиологиро; - фарқ кардани ақидаҳои намояндагони мактабҳои сотсиологиро оид ба масоили чомеашиносӣ; - хусусиятгириҳои афкори сотсиологиро вобаста ба марҳилаҳои инкишофи чомеашиносӣ; - истифодаи методҳои чомеашиносиро чиҳати ҳал ва баррасии масъалаҳои ҳаётии мавриди баҳс қароргиранда; - таъриф додани мафҳумҳои калидии сотсиологиро; - дарк намудани масоили мубрами муосир ва роҳҳои ҳалли онҳоро. ***Аз худ намояд:*** - малакаи таҳлилнамоиро; - малакаи таҳқиқоти назариявӣ ва тачрибавиро; - - малакаи бо ҳамтоёни худ ҳамкорӣ карданро.
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	- чараёнҳои чамъиятӣ; - ҳаракати ичтимоӣ ва табақабандии ичтимоӣ; - дигаргунии ичтимоӣ; - ташкил ва идоракунии ичтимоӣ ва ҳудудӣ; - сотсиологияи иқтисодӣ ҳамчун як бахши донишҳои сотсиологӣ; - рафтор, шуур ва маданият.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати чорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ
Шакли арзебии натичаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ комютерӣ)

1.1.5. Сиёсатшиносӣ

Тавсифи мухтасари фан	**Сиёсатшиносӣ-** яке аз илмҳои чомеашиносӣ буда, мақсади омӯзиши фан ташаккули шаҳрвандии фаъол, фароҳам овардани заминаи робитаи фаъолияти молиявию иқтисодӣ бо сиёсат, иқтисодиёт, ҳуқуқ мебошад.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишчӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	точикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишчӯзимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- қодир ба чустучӯ, таҳлили интиқодӣ ва коркарди иттилоот, истифодаи муназзам дар ҳалли вазифаҳои гузошташуда мебошад; - қодир аст гуногунии фарҳангии чомеаро дар заминаи ичтимоӣ-таърихӣ, ахлоқӣ ва фалсафӣ дарк кунад.
Натичаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишчӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: ***Донад:*** - дастгоҳи консептуалӣ ва категорияи илми сиёсатшиносӣ; - сохтор ва функсия сиёсатшиносӣ;

	- идеологияҳои асосии сиёсии замони муосир; - сохтори низоми сиёсии ҷомеа; - типологияи режимҳои сиёсӣ; - пешвоёни сиёсӣ, элитаи сиёсӣ; - хусусиятхои маъракаи интихоботӣ ва технологияҳо; - назарияҳо, консепсияҳо ва моделҳои асосии сиёсатшиносӣ; намудҳо, шаклҳо, элементҳо (сохтор) ва вазифахои давлат, инчунин дурнамои рушди давлат; - таҷрибаи таърихии сиёсӣ, мафҳумҳои муосири фарҳанги сиёсӣ. ***Тавонад:*** - таҳлили хусусиятҳои системаҳои сиёсии муосир; - ҳаматарафа ҷараёнҳои сиёсию ҳуқуқиро дар ҳамкории онҳо ба назар гирифтан; - тахлили равандҳои сиёсӣ; - ба самараи сиёсй баҳо додан; - идоракунӣ; ташаккули шуури сиёсӣ ва рафтори сиёсӣ; - малакаи муносибати ҳамаҷониба ба таҳлили мушкилоти сиёсии ҷомеа; - малакаи таҳлили равандҳо ва падидаҳои дар соҳаи сиёсӣ ба амаломада - ҷомеа; - тахлили муносибати байни сиёсат, иктисодиёт ва ҳуқуқ. ***Аз худ намояд:*** - малакаи таҳлилнамоиро; - малакаи таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибавиро; - малакаи бо ҳамтоёни худ ҳамкорӣ карданро.
Номгӯи боб /мавзуъҳои фан	- таърихи сиёсатшиносӣ; - режимҳои сиёсӣ; - падидаҳои алоҳидаи сиёсатшиносӣ; - таносуби ҳуқуқ ва сиёсат; - таъсири равандҳои сиёсӣ ба ҳуқуқшиносӣ.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ
Шакли арзебии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ комютерӣ)

1.1.6. Ҳуқуқ аз рӯи ихтисос

Тавсифи мухтасари фан	**Ҳуқуқ аз рӯи ихтисос-** мақоми фанни зарури буда, дар ташаккулёбии донишҷӯ ҳамчун мутахассиси баландихтисос мавқеи яке аз фанҳои асосӣ (базавӣ)-ро ишғол намудааст. ҳангоми тадриси он маълумот дар бораи мафҳум ва моҳияти ҳуқуқ ҳамчун соҳаи мустақили ҳуқуқ, муносибатҳои ҳуқуқ ва ғ. пешкаш карда мешавад.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни	- қодир аст, ки асосҳои қонунгузории танзими фаъолияти субъектони хоҷагидориро дар рафти фаъолияти касбӣ истифода намояд; - малакаи кору таҳлил ва арзёбии иттилоот бо истифода аз

азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	технологияҳои иттилоотӣ ва коммуникатсионӣ ҳангоми қабули қарорҳои характери ҳуқуқӣ дошта бошад.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: ***Донад:*** - мазмуну мафҳумҳои падидаҳои алоҳидаи соҳаи муносибатҳои ҳуқукро аз худ намояд: - хусусиятҳои хоси падидаҳои алоҳидаи ҳуқукро омӯзад; - татбиқи амалии муносибатҳои алоҳидаро анҷом дода тавонад; - ҷиҳатҳои амалии басташавии падидаҳои алоҳидаи ҳуқукро аз худ намояд; - танзими ҳуқуқии гузариш ба муносибатҳои иқтисоди бозоргонӣ дар муносибатҳои ҳуқукро аз худ карда бошад; - дар бораи гуногунии қонунгузории ҳуқуқи давлатҳо маълумоти кофӣ дошта бошад. ***Тавонад:*** - мазмуну мафҳумҳои асосии падидаҳои ҳуқукро шарҳ дода тавонад: - хусусиятҳои ҳар як муносибатҳои ҳуқукро муайян карда тавонад; - унсурҳои таркибии муносибатҳои ҳуқукро аз худ кунад; - оқибати риоя накардани муносибатҳои ҳуқуро аз худ намояд ***Аз худ намояд:*** - малакаи таҳлилнамоиро; - малакаи таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибавиро; - малакаи бо ҳамтоёни худ ҳамкорӣ карданро.
Номгӯи боб/ мавзуъҳои фан	- Маълумоти умумӣ дар бораи ҳуқуқ - Ҳуқуқ иқтисодиёт бозор - Соҳибкор ва ҳуқуқи соҳибкорӣ - Мафҳум ва намудҳои сарчашмаҳои ҳуқуқи соҳибкорӣ - Асосҳои амволии фаъолияти соҳибкорӣ - Асосҳои амволии фаъолияти соҳибкорӣ - Асосҳои ташкилӣ- ҳуқуқии фаъолияти соҳибкорӣ - Қабули санҷиши фосилавии 1-ум (рейтинги 1-ум) - Асосҳои ҳуқуқии муфлисшавӣ - Мафҳум, мазмуну мӯҳтаво ва таъмини ҳуқуқии менеҷмент - Шартномаҳо дар бахши фаъолияти соҳибкорӣ - Намуди шартномаҳо дар бахши фаъолияти соҳибкорӣ - Шартномаи меҳнатӣ - Тартиботи меҳнатӣ. - Интизоми мехнат - Намудҳом рухсатӣ - Ҳифзи ҳуқуқҳои соҳибкорон - Мафҳум ва аломатҳои муфлисшавӣ
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ
Шакли арзебии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ комютерӣ)

1.1.7. Назарияи иқтисодӣ

Тавсифи мухтасари фан	**Назарияи иқтисодӣ** – ин илми ҷамъиятест, ки барои сарфакорона истифода бурдани захираҳои маҳдуди иқтисодӣ дар шароити номаҳдуд будани талаботи одамон меомӯзад.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ, русӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- эҳсос ва дарки равандҳои иқтисодӣ дар асоси ба вуҷуд омадани ҳодисаҳои иқтисодӣ, сатҳу дараҷаи эҳсос, густариш ва инкишофи он, мустақиман ба сатҳ ва дараҷаи рушди истеҳсолоти ҷомеавӣ вобаста мебошад. Маҳз, зинаҳои рушди иқтисод, шоҳсутун ва омилҳои муайянкунандаи сатҳи эҳсос ва дарки ҳодисаву ҷараёнҳои иқтисодӣ мегарданд; - омӯзиши равандҳои иқтисодӣ дар асосӣ методологияи назарияи иқтисодӣ; - таҳлили факту рақамҳо ва муайяннамоии фаъолияти дурнамои субъектҳои хоҷагидорӣ мебошад. Ҳаёти иқтисодӣ ҳамчун ҷамъи беҳадду канори ҳодиса ва ҷараёнҳои иқтисодии ҷудогонаю пароканда ва дар асоси қонуну қонуниятҳои ғайринизомии танзимшаванда қарор мегирад. Аз ин рӯ восита ё худ фишанге зарур аст, ки фаъолияти харҷу марҷ (бесару сомон) бо ёрии он ҳисобу китоб ва танзим карда шуда, ба ягон мақсад равона карда шавад.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: ***Донад:*** - мақсад ва моҳияти макроиқтисодро аз худ намояд; - нишондиҳандаҳои макроиқтисодӣ ва низоми ҳисоби миллиро аз худ намояд; - рушди иқтисодӣ ва зарурати маблағгузориро аз худ намояд; - нишондиҳандаҳои мувозинатӣ ва номувозинатии макроиқтисодиро аз худ намояд; - низоми пулию қарзии давлатро аз худ намояд; - низоми молиявӣ ва буҷети давлатро аз худ намояд; - сарчашмаҳои даромади аҳолӣ, сатҳи зиндагӣ ва камбизоатиро аз худ намояд; - масъалаҳои муҳими иқтисодиёти ҷаҳонро аз худ намояд. - низоми асъорӣ ва қурби асъорро аз худ намояд; ***Тавонад:*** - мақсадҳои иқтисоди миллиро шарҳ дода тавонад; - усулҳои ҳисоби нишондиҳандаҳои макроиқтисодӣ ва низоми ҳисоби миллиро баён карда тавонад; - сарчашмаҳо ва шаклҳои рушди иқтисодиро нишондода тавонад; - бекорӣ, беқурбшавии пул ва бӯҳрони иқодиро шарҳ дода тавонад; - низоми бонкӣ ва миқдори пули барои муомилот зарурро таҳлил карда тавонад; - касри буҷа, низоми андоз, ва сиёсати фискалии давлатро шарҳ дода тавонад; - нишондиҳандаҳои сатҳи зиндагӣ ва сиёсати иҷтимоии давлатро аниқ карда тавонад; - бозори ҷаҳонӣ, ҳамгироии байналхалқии иқтисодӣ ва муҳоҷирати меҳнатиро шарҳ дода тавонад; - қонуниятҳои бавуҷудоии асъор ва муносибатҳои асъориро баён карда тавонад. ***Азхуд намояд:*** - малакаи таҳлилнамоиро;

	- малакаи таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибавиро; - малакаи бо ҳамтоёни худ ҳамкорӣ карданро.
Номгӯи боб/ мавзуъҳои фан	- Назарияи Макроиқтисод. Мақсад ва воситаҳои сиёсати макроиқтисодӣ - Назарияи истеъмол, пасандоз ва маблағгузорӣ - Назарияи мувозинати макроиқтисодӣ - Рушди иқтисодӣ – натиҷаи фаъолияти иқтисоди миллӣ - Инкишофи даврагии иқтисодӣ - Сабабҳо, оқибатҳо ва шаклҳои бӯҳронҳои иқтисодӣ - Назарияи шуғли аҳолӣ ва бекорӣ - Низоми пулию қарз - Таваррум ва чораҳои зидди он - Низоми қарзию бонкии муосир - Низоми молиявӣ ва сисёсати молиявии ҷомеъа - Сиёсати фискалии давлат. Андоз ва низоми андозситонӣ - Маҷмуи даромадҳои аҳолӣ - Сиёсати иҷтимоии давлат ва самтҳои асосии он - Масъалаҳои назариявии иқтисоди ҷаҳонӣ - Низоми асъори молиявии байналхалқӣ
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ
Шакли арзебии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ комютерӣ)

1.2. МОДУЛИ ФАНҲОИ ЗАБОНӢ

1.2.1. Забони русӣ аз рӯи ихтисос

Тавсифи мухтасари фан	**Забони русӣ аз рӯи ихтисос-** забони муошрати байни миллатҳо ба шумор меравад. Забони русӣ барои ғанӣ гардидани забони миллии мо таъсири муфид мерасонад. Оиди боигарӣ ва иқдидори забони русӣ мутафаккирони адабӣ ва ҷамъиятӣ – шоирони классики рус дар осори худ қайд намудаанд. Забони русӣ аз рӯи ихтисос барои баланд бардоштани маданияти нутқи донишҷӯён, шуурнокӣ, забондонӣ ва муоширати онҳо бо ин забон истифода бурда мешавад. Забони русӣ аз рӯи тахассус барои мукаммал намудани нутқи шифоҳӣ ва хаттӣ, аз худ намудани матнҳои тахассусӣ, таҳлилу тавзеҳ додани мундариҷаи матн истифода бурда мешавад.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ (амалӣ), кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	русӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- Маҳорати таҳлили иттилооти дар раванди таълим ба даст оварда, такмили дониш ва малакаи аз рӯи ихтисос ба даст овардашуда ва тадбиқи амалии он дар ҳалли масъалаҳои дар пеши худ гузошташуда; - Доштани маҳорати дуруст тартиб додани ҷумла бо истифода аз калима ва ибораҳо аз рӯи тахассус.
	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ намудааст, бояд:

Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	***Донад:*** - Аҳамияти омӯзиши забони русӣ, қоидаҳои асосии грамматика ва имлои забони русӣ; - Тарзи дурусти талаффузи садонокҳои безада дар ҳиҷо ва калима, тарзи дурусти истифодаи калима дар падежҳо, тасрифи исм, сифат, ҷонишин, шумора ва сифити феълӣ; - Хелҳои ибораҳо, тарзи дуруст сохтани ибораҳо ва ҷумлаҳо бо забони русӣ; - Коидаҳои дуруст истифода бурдани аломатҳои китобатӣ. ***Тавонад:*** - Истифодаи калима ва ибораҳои тахассусӣ аз рӯи ихтисоси интихобшуда ҳагоми омодасозии рефератҳо, маърӯзаҳо, корҳои курсӣ; - Дар мавзуҳои гуногун бо истифода аз адабиёти бадеӣ ва тахассусӣ ҳамсуҳбат шуда тавонад; - Дониш ва малакаи ба даст овардаи худро дар фаъолияти илмӣ – таҳқиқотии худ истифода барад. ***Азхуд намояд:*** - Маҳорат ва малакаи таҳлил намудан; - Бурдани корҳои илмӣ – таҳқиқотӣ; - Маҳорати муошират бо ҳамкорон ва шахсони дар гирду атрофбуда.
Номгӯи боб/ мавзуъҳои фан	- Маълумоти асосӣ оиди забон; - Қисматҳои асосии фанни забони русӣ (фонетика, лексика, лексикология, фразеология, мафҳуми грамматика: морфология, синтаксис, услубшиносӣ , аломатҳои китобатӣ).
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Иҷрои машқҳо, таҳлили матну луғатҳои тахассусӣ, таҳияи ҳуҷҷату санадҳои расмӣ-коргузорӣ; пурсиш аз рӯи саволномаҳо (карточкаҳо); суҳбати инфиродӣ (қабули КМРО); супоришҳои тестӣ (ҳангоми қабули рейтинг)
Шакли арзебии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон тариқи компютер (тестӣ)

1.2.2. Забони хориҷӣ (англисӣ) аз рӯи ихтисос

Тавсифи мухтасари фан	**Забони англисӣ аз рӯи ихтисос** – яке аз забонҳои ғарбии гурӯҳи забонҳои германӣ мебошад, ки имрӯз дар Бритониёи Кабир, Ирландия, Амрикои Шимолӣ, Австралия, Зеландияи Нав, Канада, ҳамчунин дар яккатор кишварҳои Осиё ва Африқо мустаъмал буда, бештар аз 500 млн. сокинони сайёраи мо ҳоло бо ин забон такаллум менамоянд. Мақсади асосии таълими забони англисӣ ҳамчун забони хориҷӣ истифодаи амалии он мебошад, то ки забон чун воситаи муошират аз худ гардад ва маҳорати зарурӣ барои бо муваффақият ёд гирифтани забон ба даст ояд.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, амалӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ, русӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни	- тарзи талаффузи овозҳо, оҳанг, задагузорӣ ва хусусиятҳои асосии тарзи пурраи талаффуз, ки барои вожаҳои касбӣ хос мебошанд, аз худ намудани мавзуҳои асосии грамматикӣ, дуруст тарҷума намудани

азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	ҷумла, мазмуни матнро дарк намудан, ба саволҳо ҷавоб додан, бой гардонидани луғати тахассусӣ ва мухтасар баён намудани мазмуни матни тахассусӣ;
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: ***Донад:*** - ҳадафи омӯзиши забони англисӣ, нақши забони англисӣ дар таррақиёти соҳаи энергетика, мақоми рӯзафзуни забони англисӣ дар ҳаёти ҷомеаи муосири тоҷик; фарҳанг ва анъанаҳои милливу таърихии кишварҳои забонашон омӯхташаванда, одоби сухан, муошират, нутқи муколамавӣ; ***Тавонад:*** - Фаҳмиш (дарккунӣ): - фаҳмидани мазмуни машқҳое, ки дар асоси маводҳои омӯхташудаи лексикӣ ва грамматикӣ тартиб дода шудаанд; - Нутқи даҳонӣ : - дар асоси маводҳои омӯхташудаи лексикӣ мазмуни матни хондашуда ё аудио, видео, машқҳоро нақл карда тавонистан. - дар асоси мавзуи омӯхташуда суҳбат карда тавонистан - матнҳои хониши инфиродӣ ва хонагиро хондан, суҳбат намудан ва нақл кардан. Мухтасар суҳбат намудан оиди масъалаҳои хаётии мавриди баҳс қароргиранда. Таъриф додани вожаҳои калидии тахассусӣ; - Хониш - маҳорату малакаи бо матн кор карданро соҳиб гардидан (тасриф, фикрбандкунӣ ва исботи фикри худ), ривоҷи маҳорату малакаҳои хониши пешакӣ, шиносоӣ ва омӯзиш дар вақти кор бо маводҳои таълимӣ; - Нутқи хаттӣ: - мазмуни матни хондашуда ё гӯшкардашударо бо тарзи хаттӣ баён карда тавонистан. ***Аз худ намояд:*** - малакаи муҳокима намудан; - малакаи таҳлил намудан; - малакаи аз назаргузаронӣ; - малакаи муошират намудан;
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	- фонетика - лексилогия - морфология - синтаксис - фразеология - услубшиносӣ
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ, наворхои (видео)таълимӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ
Шакли арзебии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ комютерӣ)

1.3. МОДУЛИ ФАНҲОИ ТАБИӢ-ИҚТИСОДӢ ВА ТЕХНОЛОГИЯИ ИНФОРМАТСИОНӢ

1.3.1. Технологияи информатсионӣ

Тавсифи мухтасари фан	**Технологияи информатсионӣ** - илми техникӣ буда, дар бораи усул ва воситаҳои коркарди иттилооти додашуда бо ёрии мошинҳои электронии

	ҳисоббарор, дар бораи равандҳои иттилоотии системаҳои техникӣ, табиат ва ҷомеа маълумот медиҳад.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, амалӣ, озмоишӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ, русӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур бояд ташаккул ёбанд	- малакаи воридкунӣ, ҷустуҷӯ, таҳлил ва коркарди иттилооти компютерӣ, истифодаи он ҳангоми ҳалли вазифаҳои дар пеш гузошташуда; - малакаи истифодабарӣ аз барномаҳои гуногуни компютерӣ; - барои мутахассисони ҳамин соҳа малакаи барноманависӣ дар забонҳои гуногун.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: ***Донад:*** - зарурати омӯзиши фанни технологияи иттилоотӣ, мафҳумҳои асосӣ, вазифаҳои фан, марҳилаҳои таърихии пайдоиш ва таназзули компютерҳо, алоқамандии фанни мазкур бо илмҳои иҷтимоӣ-инсоншиносӣ, табиӣ-риёзӣ ва техникӣ, тасаввуроти хешро нисбат ба масоили иттилоотонии ҷомеа; - таъминоти техникии компютерҳо; - таъминоти барномавии компютерҳо; - на камтар аз 3 ё 4 асосҳои забонҳои барномасозӣ; - рамзонидани иттилоот ва шаклҳои алгоритмҳоро. ***Тавонад:*** - тарз ва усули дурусти гузориши масъалаҳои барномасозӣ; - сохтани алгоритми ҳалли масъалаҳоро; - навиштани барнома дар асоси алгоритми сохташуда; - ворид кардани барнома ба компютер, таҳлил ва танзими он; - гирифтани натиҷаҳои барнома ва таҳлили дурустии онҳо; - истифода кардан азбарномаҳои амалии офисӣ (таҳриргарҳо ва ҷадвалҳо); - омода кардани рунамосози (слайди) тасвирӣ барои баромадҳо; - истифода кардан аз барномаҳои графикӣ ва зиддивирусӣ. ***Аз худ намояд:*** - малакаи таҳлилнамоиро; - малакаи таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибавиро; - малакаи бо ҳамтоёни худ ҳамкорӣ карданро.
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	- Муқаддимаи фан ва мафҳумҳои асосӣ - Таъминоти техникии компютерҳо - Таъминоти барномавии компютерҳо - Системаҳои оператсионӣ (СО Windows) - Тахриргари матнӣ ва графикии Microsoft Word - Таблитсаи электронии Microsoft Excel - Истифодаи рунамосозҳои (слайдҳои) тасвирӣ барои баромадҳо - Барномаҳои графикӣ бо рангрезии функсионалӣ - Таҳияи алгоритмҳо ва татбиқи системаҳои ҳисоб - Забонҳои (муҳитҳои) барномасозӣ - Барномаҳои зиддивирусӣ - Хадамоти интернет
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ

Шаклҳои назорати ҷорӣ	Иҷрои супоришҳои тестӣ, ҳимояи ҳисоботи корҳои озмоишӣ, гузаронидани суҳбати инфиродӣ
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ комютерӣ)

1.3.2. Географияи иқтисодии Тоҷикистон бо асосҳои демография

Тавсифи мухтасари фан	**Географияи иқтисодии Тоҷикистон бо асосҳои демография**– илм дар бораи қонуниятҳои ҷойгиркунонӣ, якҷоякунӣ ва баҳамтаъсиррасонии қувваҳои истеҳсолкунанда дар раванди истифодаи муҳити географӣ дар марҳилаҳои гуногуни рушди ҷамъиятию таърихӣ мебошад
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ, русӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- тарзҳои аз худ намудани сарватҳо ва шароитҳои табиӣ, роҳҳои самарабахш истифода кардани онҳо, ҳифзи табиат ва муҳити зистро аз худ карда бошад; - қобилияти фаҳмидани равандҳои иқтисодии дар ҷомеа ба амаломада ва таҳлили тамоюлҳои рушди иқтисоди Тоҷикистон ва ҷаҳон.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: ***Донад:*** - мазмуни мафҳумҳои асосии географияи иқтисодию иҷтимоии Тоҷикистон ва ҷаҳонро аз худ карда бошад; - асосҳои ноҳиябандии иқтисодӣ, дараҷаҳои принсипҳо ва меъёрҳои асосии онро донад; - моҳияти ҷойгиркунонии истеҳсолотро дар заминаи мавҷудияти ашёи хом, энергия, сӯзишворӣ ва соҳаҳои ашёи хомталаб, меҳнатталаб ва энергияталабро комилан дарк карда тавонад; - тарзҳои аз худ намудани сарватҳо ва шароитҳои табиӣ, роҳҳои самарабахш истифода кардани онҳо, ҳифзи табиат ва муҳити зистро аз худ карда бошад; - дар бораи тараққиёти соҳаҳои афзалиятнок маълумоти кофӣ дошта бошад. ***Тавонад:*** - дар дарсҳо ва машғулиятҳо иштирок намуда, қоидаҳои муқарраргардидаи дохили донишгоҳро риоя намояд; - мазмуни мафҳумҳои асосии географияро шарҳ дода тавонад; - омӯзиши минбаъдаи тахассусҳои иқтисодӣ ва ҷамъи ихтисосҳо бидуни донистани ҳолатҳои намоёнтарини географияи иқтисодию иҷтимоии Тоҷикистон ва ҷаҳон ғайриимконанд, баён карда тавонад; - тарзҳои аз худ намудани сарватҳои табиӣ, роҳҳои самарабахш истифода кардани онҳо, ҳифзи табиат ва муҳити зистро истифода карда тавонад; - гуногунии омилҳои ҷойгиркунониро шарҳ дода тавонад. ***Азхуд намояд:*** - малакаи муҳокима намудан; - малакаи таҳлил намудан; - малакаи аз назаргузаронӣ;
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	- Асосҳои назариявӣ ва мавқеи илми географияи иқтисодию иҷтимоӣ дар низоми илмҳои иқтисодӣ ва табиӣ - Қонуниятҳо, принсипҳо ва омилҳои ҷойгиркунонии қувваҳои

	истеҳсолкунанда - Ҷумҳурии Тоҷикистон дар харитаи сиёсии ҷаҳон - Шароити табиӣ ва сарватҳои табиии Ҷумҳурии Тоҷикистон - Комплекси кишоварзӣ-саноатии Ҷумҳурии Тоҷикистон - Асосҳои назариявии ноҳиябандии иқтисодӣ ва тавсифи ноҳияҳои иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон - Комплекси ҳудудӣ-истеҳсолии Тоҷикистони Ҷанубӣ (КҲИТҶ) - Тавсифи комплекси нақлиёт ва робитаҳои иқтисодии хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон - Харитаи сиёсии ҷаҳон ва типологияи мамлакатҳо - Географияи аҳолии ҷаҳон - Географияи сарватҳои табиии ҷаҳон - Хоҷагии ҷаҳонӣ ва тақсимоти байналмилалии меҳнат - Географияи сайёҳии байналмилалӣ - Географияи соҳаҳои хоҷагии ҷаҳонӣ - Географияи нақлиёти ҷаҳон - Проблемаҳои глобалии давраи муосири тамаддуни ҷаҳонӣ
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, сухбати инфиродӣ
Шакли арзебии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ комютерӣ)

1.3.3. Экология

Тавсифи мухтасари фан	**Экология** – илмест, ки муносибатҳои организмҳои зинда ва ғайри зиндаро дар табиат меомӯзонад. Муҳити зист тамоми шароитҳои барои зиндагӣ лозимиро, ки инсон бе он наметавонист ва наметавонад вуҷуд дошт, фароҳам меорад. Инсон дар давраи таърихии тараққиёташ барои қонеъ намудани талаботҳои худ ҳазорҳо намуди ҳайвоноту растаниҳоро нобуд сохта, на танҳо муҳити атроф, балки манбаъҳои хурокворӣ, маводҳои сохтмонӣ ва манбаъҳои хӯрокаи олами ҳайвонотро ба хатари нобудшавӣ овардааст. Сабаби асосии чунин рафтор дар он аст, ки бисёри шахсони алоҳида, мардумон, баъзе аз табақаҳои ҷамъиятӣ аз оқибатҳои бухрони экологӣ хабардор нестанд ва ё маърифати экологии ин табақа на онқадар рушт кардааст. Мақсади омӯзиши фанни Экология тайёр кардани мутахасисони соҳибмаълумоте, ки бо дониши назариявӣ ва амалӣ муккамал мебошанд, иборат аст.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, амалӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- таҳлил ва амалӣ намудани проблемаҳои экологӣ ҷиҳати паст кардани таъсри антропогенӣ ҳангоми фаъолият дар истеҳсолот ва тадбиқ кардани лоиҳаҳои иқтисодӣ кишвар аз назари экологӣ; - истифодаи оқилонаи захираҳои табиат (аз ҷумла об, хок ва растани) ва ҳифзи он; - таъмини фаъолияти дурусти дастгоҳҳои газу чанг тозакунанда, обӣ ифлос ва коркарди партовҳои санотию маишӣ ҳамчун ашёи хоми дуюм дараҷа.

Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: ***Донад:*** - зарурияти омӯзиши экология, мафҳумҳои асосӣ, вазифаҳои экология, марҳилаҳои таърихии инкишофи фан, фарқи экологияро аз дигар илмҳои техникӣ ва биологӣ, алоқамандии экологияро бо илмҳои иқтисодӣ, табиӣ-риёзӣ, қонуниятҳои экологи ва гардиши моддаҳо дар табиат; - вазъи экологии имрӯза ва фардои муҳити табии, пешгуи кардани таъсири антропогени ба муҳити атроф ва оқилона истифодабарии сарватҳои рӯизамини ва зеризаминӣ; - нақши донишҳои экологӣ барои мутахассисони самтҳои гуногуни иқтисодиёт (саноат, энергетика нақлиёт, ва ғайра); - усулҳои асосии илмӣ экологи ҷиҳати таҳия намудани нақшаҳо ва лоиҳаҳои иқтисодиёти кишвар аз назари экологӣ, пешбурди фаъолиятҳо оид ба корҳои илмӣ-тадқиқотӣ. ***Тавонад:*** - пайдо кардани андешаҳои дуруст дар самти таҳлили физикӣ-химиявии муҳити атроф ва таъсири антропогении ба фазои атмосфера, об ва замин; - истифода ва риояи асосҳои ҳуқуқӣ, китоби сурх, консепсия ва меъёрҳои экологӣ барои самтҳои гуногуни истеҳсолӣ; - дарки масоили мубрами муосир ва роҳҳои ҳалли онҳо; - рушди маърифати экологии аҳолӣ, беҳдошти муҳити зист ва рушди устувор; - мониторинги экологӣ дар экосистемаҳои гуногун ва дастрас намудани натиҷаҳои таҳлили ба аҳолӣ; - муайянкунии усулҳои гуногуни коркард ва истифодабарии партвҳо ба муҳити зист; - ҳалли проблемаҳои глобали, маҳали ва локали Тоҷикистон ва мавзеъҳои ҳифзшавандаи он; ***Аз худ намояд:*** - малакаи таҳлилнамоиро; - малакаи таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибавиро; - малакаи бо ҳамтоёни худ ҳамкорӣ карданро.
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	- таърихи экологияи умумӣ - ҳифзи муҳити зист - илми экологӣ - экологияи иҷтимоӣ - экологияи иқтисодӣ - экологияи шаҳрсозӣ - экологияи саноатӣ ва кишоварзӣ - экология нақлиётӣ - экологияи энергетикӣ
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ
Шакли арзебии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ комютерӣ)

2. БАХШИ ФАНҲОИ ТАХАССУСӢ

2.1. МОДУЛИ ФАНҲОИ УМУМИКАСБӢ

2.1.1. Муқддимаи адабиётшиносӣ

Тавсифи мухтасари фан	Фанни таълимии «Муқаддимаи адабиётшиносӣ» барои донишҷӯёни ҳамаи ихтисосҳои факултаҳои филологӣ миёни дигар илмҳое, ки ба асосҳои фаҳму дарки каломи бадеъ сарукор доранд, аз ҷумла «Назарияи адабиёт», «Таърихи адабиёт», «Нақди адабӣ» мақоми аввалия дорад, зеро тавассути он алифбои мафҳумҳои асосии назарии адабӣ аз бар карда мешаванд. Таълими ин фан имкон медиҳад, ки донишҷӯён роҷеъ ба ҳунари адабӣ, табиати мухобиротии санъати сухан, асари бадеӣ ҳамчун низоми воҳид, марҳилаҳои таърихии рушди адабиёт, роҳу усул ва методҳои дарки падидаҳои адабӣ тасаввуроти ибтидоӣ пайдо кунанд. Ҳадафи асосии тадриси фан фаро гирифтани мафҳумҳои калидии адабиётшиносӣ, мақулаҳо ва принсипҳои поэтикаи таърихӣ-умумӣ ва хусусӣ, дарки моҳияти эстетики каломи бадеъ ва дарёфти малакаи аввалияи таҳлили системавии осори бадеист. Ҳамчунин таълими вижагиҳои адабиёти бадеӣ ҳамчун навъи ҳунар, аҳамият ва арзиши он дар ҳаёти иҷтимоӣ, имконоти эстетики дарк ва таҳлили падидаву зуҳуроти адабӣ боназардошти махсусияти жанрии онҳо аз аҳдофи дигари тадриси «Муқаддимаи адабиётшиносӣ» ба шумор меравад. Дар чаҳорчӯбаи вазоифи мазкур муҳимтарин мавзуъҳо, аз қабили бадеият ва образи бадеӣ, сохтори матни адабӣ, мундариҷа ва шакли асари бадеӣ, дунёи бадеии асар-сужет, системаи персонажҳо, олами ашё, категорияи муаллиф дар адабиётшиносӣ, навъ ва жанрҳои адабӣ, системаи адабӣ, сабку ҷараён ва равияҳои адабӣ таълим дода мешаванд, ки барои пайдо кардани дониши ибтидоӣ аз каломи бадеъ ниҳоят заруранд.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, амалӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зим-ни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- дар онҳо қобилияти таҳлил намудан ва баҳо додани асари бадеӣ ташаккул меёбад; - агар донишҷӯён мавзуъҳои пешбинишударо ба таври воқеӣ ва аз рӯи талабот азхуд намоянд, барои дарку фаҳми фанҳои дигари адабиётшиносӣ, аз қабили сабкшиносӣ, матншиносӣ, таърихи адабиёт ва каломи бадеъ заминаи асосӣ мегардад; - омӯзиши ин фан имкон медиҳад, ки донишҷӯён сохтор, муҳтаво, жанр, навъ, вижагиҳои забону баён ва ҳунари адибро дуруст маърифат карда, ба таҳлили филологии асари бадеӣ муваффақ гарданд.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: ***Донад:*** - масъалаҳои муҳимми шинохти асари бадеиро аз нигоҳи назариёти адабӣ аз бар мекунад; - матни адабӣ ва навъҳои онҳоро ташхис карда тавонад; - масоили назарии маърифати адабиёти бадеиро аз худ мекунад; - маълумот оид ба жанр ва қонуниятҳои он, забону баён ва сабки адабиётро азхуд мекунад; - марҳилаҳои асосии ташаккул ва рушди назариёти адабиро маърифат мекунад. ***Тавонад:*** - таҳлили асари бадеӣ аз нигоҳи мавзуъ ва мӯҳтаво, навъ ва услуб,

	забон ва тарзи ифода, арзиш ва аҳаммияти он дар раванди адабӣ, вижагиҳои маърифатӣ, эстетикӣ ва бадеии ҳунарӣ; - таълифи китобиёт, тақриз ва навъҳои дигари таҳлили асари бадеӣ; - дар асоси навъҳои муосири нақди адабӣ таҳлил кардани асари бадеӣ ва намоён кардани арзиши он; ***Малака ҳосил намояд:*** - фарқ карда тавонистани навъҳои осори бадеӣ аз нигоҳи назарияи асари бадеӣ; - дар асоси баррасии илмии асари бадеӣ мушаххас кардани ҷойгоҳи ин ё он адиб дар арсаи ҳунар; - ба дараҷаи кофӣ донистани забон ва воситаҳои баён; - ташхиси дурусти матнҳо ва риояи қавонини назариёти адабӣ.
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	- Адабиёт – як навъи ҳунар; - фардӣ ва типпӣ будан шарти образи бадеӣ; - воқеият - заминаи образи бадеӣ; - арзишҳои образи бадеӣ; - персонаж, қаҳрамон, характер, тип; - типӣ кунонидан – қонуни адабиёти реалистӣ; - мундариҷа ва шакл; - шакли адабиёти бадеӣ; - унсурҳои шакли адабиёти бадеӣ; - қонуниятҳои мундариҷаю шакл; - қонуниятҳои ҷинсиву жанрии асарҳои бадеӣ; - жанрҳои ҷинси ҳамоса (эпикӣ); - жанрҳои ҷинси ғиноӣ (лирикӣ); - жанрҳои ҷинси драмавӣ; - омезиши ҷинсҳою жанрҳо дар дохили як асари бадеӣ; - банду басти асари бадеӣ; - сужа ва композитсия - воситаҳои асосии ягонагии асари бадеӣ; - сужа ва воқеа, таносуби сужа ва воқеа; - навъҳои зиддият; - устухонбандӣ ва эътибори ҷиддии адабиёти классикӣ ба устухонбандии асар; - унсурҳои устухонбандӣ – матлаъ, насибу ташбиб, гурезгоҳ (ҳусни тахаллус), - забони асари бадеӣ; - навъҳои сухани бадеӣ, назму наср ва меъёри онҳо; - вазн, навъҳои вазн (ҳиҷо ва арӯз); - ташаккули арӯзи нормативӣ; - қофия ва радиф ва моҳияти онҳо; - шеъри нав ва мавқеи он дар назми имрӯза; - шеъри сафед ва мавқеи он дар назми муосир; - қонунияти инкишофи адабиёти бадеӣ; - навоварӣ ва унсурҳои навоварӣ; - робитаҳои адабӣ – омили пешрафти адабиёт; - услуб ва сабк. Се сабки маълуми адабиёти классикӣ; - мактабҳои адабӣ, ҷараёнҳои адабӣ, методи эҷодӣ;
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ, китобу маҷмуаҳои адибон.
Шаклҳои	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ, қабули адабиёт.

назорати ҷорӣ	
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ комютерӣ, шифоҳӣ)

2.1.2. Назмшиносӣ

Тавсифи мухтасари фан	Мақсади омӯзонидани ин фан аз худ намудани мафҳумҳои асосӣ ва умумӣ оид ба илми арӯз, вазни ҳиҷоӣ, вазни нимоӣ, ҳамчунин арӯзи озод; мухтассоти шеъри бевазн (шеъри ба истилоҳ сафед), ё худ шомлуӣ; баланд бардоштани сатҳи шуур ва маърифати илмии донишҷӯён тавасути омӯзиши фанни назмшиносӣ ва анвои адабӣ; мусоидат намудан ба ташаккулёбии маҳорату малакаи донишҷӯ дар таъйини вазни шеър ва муайян кардани ихтиёроту ибтикороти шоирӣ дар матни манзум; ташаккули фаҳмиши донишҷӯ роҷеъ ба алоқамандии фанни назмшиносӣ ва анвои адабӣ бо дигар фанҳои гуманитарӣ (фанҳои таърихи адабиёт, матншиносӣ, накди адабӣ, луғатштносӣ, таърих, мантиқ, равоншиносӣ).
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор, кори амалии мустақилонаи донишҷӯ
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зим-ни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- Асосҳои навъҳои шеъри тоҷикӣ ва воҳиди шеър ва вазн: - донистани авзони шеъри форсии тоҷикӣ: вазни арӯз, вазни ҳиҷоӣ, вазни нимоӣ, ё худ арӯзи озод; мухтассоти шеъри бевазн (шеъри ба истилоҳ сафед), ё худ шомлуӣ; - мустақилона муайян кардани вазни ашъор; - бо равиши ҷадиди таълимӣ бархурдор гаштан аз асосҳои сохторшиносии шеър; - шиносоии комил пайдо намудан аз ихтиёроти шоирӣ ва равиши корбасти ҳар кадом дар анвои гуногуни вазн; - салоҳияти меъёрҳои шикастани аркони вазн дар арӯзи озод; - таваҷҷӯҳ ба унсурҳои бавуҷудоварандаи авзони дохилӣ дар шеъри сафед; - баланд гардидани ҳисси зебоишиносии каломи манзум дар шуури онон; - баланд гардидан ва такмил ёфтани маҳорат ва малакаи шеършиносии онҳо; - фарқи вазни арӯзиро аз дигар вазнҳо; - заминаҳои пайдоиш ва доираи густариши авзони шеъри тоҷикӣ; - баҳрҳо ва авзони машҳури шеъри тоҷикӣ; - хусусиятҳои сохторию шаклии вазн; - ихтиёроти шоирӣ ва ибтикороти мавҷуд дар авзони ҷадид; - зубаҳрайн, зубуҳур ва авзони даврӣ; - баҳрҳои аслӣ ва фаръӣ - анвои шеъри форсии тоҷикӣ: қасида, ғазал, рубоӣ, дубайтӣ, мустазод, маснавӣ...
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: ***Донад:*** - шарҳ ва маъноҳои луғавию истилоҳҳои арӯз, бахр, вазн ва ихтиёроти шоириро аз худ карда бошад: - асосҳои навъҳои шеъри тоҷикӣ ва воҳиди шеър ва вазнро аз худ кунад; - фарқи вазни арӯзиро аз дигар ванҳо дониста бошад;

	- заминаҳои пайдоиш ва доираи густариши авзони шеъри тоҷикиро дониста бошад; - баҳрҳо ва авзони машҳури шеъри тоҷикиро фаро гирифта бошад; - хусусиятҳои сохторию шаклии вазнро дониста бошад; - хусусиятҳои асосии вазни шеъри тоҷикиро дониста бошад; - ихтиёроти шоирӣ ва ибтикороти мавҷуд дар авзони ҷадидро азхуд кунад; - зубаҳрайн, зубуҳур ва авзони давриро ташхис дода тавонад; - баҳрҳои аслӣ ва фаръиро фарқ карда тавонад ва асосҳои онҳоро бо доираи фарогирии авзони машҳур ҳифз карда тавонад; - назарияи истихроҷи бахрҳои аслию фаръӣ ва махраҷи баромади гурӯҳи дуюмро азхуд кунад; - вазни рубоӣ, дубайтӣ ва авзони машҳури маснавиҳоро азхуд кунад. ***Тавонад:*** - маънои луғавию истилоҳҳои арӯз, бахр, вазн ва ихтиёроти шоириро маънидод карда тавонад; - асосҳои навъҳои шеъри тоҷикӣ ва воҳиди шеър ва вазнро фаҳмонида тавонад; - фарқи вазни арӯзиро аз дигар ванҳо муайян карда тавонад; - заминаҳои пайдоиш ва доираи густариши авзони шеъри тоҷикиро фаҳмонида тавонад; - баҳрҳо ва авзони машҳури шеъри тоҷикиро ҳифз карда тавонад; - оид ба хусусиятҳои сохторию шаклии вазн маълумот пешниҳод карда тавонад; - хусусиятҳои асосии вазни шеъри тоҷикиро муайян карда тавонад; - ихтиёроти шоирӣ ва ибтикороти мавҷуд дар авзони ҷадидро шинохта тавонад; - зубаҳрайн, зубуҳур ва авзони давриро бо мисолҳо фаҳмонида тавонад; - баҳрҳои аслӣ ва фаръиро фарқ карда тавонад ва асосҳои онҳоро бо доираи фарогирии авзони машҳур номбар карда тавонад; - оид ба вазни рубоӣ, дубайтӣ ва авзони машҳури маснавиҳо маълумоти дақиқ пешниҳод карда тавонад; - вазни шеъри тоҷикиро бароварда ва номашро муайян карда тавонад. ***Аз худ намояд:*** - донишҳои назарии бунёдӣ оид ба анвои шеъри форсии тоҷикӣ, вазни ҳиҷоӣ, арӯз ва ихтиёроти шоирӣ; - мушкилоти фанни арӯз ва таъйини анвои шеъри форсии тоҷикӣ; - бахрҳо ва зиҳофоти ин фанро аз бар кардан; - сохтори баҳрҳои аслиро аз фаръӣ дарк намудан; - вазни шеъри тоҷикиро амалан ташхис дода тавонад; - оид ба мушкилоти фанни арӯз ва таъйини авзони мушкил андешаҳояшро иброз карда тавонад; - дар асоси девон ё дигар маҷмӯаҳои шеърӣ роҳҳои ташхиси авзонро дар амал фаҳмонида тавонад.
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	- Назмшиносӣ ва мавзуи баҳси он; - рукнҳои асосии шеър: назм, шеър; - анвоъи вазни шеъри форсӣ–тоҷикӣ; - вазни ҳиҷоӣ; - арӯз дар шеъри тоҷикӣ; - Халил ибни Аҳмад – ихтироъгари арӯзи араб; - ҳарф, ҳиҷо, рукн;

	- рукнҳои солим ва рукнҳои фаръӣ; - баҳр. Бахрҳои солим; - баҳрҳои фаръӣ; - баҳри Ҳазаҷ ва анвои он; - баҳри Рамал ва анвои он; - баҳри Раҷаз ва анвои он; - баҳри мутақориб ва авзони машҳури он; - баҳри Мутадорик; - баҳрҳои фаръӣ: Қариб, Музореъ; - баҳри Мушокил; - силсилаи дуюми бахрҳои фаръӣ; - баҳрҳои Хафиф, Муҷтасс; - силсилаи сеюми бахрҳои фаръӣ; - баҳрҳои Сареъ, Мунсареҳ; - илми бадеъ; - санъатҳои маънавӣ ва лафзӣ; - анвоъи шеъри форсӣ–тоҷикӣ; - байт, дубайтӣ, рубоӣ, ғазал; - маснавӣ, қасида, қитъа; - қофия ва вазифаи он дар шеър; - ҳарфҳои қофия ва ҳаракатҳои он;
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Имтиҳони фосилавӣ (Р-1, Р-2)
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ комютерӣ)

2.1.3. Матни классикӣ

Тавсифи мухтасари фан	Фанни матни классикӣ дар ташаккулёбии донишҷӯ ҳамчун мутахассиси баландихтисос мавқеи хос дорад. Ҳангоми тадриси фанни мазкур дар бораи хатти арабиасоси тоҷикӣ ва роҳҳои азхудкунии он маълумот дода мешавад ва роҳҳои мутолиаи матнҳои бо алифбои арабӣ таълифёфта нишон дода мешавад. Мақсади омӯзонидани фан васеъ гардонидани доираи фаҳмиши донишҷӯ роҷеъ ба хатти арабӣ ва навъҳои он, азхуд намудани хатҳои насху настаълиқ, хонда тавонистани матнҳои бо алифбои арабӣ таълифёфта ва бо ин роҳ ноил гаштан ба мутолиаи осори дастнависи таърихӣ, адабӣ ва ҷуғрофӣ мебошад.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор, кори амалии мустақилонаи донишҷӯ
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- хондани матнҳои бо хатти арабиасоси тоҷикӣ таълифшуда; - дуруст навиштан бо хатти арабиасоси тоҷикӣ.
Натиҷаҳои	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро азхуд кардааст, бояд:

таълиме,ки аз тадриси фан ба даст меоянд	***Донад:*** - шарҳи мазмуни мафҳумҳои асосии фан; - таърихи пайдоиш ва рушди хатти арабӣ; - хатти арабиасоси тоҷикӣ ва хусусиятҳои он; - ҳарфҳои хоси забони тоҷикӣ ва нақши онҳо дар такмили алифбои арабиасоси тоҷикӣ; - ҳарфҳои мунфасилаю муттасилаи алифбо; - қоидаҳои имло бо хатти арабиасоси тоҷикӣ. - истилоҳоти забоншиносии дар луғатҳо истифодашударо донад; ***Тавонад:*** - истифодаи дурусти қоидаҳои марбут ба ҳарфҳои мунфасила ва муттасила дар навишт; - ифодаи садонокҳои забони тоҷикӣ бо ҳарфҳои гуногуни алифбои арабиасоси тоҷикӣ; - риояи қоидаҳои имлои изофат, шумора, аломати ҳамза, вови маъдула, йои мақсура, пешванду пасвандҳо, пешоянду пасояндҳо, пайвандакҳо, ҳарфҳои шамсиву қамарӣ ва ғайра; - равон хондани матнҳои бо хатти арабиасос таълифшуда; - фаро гирифтани солшумориҳои қадимаи мардуми эронинажод ва муайян намудани солшумориҳои ҳиҷрии шамсиву қамарӣ ба милодӣ; - дарки ҳисоби абҷад ва кушодани моддаи таърих. ***Азхуд намояд:*** - шаклҳои ҳарфҳои алифбои арабиасосии тоҷикӣ; - қоидаҳои имло бо хатти арабиасоси тоҷикӣ.
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	- Мавзуи баҳси фан. - Таърихи пайдоиши хатти арабӣ. - Вижагиҳои алифбои арабиасоси тоҷикӣ. - Ҳарфҳои мунфасила ва вижагиҳои онҳо. - Ҳарфҳои муттасила ва вижагиҳои онҳо. - Қоидаҳои муҳимтарини имло бо хатти арабии тоҷикӣ: - имлои садонокҳо; - имлои изофа; - аломати ҳамза; - вови маъдула ва йои мақсура; - имлои бандакҳо; - танвини фатҳа; - имлои вандҳо; - имлои шумораҳо; - имлои қолибҳои калимаҳои арабӣ; - калимаҳои ҳамреша; - ҳарфҳои шамсиву қамарӣ; - имлои феълҳо. - Солшумориҳои қадимӣ: - солшумории ҳиҷрии шамсӣ; - солшумории яздигурдӣ; - солшумории ҳиҷрии қамарӣ; - ҳисоби мучал. - Ҳисоби абҷад. - Моддаи таърих. - Навъҳои хатти арабӣ.
Васоити таълимӣ ва таъминоти	Китоби дарсӣ, дастурҳои таълимию методӣ, компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ.

техникии фан	
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Имтиҳон (Р-1, Р-2)
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (шифоҳӣ)

2.1.4. Забони адабии муосири тоҷикӣ

Тавсифи мухтасари фан	Фанни таълимии забониадабии муосири тоҷикӣ дар нақшаҳои таълимии ихтисосҳои забон ва адабиёти тоҷикӣ, ҳуҷҷатшиносӣ ва таъминоти ҳуҷҷатии идора, забоншиносӣ ва технологияи иттилоотӣ ва фарҳанги ҷаҳонӣ, забон ва адабиёти рус ва назария ва амалияи тарҷума мақоми фанни ҳатмиро касб карда, дар ташаккулёбии донишҷӯ ҳамчун мутахассиси баландихтисос мавқеи яке аз фанҳои асосӣ (базавӣ)-ро ишғол намудааст. Ҳангоми тадриси он маълумот дар бораи усули методҳои таҳқиқи муосиру анъанавии низоми овозии забон, ҷиҳатҳои сегонаи воҳидҳои фонетика, тавсифу таснифи фонемаҳои забони тоҷикӣ, ҳиҷо ва ҳиҷосозӣ, қолабҳои заданокӣ, қисматҳои таркибии луғатшиносӣ, калима, сохтори овозӣ, баромад, қабатҳои истеъмолӣ ва категорияҳои маъноии он; **сохти морфологии калимаҳои забони тоҷикӣ: калимаи сода, калимаҳои сохта, калимаи рехта, калимаи мураккаб, калимаҳои таркибӣ. пешвандҳои шаклсоз ва калимасоз;анвои бандакҳо;асоси калима; мафҳуми реша;меъёрҳои гурӯҳбандӣ ва таснифоти ҳиссаҳои нутқ;маънои луғавӣ, шаклу категорияҳои грамматикӣ, тарзу қолабҳои калимасозӣ ва вазифаҳои синтаксисӣ ҳамчун меъёрҳои гурӯҳбандии калимаҳо; ибораву ҷумла ва воситаҳои алоқаи онҳо, ҷумлаҳои содаву мураккаб ва навъҳои онҳо** пешкаш карда мешаванд.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- вобаста ба системаи овозии забони тоҷикӣ ва хусусиятҳои он маълумоти зарурӣ гирад; - доир ба чиҳати тавлидӣ, акустикӣ ва лингвистии системаи овоии забони тоҷикӣ ба таври корфӣ маълумот дошта бошад; - доир ба ҳодисаҳои овозӣ: монандшавӣ, афзоиш, коҳиш, бадалшавӣ, ҷойивазкунӣ ва тахфиф маълумот дошта, дар амал чунин хусусиятҳои овозиромуайян карда тавонад; - доир ба калима ва доираи ҳамнишиниии онҳо бояд маълумот пайдо намояд; - доир мавқеи истеъмол ва .доираи услубии калимаҳо маълумоти зарурӣ мегирад; - доир ба ҳодисаҳои луғавӣ: синоним, антоним, омоним, пароним маълумот пайдо намуда, мавриди корбаст қаролр медиҳад; - аз худ кардани мафҳумҳои асосӣ ва умумӣ доир ба ҳиссаҳои нутқ ва калимасозӣ; роҳҳои калимасозӣ, пешванду пасвандҳои калимасозу шаклсоз, шаҳр додани истилоҳоти калимасозӣ; муайян кардани роҳҳои калимасозӣ дар асоси меъёри забони тоҷикӣ.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: ***Донад:*** - шарҳи усули методҳои таҳқиқи муосиру анъанавии низоми овозии забони тоҷикиро донад; - тафовути ҷиҳатҳои сегонаи воҳидҳои фонетикиро донад; - шарҳи тавсифу таснифи фонемаҳои забони тоҷикиро донад;

	- ҳодисаҳои овозӣ: монандшавӣ, афзоиш, коҳиш, бадалшавӣ, ҷойивазкунӣ, тахфиф ва ихтисоршавиро донад; - таркиби луғавиро аз фонди асосии забон фарқ кунад; - мавриди шинохтани нишонаҳои калимаҳои иқтибосӣ аз хусусиятҳои забонии онҳо бархурдор бошад; - дар бораи луғатнигорӣ ва сохтори луғатҳо маълумоти муфассал дошта бошад; - дар бораи таркиб ва сохтори калима маълумот пайдо кунад; - калима ҳамчун унсури ибора ва фаркияти ин ду воҳиди нутқро донад; - калимаро ҳамчун узви ҷумла ва вазифаҳои наҳвии онро бояд донад; - таркиб ва сохтори ҷумлаҳои тоҷикиро донад; - мазмуни мафҳумҳои асосии истилоҳоти сарфро шарҳ дода тавонад: - калимаҳоро аз рӯйи ҳиссаҳои нутқ ва аъзои ҷумла тасниф карда тавонад; - восита ва тарзу хелҳои алоқаи грамматикии калимаҳо дар ибора ва ҷумлаҳои содаро донад; - ибора, сохт ва гурӯҳҳои онро ба таври бояду шояд донад; - ҷумла, сохти грамматикӣ ва хелҳои маъноию интонатсионии онро донад; - сараъзо ва аъзо пайрави чумла, ифода, сохт ва хелу воситаҳои алоқаи онҳоро бо ҷузъи тобеъкунанда донад; - мухотаб, калимаю воҳидҳои туфайлӣ, аъзи чида ва аъзои истисноии ҷумларо донад; ***Тавонад:*** - махсусиятҳои хоси системаи овозии забони тоҷикиро бояд муайян карда тавонад; - доир ба таҳаввулот ва тағйиротҳои овозӣ маълумот дошта бошад; - доир ба қонуниятҳои ҳиҷо ва ҳиҷосозӣ тасаввурот дошта бошад; - задаи калимаи тоҷикиро муайян карда тавонад; - илми луғатшиносиро ҳамчун яке аз илмҳои таркибии илми забоншиносӣ шиносад; - мавриди маънидоди калима ва таснифи маъноҳои он маълумоти комил дошта бошад; - вобаста ба нишонаҳои забонӣ калимаҳои иқтибосиро шинохта ва аз матн ҷудо карда тавонад; - қабатҳои истеъмолии калимаҳои забонро донаста, ҳангоми таҳлили матн онҳоро шинохта тавонад; - шарҳи маънои истилоҳҳои морфологияро маънидод карда тавонад; - роҳҳои калимасозии забони адабии муосири тоҷикиро муайян карда тавонад; - ҳиссаҳои нутқро тасниф карда тавонад; - категорияҳои ҳиссаҳои нутқро муайян карда тавонад; - мазмуни мафҳумҳои асосии наҳвро шарҳ дода тавонад: - тарзу хелҳои алоқаи грамматикӣ ва воситаҳои влоқаи наҳвии калимаҳоро дар ибора ва чумла фаҳмонда тавонад; - ибора, сохт ва гурӯҳҳои онро хубу муфассал шарҳ дода тавонад; - ҷумла, аломату хусусиятҳои асосӣ, сохти грамматикӣ ва хелҳои маъноию интонатсионии онроӣ фаҳмонда тавонад; - сараъзо ва аъзо пайрави ҷумларо ҷудо карда, ифода, сохт ва хелу воситаҳои алоқаи грамматикии онҳоро шарҳ дода тавонад; - мухотаб, калимаю воҳидҳои туфайлӣ, аъзои чида, аъзои истисноии ҷумларо аз таркиби ҷумла ҷудо карда тавонад; - ҷумлаҳои мураккаб: пайваст ва тобеъ; хели алоқа ва воситаҳои алоқаи грамматикии ҷузъҳои ҷумлаҳои муракабро фарқ ва таҳлил

	кардаву шарҳ дода тавонад; - ҷумлаҳои мураккаби сертаркиб хелҳо ва вижагиҳои онҳоро тавсир додаву таҳлил карда тавонад; ***Аз худ намояд:*** - малакаи таҳлилнамоиро; - малакаи таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибавиро; - малакаи бо ҳамтоёни худ ҳамкорӣ карданро.
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	- мавзуи баҳси фонетика ; - Ҷиҳатҳои сегонаи воҳидҳои фонетика; - Гурӯҳбандии садонокҳо ва ҳамсадоҳо; - Ҳиҷо ва ҳиҷосозӣ; - Зада, мафҳӯми зада; - Оҳанг ва навъҳои он; - Лугатшиносӣ ва мавзуи баҳси он; - Маншаи калимаҳо; - Маъноҳои калимаҳо; - Сабкиёти луғавӣ; - Луғатнигорӣ; - Мавзуи баҳси морфология; - Таснифоти ҳиссаҳои нутқ; - Алоқаи морфология бо қисматҳои забоншиносӣ; - Морфема ҳамчун ҳиссаи хурдтарини маънодори калима; - Исм ва хусусиятҳои грамматикии он; - Сифат ҳамчун ҳиссаи нутқ; - Шумора ҳамчун ҳиссаи нутқ; - Ҷонишин ҳамчун ҳиссаи нутқ; - Зарф ҳамчун ҳиссаи нутқ; - Феъл ҳамчун ҳиссаи нутқ; - Пешоянду пасоянд; - Пайвандакҳо; - Ҳиссача ва нидо; - Калимаҳои тақлидӣ; - илми наҳв ва мавзуи баҳси он. - восита ва хелҳои алоқаи грамматикии калимаҳо дар иобора ва сода. - ибора. Анвои ибора. - ҷумла ва аломатҳои асосии он. Аъзои ҷумла (сараъзо ва аъзои пайрави ҷумла). - хелҳои мухобиравии ҷумла (хабарӣ, саволӣ, амрӣ ва хитобӣ) . - ҷумлаи содаи яктаркиба ва хелҳои он (муайяншахс,номуайяншахс, умумишаха, бешахс, унвонӣ) - ҷумлаҳои мураккаб ва хелҳои он. - ҷумлаҳои мураккаби сертаркиб (пайваст ва тобеъ) ва омехта. - банди наҳвӣ ва важагиҳои он
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Имтиҳон (Р – 1, Р – 2)
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ, комютерӣ, шифоҳӣ)

2.1.5. Фолклори тоҷикон

Тавсифи мухтасари фан	**Фолкори тоҷикон** – яке аз фанҳои асосӣ аст. Калимаи фолклор (folk+lore) англисӣ буда, фолк-мардум, лор-дониш, ҳикмат, фарҳанг аст, яъне дониши мардум ва ё адабиёти гуфторӣ (адабиёти халқ, адабиёти шифоҳӣ, адабиёти даҳанакӣ) аст. Илми фолклоршиносӣ дар садаи XIX ба вуҷуд омад ва оҳиста-оҳиста ба кишвари мо низ расид. Баъди нимаи дуюми асри XX дар донишгоҳҳои Тоҷикистон дарс дода мешавад. Тадриси дарси «Фолклори тоҷикон» барои риштаҳои улуми иҷтимоӣ муҳим буда, ҳангоми тадриси ин фан ба масъалаҳои назарӣ, мактабҳои фолклорӣ, хусусиёт, жанрҳо, бадеият, маҳорати гӯяндагон ва ҷойгоҳи матн дар муҳити иҷтимоӣ ва монанди ин таваҷҷуҳ мешавад. Мақсади таълими фанни «Фоклори тоҷикон» барои донишҷӯён таълим додани адабиёти гуфторӣ буда, онҳоро бо вижагиҳои он шинос намудан аст. Вазифаи тадриси фолкори тоҷикон аз он иборат аст, ки донишҷӯ оид ба ҷойгоҳи фолклор зиндагии моддӣ ва маънави мардум, жанрҳои фолклорӣ, търиxи пешина, муносибати он бо маросимҳо ва ғ. ошно шавад ва дар бораи иртиботи адабиёти гуфторӣ ва навишторӣ маъулумоти муфасал гирад. Аз сабаби он ки сарчашмаи асосии осори адабӣ ин фолклор аст, ба ин васила донишҷӯро лозим аст, ки ин фанро ба таври бояду шояд азхуд намояд. Аз ин тариқ омӯзгор донишҷӯро ба масъалаҳои назарӣ ва амалии ин ришта шинос менамояд. Дар асл фолклор барои дарки бештари зиндагии мардум, адабиёти бадеӣ, осори таърихӣ, мардумшиносӣ ва ба хусус худшиносии миллӣ муҳим буда, он яке аз риштаҳои улуми иҷтимоӣ ба ҳисоб рафта, омӯхтани он барои шинохти бештари ҷомеа арзишманд аст.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, амалӣ (сабти матнҳо аз хонавода), кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- Донишҷӯ метавонад дар бораи истилоҳи фолклор ва фолклоршиносӣ назари худро гӯяд; - ӯ қодир аст, ки дар бораи мактабҳои назарӣ назари худро гӯяд; - дар бораи гузаштаи фолклори тоҷикон ва имрӯзи он андаеши худро баён намояд; - дар бораи жанрҳои фолклорӣ он чи азхуд намуд бигӯяд; - асарҳои назарии фолклоршиносни тоҷикро азбар намояд.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: ***Донад:*** - истилоҳоти марбути фолклор; - вижагиҳои фолклор; - таърихи гузаштаи фолклори тоҷикон; - иртиботи адабиёти гуфторӣ навишторӣ; - хусусиятҳои жанрҳои фолклорӣ; - кори майдонӣ, тарзи гирдоварӣ, коркард ва нашри осори фолклорӣ; - фолкоршиносони машҳур. ***Тавонад:*** - истилоҳот, хусусияти фолклор ва адабиётро ҷудо намояд; - донистаи худро оид ба таърих, мактабу равияҳои фолклор гӯяд; - муносибати фолклор ва маросимҳоро баён намояд; - тафовути жанрҳои фолклориро аз жанрҳои адабиёт муайян кунад; - таърихи фолклори тоҷиконро шарҳ диҳад; - фолклоршиносони машҳури тоҷик ва кишварҳои хориҷиро донад; - мазмун, мундариҷа, бадеият ва махсусияти ҳар жанрро шарҳ диҳад. ***Малака ҳосил намояд:***

	- дар бораи фолклоршиносӣ; - оид ба таърихи пешинаи фолклор ва робитаи он бо адабиёт; - дарки моҳияти матнҳои фолклорӣ дар байни мардум; - роҷеъ ба таҳқиқи назарӣ ва амалии асарҳои фолклорӣ.
Номгӯи боб/ мавзуъҳои фан	**Фолклор, фолклоршиносӣ, вижагиҳо:** - фанни адабиёти гуфторӣ, фолкор, фолклоршиносӣ; - вижагиҳои адабиёти гуфторӣ; - хусусиятҳои хонаводагӣ, маҳаллӣ, миллӣ ва байналмилалии фолклор. **Мактабҳои назарӣ ва робитаи фолклор бо илмҳои дигар:** - мактабҳои назарии фолклоршиносии садаи XIX; - фолклоршиносӣ дар садаи XX ва оғози садаи XXI; - робитаи фолклор бо илмҳои дигар. **Фолклори тоҷикон дар сарчашмаҳо:** - нишонаҳои фолклор дар сарчашмаҳои пеш аз мелод то садаи IX; - нигоҳе ба ҷойгоҳи фолклор дар сарчашмаҳои садаҳои IX-XIX. **Фолклоршиносӣ дар Тоҷикистон ва робитаи он бо ҳамзабонон ва ҳамсоягон:** - илми фолклоршиносӣ дар Тоҷикистон то соли 1991; - омӯзиш ва пажӯҳиши фолклор дар давраи Истиқлоли Тоҷикистон; - робитаи фолклори тоҷикон бо ҳамзабонон ва миллатҳои дигар. **Устура, маросим, ҷашн ва фолклор:** - устура – нахустин нишонаи фолклорӣ: анимизим, антропоморфизм, тотемизм, фетишизм, магизм; - маросимҳои мавсимӣ, ҷашнҳо ва фолклор; - маросимҳои маишӣ ва фолклор: хонадоршавӣ, хатнасур ва мотам; - маросимҳои гуногун ва фолклор. **Мафҳуми жанр. паремиология. жанрҳои вобаста ба эътиқод:** - мафҳуми жанр дар фолклор ва паремиология; - устура, ҳикояи устуравӣ; - дуо, шугун, савганд, афсун; - хоббинӣ, таъбири хоб. **Жанрҳои пандовар:** - масал, зарбулмасал, мақол; - андарз, нӯшбод, машварат. **Жанрҳои санҷиши зеҳн:** - чистон; - муаммо. **Жанрҳои насрӣ:** - афсона; - қисса; - достони насрӣ; - ривоят, ҳикояи гуфторӣ; - латифа, лоф. **Жанрҳои назмӣ:** - байт, дубайтӣ, рубоӣ; - чормисраӣ, себайтӣ, ғазал; - суруд, тарона, бадеҳа, даргилик. **Жанрҳои намоишӣ** - намоишҳои халқӣ, драмаи гуфторӣ; - чодархаёл, аския. **Фолклори кӯдакон ва наврасон:** - вижагӣ, гирдоварӣ, нашр ва пажӯҳиш; - ҷойгоҳи алла дар парвариши кӯдак; - матнҳои бузургсолон барои хурдсолон;

	- матнҳо дар гуфтори хурдсолон ва наврасон; - матнҳои бозиҳо, тезгӯяк. **Ҳамоса ва ҳамосасароӣ:** - ҳамоса, насри ривоятӣ; - «Шоҳнома» дар байни мардум; - «Гӯрғулӣ» ва гӯрғулисароён. **Муносибати шоирони мардумӣ ва адабиёт ба фолклор:** - шоирони мардумӣ ва фолклор; - адибони классик ва фолклор; - Рӯдакӣ ва фарҳанги гуфторӣ; - адибони муосир ва фолклор; - Айнӣ ва фолклор. **Пажӯҳандагони фолклори тоҷикон:** - фолклоршиносони насли аввал; - адибони Фолклоршинос; - мардумшиносон, санъатшиносон ва фолклор. Адабиётшиносон ва фолклор. Забоншиносон ва фолклор; - фолклоршиносон – докторҳои илм ва номзадҳои илм.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Китоби дарсӣ, дастури кори майдонӣ, дафтару қалам баро кори амалӣ, истифода аз компютери фардӣ, тахтаи электронӣ, суратгир.
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, гуфтугӯ фардӣ, нақли матни фолклори хонавода, азёд гуфтани матнҳои фолклорӣ.
Шакли арзебии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тести комютерӣ), шакли анъанавӣ иҷрои супоишҳои хонагӣ ва кори майдонӣ.

2.1.6. Муқддимаи забоншиносӣ

Тавсифи мухтасари фан	Фанни таълимии «Муқаддимаи забоншиносӣ» дар нақшаҳои таълимии ихтисоси забон ва адабиёти тоҷик мақоми фанни ҳатмиро касб карда, дар ташаккулёбии донишҷӯ ҳамчун мутахассиси баландихтисос мавқеи яке аз фанҳои асосӣ (базавӣ)-ро ишғол намудааст. Ҳангоми таълим додани фан маълумот дар бораи муқаддимаи илми забоншиносӣ пешкаш карда мешавад. Мақсад аз омӯзонидани фанни мазкур баланд бардоштан ва такмил додани сатҳи саводи хаттиву шифоҳии донишҷӯён доир ба забони тоҷикӣ, қисматҳои таркибӣ ва истилоҳоти илмии ин соҳа, ҳосил кунонидани дониши хуби назариявӣ ва амалӣ дар бораи қоидаҳо грамматикии забони тоҷикӣ, инчунин инкишоф додани қобилияту маҳорати касбии донишҷӯ ҳангоми аз худ кардани истилоҳоти забоншиносӣ мебошад.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- дар бораи мавзуи баҳси фанни «Муқаддимаи забоншиносӣ» ва масъалаҳои муҳмитарини он маълумот гирад; - дар бораи фонетика, воҳидҳо ва истилоҳоти он тасаввурот пайдо намояд; - дар бораи луғатшиносӣ, воҳидҳо ва истилоҳоти он маълумот гирад; - дар бораи луғатшиносӣ, анвои луғатшиносӣ, қисматҳои таркибӣ ва дар мавзуи баҳси он дар сатҳи даркорӣ маълумот гирад; - дар бораи грамматика қисматҳои таркибӣ ва мавзуи баҳси онҳо

	анвои маълумот гирад.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: ***Донад:*** - фанни «Муқаддимаи забоншиносӣ», мавзуи баҳси ва масъалаҳои муҳмитарини онро; - фанни фонетика, мавзуи баҳс, навъҳо, воҳидҳо ва истилоҳоти онро; - фанни луғатшиносӣ, мавзуи баҳс навъҳо, қисматҳои таркибӣ категорияҳои лексикӣ ва истилоҳоти онро; - грамматика, қисматҳои таркибӣ ва мавзуи баҳси онҳоро; - қоидаҳои грамматикӣ, шаклҳои грамматикӣ, гурӯҳҳои сохторӣ маъноӣ ва ҳиссаинутқии воҳидҳои забонро ***Тавонад*** - мавзуи баҳс, мақсад ва вазифаҳои таълими фанни «Муқаддимаи забоншиносӣ»-ро муайян кунад; - фонетика, мавзуи баҳс, навъҳо, қисматҳои таркибӣ ва воҳидҳои онро аз худ намояд - дар бораи луғатшиносӣ, мавзуи баҳс ва навъҳою қисматҳои таркибии он маълумот диҳад; - дар бораи грамматика, қисматҳои таркибӣ ва масъалаҳои дар доираи он омӯхташаванда маълумоти лозимиро гирад. ***Аз худ намояд*** - малакаи таҳлилнамоиро; - малакаи таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибавиро; - малакаи бо ҳамтоёни худ ҳамкорӣ карданро.
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	- Муқаддимаи забоншиносӣ, мавзуи баҳс ва масъалаҳои муҳимтарин дар он тадрисшанда; - луғатшиносӣ, навъҳои луғатшиносӣ, қисматҳои таркибии луғатшиносӣ ва масъалаҳои дар он тадрисшаванда; - синтаксис ва масъалаҳои он;
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ
Шакли арзебии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ, комютерӣ, шифоҳӣ)

2.1.7. Муқаддимаи филологияи Эрон

Тавсифи мухтасари фан	Филологияи эронӣ маҷмуи фанҳоеро дар бар мегирад, ки ба таҳқиқи кулли масоили забону адабиёт ва осори шифоҳии халқҳои эронинажод бахшида шудаанд. Бахши муқаддимавии он, ки ба барномаи таълимии донишҷӯёни тахассуси филологӣ ворид шудааст, толибилмонро бо масъалаҳои асосӣ ва мубрами эроншиносии муосир ошно сохта, доир ба мавзуъҳои омӯзиши ин фанҳо маълумоти умумӣ медиҳад. Мақсад аз омӯзиши курси «Муқаддимаи филологияи эронӣ» ошно кардани донишҷӯён бо таҳаввули тамаддуни мардуми эронинажод аз аҳди бостон то ба имрӯз мебошад, то ки онҳо дар бораи халқияту қавмҳои алоҳидаи эронитабор, қаламрави сукунат, забон ва осори китобию шифоҳии онҳо, тафовут ва муштаракоти забонию фарҳангии ин мардумон маълумоти умумӣ ба даст оранд. Ошноии куллӣ бо ин маъалаҳо барои омӯзиши амиқтари проблемаҳои илмие, ки баъдтар дар

	доираи фанҳои мушаххас омӯхта мешаванд, ҳамчун заминаи илмӣ хизмат хоҳад кард.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор, кори амалии мустақили донишҷӯ
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхудкунии фанни мазкур бояд ташаккул ёбанд	- ҳосил кардани донишҳои бунёдӣ дар бораи мафҳумҳои асосии филологияи эронӣ ва дарки аҳамияти омӯзиши ин фан ҳамчун калид барои омӯзиши силсилаи фанҳои марбут ба забон, адабиёт, фолклор ва таъриху тамаддуни халқҳои эронитабор; - нишон додани раванди таърихии ташаккул ва таҳаввули мардумони эронинажод, забонҳои эронӣ ва осори тамаддунии ба ин забонҳо эҷодшуда; - муқаррар намудани ҷойгоҳи тамаддуни эронитаборон дар низоми умумии тамаддуни башарӣ; - ба даст овардани иттилооти асосӣ дар бораи забонҳои мушаххаси эронӣ, минтақаҳои таърихии густариш ва осори хаттӣ ва шифоҳии онҳо; - ҳосил кардани донишҳои бунёдӣ дар бораи атласи таърихии забонҳои эронӣ дар давраҳои гуногуни инкишофи ин забонҳо; - ташаккули малакаю маҳорат роҷеъ ба фарогирии иттилоот дар бораи осори таърихии забонҳои эронӣ ва шинохти филологии онҳо; - ташаккули донишҳои назарӣ ва амалии донишҷӯён дар бораи метод ва усулҳои асосии таҳқиқоти эроншиносӣ, роҳҳои гирдоварии маводи забонҳои эронӣ ва тафсири ҳерменевтикии сарчашмаҳои хаттии бостонии эронӣ; - ба даст овардани донишҳои назариявию амалӣ доир ба робитаи фанни «Муқаддимаи филолологияи эронӣ» бо дигар фанҳои филологӣ (таърихи забон, вожашиносии таърихӣ, таърихи забони адабӣ, шевашиносӣ, луғатнигорӣ, фолклоршиносӣ, забони адабии муосири тоҷик, таърихи адабиёт), ҳамчунин фанҳои дигар фанҳои ҷамъиятӣ (таърих, бостоншиносӣ, мардумшиносӣ, ҳуқуқ, иқтисодшиносӣ) ва илмҳои табиӣ ва дақиқ (ҷуғрофия, биология, физика, химия, риёзиёт, компютер ва иттилоърасонӣ).
Натиҷаҳои таълим, ки аз тадриси ин фан ба даст меоянд.	Дар натиҷаи омӯзиши фан донишҷӯе, ки фанни мазкурро пурра аз худ кардааст, бояд ***Донад:*** - мафҳумҳои асосии фанни «Муқаддимаи филологияи эронӣ»-ро; - мушаххасоти методҳои таҳқиқоти эроншиносӣ (забоншиносии муқоисавӣ-таърихӣ, решашиносӣ (этимология), бозсозии лингвистӣ, глоттохронология)-ро; - шаҷараи забонҳои эрониро аз ҳадди забони мабдаъ то забонҳои муосири эронӣ; - гурӯҳбандии таърихӣ-диалектологии забонҳои эронӣ (ғарбӣ ва шарқӣ); - давраҳои таърихии ташаккули забонҳои эронӣ ва осори забонии ин давронро; - маълумоти умумиро доир ба характеристикаи сохтори забонӣ ва фуксионалии ҳам забонҳои матрук ва ҳам зиндаи эронӣ; - принсипҳои таҳлили амалии матнҳои мансуб ба забонҳои эронии пешин, ба хусус форсии бостон, миёна ва классикиро; - иттилооти илмии бунёдиро доир ба муҳити таърихии инкишофи ин ё он забони эронӣ; - робитаи байни забонҳои эронӣ ва забонҳои ғайриэронӣ ва осори ба ин забонҳо таълифшударо.

	Тавонад: - мафҳумҳои асосии фанни «Муқаддимаи филологияи эронӣ»-ро аз худ карда онҳоро маънидод карда тавонад; - қисматҳои таркиби ин фанро муайян карда ва онҳоро гурӯҳбандӣ карда тавонад; - тасвири графикии шаҷари забонҳои эрониро таҳия карда тавонад; - мансубияти забони мушаххаси эрониро ба гурӯҳ ё шохаи фаръии забонҳо муайян намуда тавонад; - мансубияти намунаҳои осори хаттиро аз рӯи шохисҳои графикӣ ва лингвистӣ ба ин ё он забони эронӣ муқаррар карда тавонад; - мансубияти забонию қавмии осори хаттӣ ва шифоҳӣ ба этносҳои мушаххаси эронитаборро муайян карда тавонад; - малакаҳои амалии таҳлили решашиносӣ (этимологӣ)-и калимаҳои забонҳои эрониро ҳосил карда бошад; - ҷойгоҳи забони мушаххаси эрониро дар харитаи этнолингвистии Эрони таърихӣ пайдо карда тавонад; - зимни баҳсҳои марбут ба тамаддун ва осори фарҳангӣ бурҳон ва далелҳои мушаххаси илмиро дар даст дошта бошанд; - малакаи кор бо матнҳои бозмондаи забонҳои эронии бостон ва навинро ҳосил карда бошад; ***Азхуд намояд:*** - коркарди лексияи академӣ, лексия, мубоҳиса, лексия бо истҳо, лексияи маҷмуӣ ва монанди истифода мешавад.
Номгӯйи боб/мавзуъҳои фан	- Муқаддимаи филологияи эронӣ ҳамчун фан ва мавзуи баҳси он; - Овонигорӣ ва баргардони ҳуруф дар эроншиносӣ; - Мафҳуми забонҳои эронӣ; - Таснифоти таърихию диалектологии забонҳои эронӣ; - Даврабандии таърихии забонҳои эронӣ.; - Давраи забонҳои эронии бостон; - Авесто ва забони он; - Забон ва мутуни форсии бостон; - Забони мод ва гӯишҳои скифию сарматӣ; - Давраи забонҳои эронии миёна; - Забон ва мутуни форсии миёна; - Забонҳои портӣ ва суғдӣ; - Забонҳои сакоӣ, бохтарӣ ва хоразмӣ; - Давраи забонҳои эронии нав; - Забонҳои муосири эронии ғарбӣ; - Забонҳои гурӯҳи форсӣ; - Забонҳои муосири эронии шарқӣ;
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	компютерҳои фардӣ, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати иҷро	(Р-1, Р-2)
Шаклҳои арзёбии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (хаттӣ, шифоҳӣ)

2.1.8. Таърихи адабиёти тоҷик

Тавсифи	Фанни таърихи адабиёти тоҷик яке аз фанҳои асосии адабиётшиносӣ

мухтасари фан	дар факултети филология буда, таърихи адабиёти хаттии халқи тоҷикро аз замони зуҳураш сар карда то ба имрӯз дар иртиботи мустаҳкам бо авзои сиёсӣ-иҷтимоӣ ва фарҳангӣ давра ба давра меомӯзад. Донишҷӯёнро бо хусусиятҳои адабии ҳар давраи адабиёт, сабкҳо, ҷараёнҳои адабӣ, бо чеҳраҳои асосии адабӣ, шахсияти эҷодии онҳо ва осорашон ошно мекунад. Мақсади курси таърихи адабиёти тоҷик дар низоми таълимии ихтисоси забон ва адабиёти тоҷик азхудкунии таърихи адабиёти таълифии аҳди қадим (адабиёти авастоӣ, адабиёти форсии бостон, адабиёти паҳлавӣ), адабиёти классикии асрҳои 10-15 (адабиёти давраи Сомониён, адабиёти нимаи аввали асри 11, адабиёти нимаи дуюми асри 11 –асри 12, адабиёти асрҳои 13-14, адабиёти асри 15), адабиёти асримиёнагии батаъхир (адабиёти асри 16, адабиёти асри 17, адабиёти асрҳои 18-19) мебошад. Ҳамзамон, чеҳраҳои асосии адабиёти ҳар давраи зикршуда ва мероси адабии онҳо таълим дода мешавад. Вазифаи асосӣ дар таълими фанни таърихи адабиёти тоҷик аз он иборат аст, ки донишҷӯ адабиёти форсии тоҷикиро бо риояи принсипи таърихият ба таври системанок омӯзад, шарҳи ҳол ва асарҳои намояндагони адабиётро аз Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ сар карда, то Аҳмади Дониш азхуд намояд, ҳамчунин, тафаккури мантиқии худро инкишоф дода, равишҳои таҳқиқи маводи адабиро омӯзад. Ҳадаф аз омӯзиши фан соҳиб шудани донишҷӯ ба донишҳои назарию амалӣ дар соҳаи таърихи адабиёти тоҷик аст, ки ин донишу малака барои фаҳмишу азхудкунии фанҳои тахассусӣ заруранд. Таърихи адабиёти тоҷик донишҷӯро бо сарчашмаҳои адабӣ, ёдгориҳои аҳди қадим, андарзномаҳо, таъсири хуруҷи арабҳо ба адабу фарҳанги мардуми бумӣ, адабиёти шуубия, аввалин шоирони форсигӯи баъди шуюъи ислом, адабиёти асри 10 ва сабабҳои эҳёи фарҳангу адабиёт дар ин давра, инкишофи назми ҳамосӣ, адабиёти дарборӣ, адабиёти аҳди Салоҷуқа, паҳншавии забону адаби форсӣ берун аз ҳудуди таърихии худ то Озарбойҷону Осиёи Хурду Қораи Ҳинд, пайдоиш ва инкишофи адабиёти тасаввуфӣ, адабиёти форсии тоҷикӣ дар аҳди муғул, адабиёти давраи Темуриён, Шайбониён, Сафавиён, Аштархониён ва аҳди манғит ошно мекунад. Донишҷӯ бо намунаи осори ситорагони дурахшони адабиёти форсии тоҷикӣ чун Рӯдакӣ, Фирдавсӣ, Абӯалӣ Сино, Носири Хусрав, Умари Хайём, Низомӣ, Хоқонӣ, Саноӣ, Аттор, Ҷалолуддини Балхӣ, Саъдии Шерозӣ, Ҳофизи Шерозӣ, Камоли Хуҷандӣ, Убайди Зоконӣ, Амир Хусрав, Ҳасани Деҳлавӣ, Абдураҳмони Ҷомӣ, Бадриддини Ҳилолӣ, Фитрати Зардӯзи Самарқандӣ, Абдураҳмони Мушфиқӣ, Саййидои Насафӣ, Соиби Табрезӣ, Бедили Деҳлавӣ, Аҳмади Дониш ва ғайра шинос мешавад.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор, кори амалии мустақилонаи донишҷӯ
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯзимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- қобилияти истифодабарӣ аз адабиёти бадеӣ ва илмӣ оид ба таърихи адабиёти форсии тоҷикӣ; - истифодаи дурусти сарчашмаҳои адабӣ, таърихӣ, варҳангҳо, феҳристҳо ва дигар манобеи адабӣ; - қобилияти таҳлилкунӣ ва коркарди масъалаҳои марбут ба падидаҳои адабӣ, муҳтавои ғоявии осори адибон ва таъйин намудани мақоми онҳоро дар таърихи адабиёт ташаккул медиҳад; - дар донишҷӯ тафаккури таҷзиявию таҳлилӣ оид ба масъалаҳои

	гуногуни адабӣ, вобаста ба таърихи адабиётро ба вуҷуд меорад; - малакаи мустақилона кор кардан рӯи мавзуъҳои таърихи адабиёти тоҷикро ташаккул медиҳад; - оид ба асарҳои алоҳидаи адабӣ андешидан ва баҳо додан ба онҳоро меомӯзад.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки ин фанро аз худ кардааст, бояд: ***Донад:*** - мазмун, моҳият, хусусият ва вазифаҳои фанни таърихи адабиёти тоҷик; - мафҳум, нишонаҳо, истилоҳоти адабӣ; - асосҳои назариявии пайдоиш ва ташаккули фанни таърихи адабиёт; - мавқеъи фанни таърихи адабиёти тоҷиик дар низоми илмҳои адабиётшиносӣ; - мафҳум, моҳият ва ҳунари эҷоди адабӣ; - дарки назму насри бадеӣ, донишҳои адабӣ ва дар амал татбиқ намудани онҳо; - хусусиятҳои муҳимтарини ҳар давраи адабӣ; - дарки дурусти ҳар асари адабӣ ва масъалаҳои ворисият ва анъанаҳои адабӣ... ***Тавонад:*** - қобилияти мустақилона аз худ намудани шарҳи ҳол ва мероси адабии ҳар чеҳраи адабӣ, усулҳои нави таҳқиқот, инкишофи касбияти илмӣ ва амалии фаъолияти касбии худ; - қобилияти мустақилона аз худ намудан ва дар амал истифода намудани донишҳо ва малакаҳои нав; - қобилияти таҳлил ва истифода намудани сарчашмаҳои гуногун оид ба дарки падидаҳои адабӣ; - қобилияти мустақилона омодасозии супоришҳо вобаста ба масъалаҳои таърихи адабиёт; ***Аз худ намояд*** - коркарди маълумоти сарчашмаҳои адабӣ ва таърихӣ оид ба намояндагони таърихи адабиёти тоҷик ва мероси адабии онҳо.
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	- Фанни таърихи ададбиёт ва ҳадафҳои омӯзиши он; - сарчашмаҳои омӯзиши таърихи адабиёти форсии тоҷикӣ; - адабиёти қадим ва моҳияти он; - адабиёти тоҷик дар давраи ҳокимияти арабҳо; - адабиёти давраи шуубия ва моҳияти он; - адабиёти тоҷик дар асри 10; - Рӯдакӣ поягузори адабиёти классикии форсии тоҷикӣ; - намояндагони барҷастаи адабиёти аҳди Сомониён; - Фирдавсӣ – офарандаи ҳамосаи миллӣ; - “Шоҳнома” ва хусусиятҳои ғоявию бадеии он; - - адабиёти нимаи аввали асри 11 ва хусусиятҳои умдаи он;...
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Имтиҳони фосилавӣ (Р-1, Р-2)
Шакли арзебии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ – комютерӣ, шифоҳӣ)

2.1.9. Адабиёти ҷаҳон

Тавсифи мухтасари фан	Адабиёти ҷаҳон муҳимтарин фанни таълимӣ дар низоми улулми филологӣ ба шумор меравад. Ҳадафи он фаро гирифтани муҳимтарин масъалаҳои пайдоиш, ташаккул ва рушди адабиёти бадеӣ ҳамчун санъати сухан дар манотиқи гуногуни олам, чеҳраҳои машҳуру маъруфи адабӣ, равияҳо ва ҷараёнҳои маъмули адабӣ ва сабабу густариши онҳо, фаҳму дарки навъҳои гуногуни муносибатҳои адибон ба воқеият ва ғайраҳо аз ҷониби донишҷӯн аст. Ба эътибори он ки оид ба адабиёти умумиҷаҳонӣ ҳамчун маҷмӯи ҳама адабиёти ҷаҳон аз даврони қадим то рӯзҳои мо сухан гуфтан равост, аммо навъҳои дигари консепсияи адаби умумиҷаҳонӣ вуҷуд дорад, ки тибқи он мафҳуми «адаби ҷаҳонӣ» дастоварди бузургтарини маданияти бадеии башариятро инъикос мекунад. Он як навъ зуҳуроти универсалӣ ё худ фавқулмиллӣ буда, аз таҳлили мушаххаси вариантҳои миллии инкишофи адабӣ канора аст. Мо дар интихоби мавзуоти ин дарс аз ҷамъи оддиву механикии адабиётҳои ҷудогонаи миллӣ даст кашида, варианти беҳгар - саҳми адабиётҳои мустақими ҷаҳонро дар масири таърихи умумии адабиёт ҳамчун санъати сухан ба эътибор гирифтем. Омӯзиши адабиёти ҷаҳон аз адабиёти қадими Юнону Рим оғоз мешавад, ба эътибори он ки ин адабиёт ба ташаккули ҳама адабиёти олам, бахусус фарҳанги Аврупо таъсири фавқулода бузург дорад. Дар замоне, ки аксари халқҳои имрӯзаи мутамаддин дар ҳоли ибтидоии рушди муносибатҳои иҷтимоӣ қарор дошта, аввалин намунаҳои осори шифоҳии хешро ташаккул медоданд, дар Юнони қадим баҳс перомуни ташхиси жанрҳои адабӣ ва таъиноти санъат мерафт. Дар баробари ин адабиёти бузурги қадими форсу тоҷик, Ҳинди қадим ва Чини қадим, инчунин адабиёти бузурги замони Интибоҳи Аврупо мавриди омӯзиш қарор дода мешавад. Дарсҳои амалии ҳамин бахш низ фарогири мавзуъҳое ҳастанд, ки ба адабиёти қадими ҷаҳон ва асрҳои миёна дахл доранд. Як қисмати ин дарс адабиёти миллии халқҳои ҷудогонаи ҷаҳонро дар замони нав - асрҳои Х1Х – ХХ ташкил додааст. Омӯзиши ин қисмат аз дарсҳои вижа роҷеъ ба равияву методҳои эҷодии давраи нав оғоз мешавад, ки бе фаҳму дарки онҳо маърифати гуногунрангии сабку услуби адибони алоҳида имконнопазир хоҳад шуд. Ҳадафи ин фан донишҷӯёнро бо умдатарин равияҳои адабӣ, шахсиятҳои маъруфи олами адабиёт, қонунмандиҳои инкишоф ва мухтассоти марҳилавии адабиёти бадеии халқҳои ҷаҳон, сабки эҷодии адибони алоҳида ошно кардан ва дар рӯҳияи дарку маърифати осори санъат, зебоипарастӣ, худогоҳии миллӣ ва дар тинати онҳо ташаккул додани хислатҳои неки инсонӣ тарбият кардан аст.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, амалӣ (ҳалли масъалаҳо), кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зим-ни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд	- имкон ва қудрати таҳлили ҳусну қубҳи осори бадеии ҳунарӣ дар ҳамаи анвои жанрӣ; - неруи фаҳму дарки муҳимтарин андешаҳои инсонпарваронаи адибони манотиқи гуногуни ҷаҳон; - ташаккули худшиносии миллӣ дар заминаи баррасии намунаҳои беҳтарини назму наср ва драматургияи ҷаҳонӣ.

ёбанд	- дарёфти мавқеи асили шаҳрвандӣ дар пояи омӯзиши адаби ҷаҳон ва устувор гардидани қобилияти тафаккули таҳлилӣ дар заминаи равандҳои ҷаҳонишавӣ.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: ***Донад:*** - шинохти дурусти мафҳуми адабиёти ҷаҳон, тафовути он аз дигар анвои ҳунарҳо ва илмҳо; - фаҳму дарки илмии асарҳои бадеӣ, фарқ карда тавонистани навъ ва жанри асарҳо, вазъи иҷтимоию сиёсӣ ва фарҳангии марҳалаҳои таърихӣ; - донистани методҳои эҷодӣ, равия ва ҷараёнҳои адабӣ, ки дар марҳалаҳои гуногуни таърихи адабиёти ҷаҳон ба вуҷуд омадаанд; - иттилооти адабӣ оид ба бузургарин симоҳо ва шахсиятҳои адабиёти ҷаҳон; - марҳилаҳои асосии рушди адабиёти ҷаҳон: марказҳо ва ҳавзаҳои ташаккули адабиёти пешқадами ҷаҳон, саҳми ин ё он кишвар дар рушди адабиёт. ***Тавонад:*** - мафҳумҳои асосии назарии адабиётро бо назардошти истифодаи онҳо дар кишварҳои гуногуни олам дуруст маърифат карда тавонад; - навъҳо ва жанрҳои асосии адабиёти бадеиро аз ҳам фарқ карда ва таҳлилу баррасӣ карда тавонад; - баъди мутолиа ва огоҳӣ аз сабабу омилҳои ба вуҷуд омадани ин ё он асари бадеӣ дар мағзи донишҷӯ бояд андешаи худӣ пайдо шавад; - тавассути шиносоӣ бо беҳтарин намунаҳои осори бадеии халқҳои ҷаҳон донишҷӯ ба чигунагии фарҳангу суннатҳои мардумони алоҳида сарфаҳм равад; - аз усулу воситаҳои муосири таҳлилу баррасиҳои асари бадеӣ огоҳ бошад. ***Малака ҳосил намояд:*** - маърифати дурусти осори ҳунарӣ бо назардошти иттилооти назарии азхудшуда; - баррасии асарҳои бадеӣ вобаста ба жанрҳо ва навъҳои он; - ба дараҷаи кофӣ донистани забон, роҳу равишҳои таҳлил ва қиёси асарҳо бо назардошти дониши назарии марбут ба адабиётибадеӣ; - ташхиси дурусти матнҳо ва риояи қавонини назариёти адабшиносӣ. - ҳосил кардани андешаи худӣ аз мутолиаи асари мушаххаси бадеӣ.
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	Мафҳуми «адабиёти ҷаҳон» ва шарҳи он. Адабиёти ҷаҳон - фарогирандаи маҷмӯи адабиёти бадеии халқҳои олам, ҷараёни адабӣ дар паҳнои таърихи умумиҷаҳонӣ. Се консепсияи паҳншуда оид ба мафҳуми мазкур: адабиёти ҷаҳон - маҷмуи одии адабиёти хаттии халқҳои олам аз давраи пайдоиш то замони муосир; адабиёти ҷаҳон – осори бадеии нисбатан арзишманди ҳунарии адибони машҳури ҷаҳон, ки ба адабиёти миллии халқҳои олам таъсир гузоштаанд; адабиёти ҷаҳон ҳамчун таърихи равобити адабӣ. Алоқаи адабиёти ҷаҳон бо таърихи умумиҷаҳонӣ. Мавзуи баҳс ва шӯҳрати ҷаҳонии адабиёти Юнони бостон. Мафҳуми «адабиёти антиқа» ва шарҳи он. Аҳамияти омӯзиши ҳамаҷонибаи давраи классикии (эллинии) адабиёти Юнон (асрҳои IX-IV то милод) ва пайдоиши навъҳои асосии адабиёти бадеӣ дар ин давра: эпос, лирика ва драма. Намояндагони машҳури адабиёти ин давра: Гомер, Эсхил, Софокл, Еврипид, Аристофан. «Фанни шеър» ва «Балоғат»-и Арасту.

	«Авасто», катибаҳо ва дигар навиштаҷоти қадим. Шарҳи мафҳуми «адабиёти ҳинди қадим» ва марзҳои хронологии он. «Ригведа»: мундариҷа ва сохти асар. «Маҳабҳарата – эпоси қадимаи ҳиндӣ. «Асри тиллоӣ»-и таърихи Чин. «Лунюй»–қадимтарин асари бадеии мардуми Чин. Ҷунбиши Интибоҳи Аврупо. Осори Петрарка, Ҷованни Боккаччо. Ҷунбиши гуманистӣ ва махсусиятҳои он дар Англия. Осори Вилям Шекспир. Адибони барҷастаи даврони Интибоҳи Фаронса, Испания, Олмон ва ғайра. Муҳимтарин равияҳои адабӣ ва методҳои эҷодии поёни асри XIX ва ибтидои садаи XX. Адабиёти Англия дар охири асри XIX ва оғози садаи XX: Чарлз Диккенс, Уилям Теккерей, Шарлотта Бронте, Редиард Киплинг. Адабиёти Франсия. Эҷодиёти Оноре де Балзак ва Мопассан. Адабиёти ИМА: Ҷек Лондон, Теодор Драйзер ва Эрнест Ҳемингуэй. Адабиёти Италия. Алберто Моравиа, Раффаэлло Ҷованнолли. Адабиёти Норвегия. Генрик Ибсен. Адабиёти Япония. Рюноскэ Акутагава. Адабиёти мамолики Амрикои Лотинӣ. Гарсиа Маркес, Пабло Неруда. Адабиёти Олмон: Томас Манн, Лион Фейхтвангер. Адабиёти Белгия. Шарл де Костер. Адабиёти Дания. Андерсен – Нексе. Адабиёти рус. Ф.М.Достоевский. Адабиёти тоҷик. Аҳмади Дониш. Адабиёти Ҳиндустон. Робиндранат Тҳакур. Адабиёти Эрон. Содиқ Ҳидоят.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ, китобу маҷаллаҳои фаннӣ.
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ, қабули адабиёт.
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ комютерӣ, шифоҳӣ)

2.1.10. Педагогика

Тавсифи мухтасари фан	Педагогика – илм дар бораи тарбия ва инкишофи инсон мебошад. Предмети фанни педагогика раванди педагогии бутун мебошад, ки барои инкишиф ёфтани шахсият дар шароити тарбия нигаронида шудааст. Объекти педагогика тарбия ҳамчуни раванди бошуур ва мақсадноки амалишаванда мебошад.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, амалӣ, кори озмоишӣ дар компютер, кори мустақилона бо роҳбарии омӯзгор, кори мустақилонаи донишҷӯ
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- донишҷӯ бояд ҳисси баланди масъулиятшиносӣ дошта бошад, саривақт ба дарсҳо ҳозир шуда, бо худ маводҳои дарсӣ дошта бошад; - ба равандҳои худомӯзӣ, худтарбиякунӣ, худидоракунӣ ва худбаҳодиҳӣ диққати махсус дода пайваста онҳоро иҷро ва дар амал татбиқ намояд; - донишҳои худро якҷоя бо ҳамсабақонаш мустаҳкам намуда дар рушди илмомӯзии баробари якдигар бетарафӣ зоҳир накунад; - қодир аст, ки бо истифода аз қонуниятҳои асосии педагогика оиди равандҳое, ки дар раванди таълим мегузаранд, таҳлил ва андешаронӣ намояд;

	- қодир аст, ки масъалаҳои таълимиро бо истифодаи қонуниятҳои педагогика таҳлил ва коркард намояд; - тафаккури илмию амалии донишҷӯ тараққӣ карда, вобаста ба самти фаъолият дорои ақидаи нав мегардад.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: ***Донад:*** - таърихи пайдоиши мафҳумҳои асосии фанни педагогикаро; - усулҳои аввалияи тадқиқи фанни педагогикаро; - ташаккули таффакури мантиқӣ ва муҳокимаронихои педагогиро; - татбиқи мафҳумҳои асосии педагогикаро дар раванди таълиму тарбия; ***Тавонад:*** - тартиб додани маводҳои педагогиро; - дохил намудани дастовардҳои илмиро дар амалияи педагогӣ; - таҳлилнамоии ҳолати муосири инкишофи таълиму тарбияро; - дар раванди таълиму тарбия татбиқ намудани қонуниятҳои педагогиро; ***Малака ҳосил намояд:*** - оид ба таърихи инкишофи фанни педагогика; - оид ба таҳлили ҳолати психологии таълимгирандагон; - оид ба таҳлил намудан ва тафакури мафҳумҳои педагогика; - қобилияти бартараф намудан аз мушкилоти педагогӣ бо истифодаи аз усулҳои муосири илми педагогика; - оид ба таҳқиқоти назариявӣ ва амалӣ;
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	- пайдоиш ва инкишофи педагогика ҳамчун илм; - инкишофи педагогика дар асрҳои миёна ва замони нав; - мавқеъи К.Д. Ушинский дар инкишофи педагогикаи Россия; - алоқамандии педагогика бо дигар илмҳо; - методологияи педагогика, дараҷаҳои дониши педагогӣ.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Дастурҳои таълимию методӣ, компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ.
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Санҷиши ҷорӣ, санҷиши фосилавӣ
Шакли арзебии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ-комютерӣ)

2.1.11. Таърихи забон

Тавсифи мухтасари фан	Фанни "Таърихи забони тоҷикӣ" яке аз силсилафанҳое мебошад, ки таърихи пайдоиш, ташаккул ва таҳаввули забони тоҷикиро аз оғози пайдо шудани он (асри X пеш аз мелод) то асрҳои VIII-IX мелодӣ мавриди омӯзиш қарор медиҳад. Дар зимн таърихи шаклгирӣ ва ҷараёни инкишофи сохтори савтӣ, луғавӣ, сарфӣ ва наҳвии забон, таҳаввулоти низоми типологии забон, категорияҳои грамматикии он, таърихи низоми хати форсӣ-тоҷикӣ омӯхта мешавад. Мақсади аз таълими фанни мазкур ошно намудани донишҷӯён ба раванди пайдоиш ва рушди забоне мебошад, ки таърихи беш аз сеҳазорсолаи он дар осори хаттӣ сабт гардида, дар радифи қадимтарин ва нерумандтарин забонҳои дунё қарор дорад.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор, кори амалии мустақилонаи донишҷӯ

Забонитаълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- ба даст овардани донишҳои бунёдӣ дар бораи мафҳумҳои асосии таърихи забон ва дарки аҳамияти омӯзиши фанни мазкур дар низоми донишҳои лингвистӣ доир ба забони форсӣ (тоҷикӣ); - мушаххас намудани ҷараёни таърихии ташаккул ва таҳаввули сохтори забони форсӣ (тоҷикӣ); - ҳосил кардани донишҳои бунёдӣ дар бораи хусусиёти сохтори савтӣ, луғавӣ, калимасозӣ ва грамматикии забонҳои форсии бостон ва форсии миёна; - ташхис додани ҷараёни таҳаввули сохтори типологии забони форсӣ (тоҷикӣ); - муқаррар намудани ҷойгоҳи забонҳои форсии бостон ва форсии миёна дар таърихи рушди забони тоҷикӣ; - ҳосил намудани малакаҳои кор бо матнҳои забонҳои форсии бостон, форсии миёна ва давраи оғозини забони форсии дарӣ; - ташаккули донишҳои назарӣ ва амалии донишҷӯён дар бораи метод ва усулҳои асосии таҳқиқоти таърихи забон ва тафсири забоншиносии осори хаттӣ;
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: ***Донад:*** - заминаҳои таърихии пайдоиши забони тоҷикиро; - шаҷараи забони тоҷикӣ ва ҷойгоҳи он дар байни дигар забонҳои эрониро; - даврабандии таърихии забони тоҷикиро; - пайдоиш ва хусусиёти графикии хатҳои мехӣ, оромиасос ва арабиасоси форсӣ-тоҷикиро; - хусусиёти савтӣ, луғавӣ, калимасозӣ ва грамматикии забони форсӣ (тоҷикӣ)-и давраи бостон, миёна ва оғози ташаккули забони форсии дариро; - таҳаввули сохтори типологии забони тоҷикиро. ***Тавонад:*** - хондани матнҳои форсиро ба хатҳои мехии форсии бостон ва оромиасоси форсии миёна; - таҳлили луғавию семантикӣ, решашиносӣ, калимасозӣ, морфологӣ ва синтаксисии матнҳои форсии бостон ва форсии миёнаро; ***Аз худ намояд:*** - донишҳои назариявии мансуб ба сохтори фонетикӣ, луғавӣ ва дастурии забонҳои форсии бостон, форсии миёна ва давраи оғозини ташаккули забони форсии дарӣ; - малакаҳои кор бо матнҳои гуногуни забонҳои форсии бостон, форсии миёна ва давраи оғозини форсии дарӣ.
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	- Таърихи забон ҳамчун илм ва ҳадафи омӯзиши он. Усул ва методҳои таҳқиқи таърихи забон. - Пайдоиш ва ташаккули забони форсӣ, даврахои таърихии таҳаввули он. - Забони форсии бостон: тавсифи умумӣ. - Низоми хат ва осори хаттии форсии бостон. - Сохтори фонетикии забони форсии бостон. - Сохтори калима дар забони форсии бостон. - Хусусиятҳои грамматикии исм ва сифат дар забони форсии бостон. - Хусусиятҳои грамматикии шумора дар забони форсии бостон. - Хусусиятҳои грамматикии ҷонишинҳо дар забони форсии бостон.

	- Хусусиятҳои грамматикии зарф дар забони форсии бостон. - Хусусиятҳои грамматикии феъл дар забони форсии бостон. - Хусусиятҳои грамматикии ҳиссаҳои номустақили нутқ дар забони форсии бостон. - Сохтори ибора ва ҷумла дар забони форсии бостон. - Забони форсии миёна: тавсифи умумӣ. - Низоми хат ва осори хаттии забони форсии миёна. - Сохтори фонетикии забони форсии миёна. - Сохтори вожагони забони форсии бостон. - Сохтори фонетикии забони форсии бостон. - Вижагиҳои дастурии исм дар забони форсии миёна. - Вижагиҳои дастурии сифат ва шумора дар забони форсии миёна. - Вижагиҳои дастурии ҷонишинҳо дар забони форсии миёна. - Вижагиҳои дастурии зарф дар забони форсии миёна. - Вижагиҳои дастурии феъл дар забони форсии миёна. - Вижагиҳои дастурии ҳиссаҳои нутқи ёвар дар забони форсии миёна. - Сохтори ибора ва ҷумла дар забони форсии миёна. - Ташаккули забони форсии дарӣ.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ.
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ комютерӣ)

2.1.12. Назарияи адабиёт

Тавсифи мухтасари фан	Фанни таълимии «Назарияи адабиёт" дар нақшаҳои таълимии ихтисосҳои филологӣ мақоми асосӣ дорад ва ба ташаккули маънавиёти донишҷӯён ва суханшинос шуданашон мусоидати комил мекунад. Назарияи адабӣ фарогири афкори назарии мутафаккирони олам буда, дар бораи эҷоди бадеӣ, намудҳои бадеӣ, ҷинсҳои адабӣ, анвои адабӣ, қонуниятҳои умумию муштарак ва дохилии адабиёти бадеӣ, категорияҳои (мақулаҳои) адабиётшиносӣ: забони адабиёти бадеӣ, мутамоилияти адабиёт, образи бадеӣ, воситаҳои баён ва тасвир, мазмун ва шакли асари бадеӣ, ягонагӣ ва яклухтии асари бадеӣ, анъана ва навоварӣ, методҳои адабӣ, раванди адабӣ, сохти шеъри тоҷикӣ, вазни арӯз, вазни ҳиҷо, қофия ва радиф, инчунин унсурҳои таркибию хусусиятҳои асосии адабиёти бадеӣ баҳс менамояд. Ин фан масъалаҳои мавриди баҳсро дар асоси давраю марҳилаҳои рушду такомули адабиёт ва вазъи ҳаёти сиёсӣ ва иҷтимоии давраҳои гуногуни таърихи ҷамъият алоқамандона меомӯзад, чунки дар ҳар давраю марҳила раванди илмӣ, адабӣ ва маданию фарҳангӣ ба ҳамон шароити сиёсӣ мувофиқ ба вуҷуд меояд. Яъне дар робита бо рушду таҳаввули ҳаёти адабӣ ҳаёти илмӣ низ густариш ёфтааст. Донишҷӯёни филолог ҳанӯз дар курси якум бо баъзе истилоҳоти илми адабиётшиносӣ, аз ҷумлаи образи бадеӣ, ғояи асари бадеӣ, тип ва типикунонӣ, хаёли бадеӣ, мисраъ, байт, рукн, арӯз, қофия, радиф, санъатҳои бадеӣ, сохти шеъри тоҷикӣ, шеър, назм, мансур ва манзум ва амсоли инҳо ошно мешаванд. Дар курсҳои болоӣ омӯзиши амиқ ва дурусти назариёти адабиёт завқи зебоипарастӣ, мафкураи илмиву

	адабиётшиносии донишҷӯёнро боло бурда, имконият медиҳад, ки дар баробари фаъолияти омӯзгорӣ ҳамчун адабиётшиноси касбӣ ба воя расанд ва ҳусну қубҳи асари бадеиро ба таври воқеӣ муайян намоянд.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, амалӣ (ҳалли масъалаҳо), кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зим-ни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- Дар онҳо зимни аз худ кардани назарияи адабиёт қобилияти таҳлил намудан ва баҳо додани асари бадеӣ ташаккул меёбад; - Агар донишҷӯён мавзуъҳои пешбинишударо ба таври воқеӣ ва аз рӯи талабот азхуд намоянд, барои дарку фаҳми фанҳои дигари адабиётшиносӣ, аз қабили сабкшиносӣ, матншиносӣ, таърихи адабиёт ва каломи бадеъ заминаи асосӣ мегардад; - Омӯзиши ин фан имкон медиҳад, ки донишҷӯён сохтор, муҳтаво, жанр, навъ, вижагиҳои забону баён ва ҳунари адиброо дуруст маърифат карда, ба таҳлили филологии асари бадеӣ муваффақ гарданд.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: ***Донад:*** - масъалаҳои муҳимми шинохти асари бадеиро аз нигоҳи назариёти адабӣ аз бар мекунад; - матни адабӣ ва навъҳои онҳоро ташхис карда тавонад; - масоили назарии маърифати адабиёти бадеиро аз худ мекунад; - маълумот оид ба жанр ва қонуниятҳои он, забону баён ва сабки адабиётро азхуд мекунад; - марҳилаҳои асосии ташаккул ва рушди назариёти адабиро маърифат мекунад. ***Тавонад:*** - таҳлили асари бадеӣ аз нигоҳи мавзуъ ва мӯҳтаво, навъ ва услуб, забон ва тарзи ифода, арзиш ва аҳаммияти он дар раванди адабӣ, вижагиҳои маърифатӣ, эстетикӣ ва бадеии ҳунарӣ; - таълифи китобиёт, тақриз ва навъҳои дигари таҳлили асари бадеӣ; - дар асоси навъҳои муосири нақди адабӣ таҳлил кардани асари бадеӣ ва намоён кардани арзиши он; ***Малака ҳосил намояд:*** - фарқ карда тавонистани навъҳои осори бадеӣ аз нигоҳи назарияи асари бадеӣ; - дар асоси баррасии илмии асари бадеӣ мушаххас кардани ҷойгоҳи ин ё он адиб дар арсаи ҳунар; - ба дараҷаи кофӣ донистани забон ва воситаҳои баён; - ташхиси дурусти матнҳо ва риояи қавонини назариёти адабӣ.
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	- Адабиёт – як навъи ҳунар; - шакли махсуси мафкура будани санъат; - фардӣ ва типпӣ будан шарти образи бадеӣ; - воқеият - заминаи образи бадеӣ; - арзишҳои образи бадеӣ; - персонаж, қаҳрамон, характер, тип; - типӣ кунонидан – қонуни адабиёти реалистӣ; - мундариҷа ва шакл; - ҳаёти иҷтимоӣ – асоси мундариҷавии адабиёти бадеӣ; - шакли адабиёти бадеӣ; - унсурҳои шакли адабиёти бадеӣ; - вобастагии мундариҷа ва шакл;

	- муқаддам будани мундариҷа бар шакл; - хусусияти тезтағйирёбии мундариҷа ва дертағйирёбии шакл; - қонуниятҳои мундариҷаю шакл; - қонуниятҳои ҷинсиву жанрии асарҳои бадеӣ; - назарияҳои гуногуни таснифоти адабиёти бадеӣ ба ҷинсҳои адабӣ; - ба се ҷинси адабӣ тақсим шудани адабиёти бадеӣ; - жанрҳои ҷинси ҳамоса (эпикӣ); - жанрҳои ҷинси ғиноӣ (лирикӣ); - жанрҳои ҷинси драмавӣ; - омезиши ҷинсҳою жанрҳо дар дохили як асари бадеӣ; - рад гардидани ҷинсҳои муштарак, чун «лирикиву эпикӣ», «лириву эпикиву драмавӣ»; - банду басти асари бадеӣ; - проблемаи ягонагиву яклухтии асари бадеӣ; - сужа ва композитсия - воситаҳои асосии ягонагии асари бадеӣ; - сужа ва воқеа, таносуби сужа ва воқеа; - навъҳои зиддият; - вобаста ба зиддият ҳосил шудани унсурҳои сужа; - устухонбандӣ ва эътибори ҷиддии адабиёти классикӣ ба устухонбандии асар; - унсурҳои устухонбандӣ – матлаъ, насибу ташбиб, гурезгоҳ (ҳусни тахаллус), матлаб (ҳусни матлаб), мақтаъ (ҳусни мақтаъ); - таносуби устухонбандӣ ба ҷинс ва жанрҳои адабӣ; - аҳамияти қофияву радиф, вазн, банд дар устухонбандӣ; - устувории устухонбандии асар – нишони маҳорати адиб; - қолаби сухан; - забони асари бадеӣ; - ду роҳи истифодаи забони асари бадеӣ – сухани тафсилии нависанда ва сухани персонаж. Навъҳои сухани бадеӣ, назму наср ва меъёри онҳо; - вазн, навъҳои вазн (ҳиҷо ва арӯз); - ташаккули арӯзи нормативӣ; - қофия ва радиф ва моҳияти онҳо; - шеъри нав ва мавқеи он дар назми имрӯза; - шеъри сафед ва мавқеи он дар назми муосир; - назм ва шеър, монандӣ ва тафовути онҳо;. - равиши эҷоди бадеӣ; - қонунияти инкишофи адабиёти бадеӣ; - анъана ва унсурҳои он; - навоварӣ ва унсурҳои навоварӣ; - вобастагии узвию диалектикии анъанаю навоварӣ; - робитаҳои адабӣ – омили пешрафти адабиёт; - таъсири муносибати ҷомеа ба равобити адабӣ; - натиҷаҳои таъсири адабӣ; - тарзи тасвири ҳақиқати зиндагӣ; - услуб. Фаҳмиши истилоҳӣ ва адабиётшиносии он; - услуб ва сабк. Се сабки маълуми адабиёти классикӣ; - мактабҳои адабӣ; - ҷараёнҳои адабӣ; - методи эҷодӣ; - ду тарзи тасвир: романикӣ ва реалистӣ; - навъҳои реализм: реализми маорифпарварӣ, реализми танқидӣ,

	реализми сотсиалистӣ; - моҳияти методи реализми сотсиалистӣ дар адабиёти шӯравӣ.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ, китобу маҷмуаҳои адибон.
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, сухбати инфиродӣ, қабули адабиёт.
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ комютерӣ, шифоҳӣ)

2.1.13. Таърихи забони адабӣ

Тавсифи мухтасари фан	Фанни таърихи забони адабии тоҷикӣ яке аз қисмҳои таркибии силсилаи фанҳои тахассусӣ буда, омӯзиши он ҳатмӣ аст. Ин фан ба таври назариявӣ ва амалӣ ба донишҷӯён таълим дода мешавад. Таърихи забони адабии тоҷик дар нақшаҳои таълимии ихтисосҳои забон ва адабиёти тоҷики факултети филология мақоми фанни ҳатмиро касб карда, дар ташаккулёбии донишҷӯ ҳамчун мутахассиси баландихтисос чун дигар фаннҳои асосӣ (базавӣ) мусоидат мекунад. Дар раванди тадриси он дар бораи мафҳуми забони адабӣ, манбаъ ва сарчашмаҳои омӯзиши фан моҳияти ташаккулёбии таърихи забони адабӣ, мафҳуми анҷоми ташаккулёбии забони адбии тоҷик, давраҳои инкишофи таърихи забони адабии тоҷик, тағйиротҳои фонетикӣ, савтӣ, морфологӣ ва синтаксисию услубии забони тоҷикӣ ва вазифаҳои забон дар марҳилаҳои гуногуни таърихӣ маълумот дода мешавад ва ба донишҷӯён раванди рушду инкишофи забони адабии тоҷикӣ, саҳми адибони барҷаста дар ташаккул ва таҳаввули забон ва мавқеи забони тоҷикӣ дар низоми сиёсию иҷтимоии даврони пешин ва нақши забони адабии тоҷик дар мондагории забону адабиёт, фарҳанг ва тамаддуни мардуми тоҷик дар саҳифаҳои таърих, мубориза҃ои мардуми тоҷик барои мондагории забони тоҷикӣ таълим дода мешаванд.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, амалӣ (ҳалли масъалаҳо), кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зим-ни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- Аз худ кардани мафҳумҳои асосӣ ва умумӣ, оид ба бунёди забони адабӣ, мафҳум, моҳият, давраҳо, вижагиҳои забони адабӣ дар давра ва марҳилаҳои гуногуни таърихӣ, вижагиҳои луғавию грамматикии осори манзуму мансур, илмию таърихӣ; - Моҳияти ба давра ва марҳилаҳои гуногуни таърихӣ ҷудо намудани таърихи забони адабии тоҷикӣ; - Шарҳ додани тайиротҳои забонӣ дар давраҳои гуногуни инкишофи забони адабӣ; - Пешниҳод кардани маълумоти асосноки илмӣ дар бораи мафҳуми анҷоми ташаккулёбии забони адабии тоҷикӣ дар асри X, муборизаҳо барои ҳифзи забони тоҷикӣ, бунёди забони адабии тоҷикӣ дар ин давра тавассути сиёсати мардумпарваронаи хонадони Сомониён, додани донишҳои назариявӣ доир ба тағйиротҳои савтӣ, луғавӣ, сарфию наҳвӣ ва услубӣ дар раванди инкишофи забони адабии тоҷикӣ ва равшан кардани муҳимтарин хусусиятҳои забонии

	марҳилаҳои гуногуни забон ва дар ин раванд аз байн рафтану идома ёфтани баъзе вижагиҳои забони тоҷикӣ.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Дар натиҷаи омӯзиши фан донишҷӯе, ки фанни мазкурро пурра аз худ кардааст, бояд ***Донад:*** - забони адабӣ чист? - манбаъҳои асосии омӯзиши фан: - мафҳуми анҷоми ташаккулёбии забони адабии тоҷик дар асрҳои 9-10 - давра, марҳила ва зинаҳои инкишофи таърихи забони адабии тоҷикӣ - вижагиҳои хоси савтӣ ва луғавию наҳвии марҳилаҳои гуногуни таърихи забони адабӣ; - нақш ва саҳми адибону олимон дар рушди таърихи забони адабии тоҷикӣ; ***Тавонад:*** - таърифи забон ва забони адабиро шарҳ дода тавонад; - давра, марҳила ва давраҳои рушди таърихи забони адабиро ҷудо карда тавонад; - вижагиҳои хоси забонии ҳар як марҳиларо шарҳу тавзеҳ диҳад; - доир ба категорияҳои савтӣ ва наҳвии аз байнрафтаи таърихи забони адабӣ маълумот диҳад; - унсурҳои идомаёфтаи категорияҳои забониро дар гӯйишҳо ва забони адабии муосири тоҷикӣ муайян карда тавонад; - Доир ба рушди таърихии забони адабии тоҷикӣ, саҳму нақши осори бедеию илмӣ ва илмию таърихӣ ва адибону муаррихон ва олимони давраҳои гуногун маълумот дода тавонад. ***Азхуд намояд:*** - коркарди лексияи академӣ, лексия, мубоҳиса, лексия бо истҳо, лексияи маҷмуӣ ва монанди истифода мешавад.
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	- Мафҳуми забони адабӣ ва аломатҳои он; - Фанни таърихи забони адабӣ ва мавзуи баҳси он; - Анҷоми ташаккули забони адабии тоҷик; - Мақоми таърихии забони адабӣ; - Услубҳо ва сабкҳои забони адабӣ; - Давраҳои таърихи забони адабии тоҷик; - Марҳилаҳои густариши таърихи забони адабӣ; - Забони адабии асрҳои 9-10, хусусиятҳои фонетикии забони адабӣ; - Хусусиятҳои луғавии забони адабии асрҳои 9-10; - Морфология ва калимасозӣ дар забони адабии асрҳои 9-10; - Хусусиятҳои синтаксисии забони адабии асрҳои 9-10; - Рӯдакӣ асосгузори забони адабии тоҷикӣ; - Рушди забони адабии точик дар асрҳои 11-12; - Забони адабии тоҷик дар асрҳои 13-14; - Вижагиҳои забони адабӣ дар асри 15; - Забони адабии тоҷик дар асрҳои 16-18; - Инкишофи забони адабии тоҷик дар асри 19 ва ибтидои асри 20.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ, китобу маҷмуаҳои адибон.
Шаклҳои	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ, қабули адабиёт.

назорати ҷорӣ	
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ комютерӣ, шифоҳӣ)

2.1.14. Балоғат ва суханварӣ

Тавсифи мухтасари фан	**Балоғат ва суханварӣ** – яке аз фанҳои асосӣ буда, ба таълими ҳунари суханварӣ ва нигориш бахшида шуда, донишҷӯёнро бо масъалаҳои асосӣва мубрами фununи балоғат – маонӣ ва баён ошно сохта, доир ба сохтори калом (гуфтор), адабиёт, фанни хитоба, балоҒату фасоҳат, санъатҳои бадеӣ, анвои адабӣва тариқи муҳоварату суханварӣошно месозад. Мақсади асосии фанни балоғат ва суханварӣ шинос намудани донишҷӯён бо илми балоғат ва фасоҳати сухан, тарзу услубҳои баёни адибони гузашта ва муосир, шеваи корбурди онҳо аз санъатҳои лафзиву маънавии бадеӣ, огоҳ намудан аз тарзу услубҳо ва анвои суханварӣ мебошад. Вазифаи асосӣ дар таълими курси балоғат ва суханварӣ аз он иборат аст, ки донишҷӯ малакаи тафаккури мантиқӣ ва гуфтори низомманди худро инкишоф дода, сохтори калом, санъатҳои бадеӣ, анвои адабӣва тариқи муҳоварату суханвариро аз худ кунад. Ҳадафи асосии омӯзиши курси балоғат ва суханварӣ ба товри системанок (низомманд) ва пай дар пай дар асоси сарчашмаҳои муътамади назарӣ ва охирин дастовардҳои адабиётшиносони ватанию хориҷӣ дар бораи муҳимтарин аркони фанни балоғат ва суханварӣ, шеваҳои нави таҳқиқ ва омӯзиши улуми балоғат ошно намудани донишҷӯён мебошад.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, амалӣ (ҳалли масъалаҳо), кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зим-ни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- қодир аст, ки перомуни мавзуи баҳси фанни балоғат ва суханварӣ мустақилона баҳс карда тавонад; - қодир аст, ки заминаҳои пайдоиши ҳунари суханвариро шарҳ дода тавонад; - қодир аст, ки доир ба пайванд ва рабти сухан, тартиби суханварӣ ва маҳорати суханварӣ мустақилона баҳс намояд; - қодир аст, ки мабоҳиси илми маънӣ, баён вабадеъ мустақилона баҳс намояд.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Дар натиҷаи омӯзиши фан донишҷӯе, ки фанни мазкурро пурра аз худ кардааст, бояд ***Донад:*** - мафҳумҳои асосии фанни балоғат ва суханварӣ; - мафоҳим ва истилоҳоти марбут ба улуми балоғат; - сарчашмаҳои назарии асримиёнагии Шарқу Ғарбро доир ба фununи балоғат; - маънии калом ва сухан, каломи бадеъ, шеъру наср ва фарқи онҳо; - заминаҳои пайдоиши ҳунари суханварӣ дар аҳди қадим дар миёни мардуми мутамаддини ҷаҳон; - мабҳаси илми маонӣ ва истилоҳоти марбут ба он;

	- дар бораи мавзуи фанни баён, тарз ва воситаҳои баёни баён; - доир ба пайванд ва рабти сухан, тартиби суханварӣ ва маҳорати суханварӣ; - дар мавзуи муайян маҳорат ва малакаи суханро пайдо кунад. ***Тавонад:*** - истифодаи мафҳумҳои асосии фанни балоғат ва суханварӣ ва дарку маънидоди онҳо; - мафоҳим ва истилоҳоти марбут ба улуми балоғатро мустақилона шарҳ кардан; –фаҳм ва дарки маънии калом ва сухан, каломи бадеъ, шеъру наср ва фарқи онҳо; –доир ба ақсоми балоғат дар гузашта ва имрӯз огоҳии вофир доштан; - мабҳаси илми маонӣ ва истилоҳоти марбут ба онро донистан; - дар бораи мавзуи фанни баён, тарз ва воситаҳои баёни бадеъ дониши дуруст доштан; - пайванд ва рабти сухан, тартиби суханварӣ ва маҳорати суханварӣ; **Малака ҳосил намояд:** - оид ба маънии калом ва сухан, каломи бадеъ, шеъру наср ва фарқи онҳо; - оид ба таҳлили мақулаҳои улуми маонӣ, баён ва бадеъ ва масъалаҳои марбут ба он; - қобилияти шинохт ва таҳлил намудани анвои назму насри классикӣ ва имрӯзаи форсии тоҷикӣ; - оид ба пайванд ва рабти сухан, тартиби суханварӣ ва маҳорати суханварӣ; - оид ба мавзуи муайян маҳорат ва малакаи назарию амалӣ.
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	- Калом ва сухан. Каломи асарҳои бадеӣ. - Адаб ва адабиёт. - Суханварӣ ва таърихи пайдоиши он. Суханварӣ дар Юнони Бостон. - Назм ва шеър, умумият ва фарқи онҳо. - Улуми адабӣ ва анвои он. - Анвои суханварӣ дар Юнони Бостон. Суханварӣ дар Рими қадим ва Аврупо. - Маъно ва мафҳуми наср. Анвои насри классикӣ. - Зуҳури илми суханварӣ: фанни хитоба. - Тарзҳои суханварӣ. - Шартҳои суханварӣ - Адабиёт ҳамчун санъати сухан. Адабиёт ва эҷодиёти шифоҳӣ - Суханварӣ дар Арабу Аҷам. - Балоғат ва аркони он, балоғати сухан. Маъно ва мафҳуми фасоҳат - Уюби фасоҳати сухан (лафзӣ). - Уюби фасоҳати сухан (маънавӣ). - Фасоҳати калима, калом ва мутакаллим. - Балоғати калом ва мутакаллим. - Илми маъонӣ ва мавзуи баҳси он. - Масъалаҳои асосии илми маонӣ. - Масъалаҳои асосии илми маонӣ. - Уюби фасоҳати сухан (лафзиву маънавӣ). - Илми баён ва мабҳаси он. - Воситаҳои баён аз нигоҳи қудамо ва муосирон. - Баён ва сабки сухан. - Фанни бадеъ ва мавзуи баҳси он. Бадеи маънавӣ ва лафзӣ.

	- Муҳоварат ва суханварӣ - Муҳоварат ва шароити муҳовир - Мақсади сухан ва муҳоварат - Пайванд ва рабти сухан - Аркони суханварӣ. Асоси пайванд ва рабти сухан
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ, китобу маҷмуаҳои адибон.
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ, қабули адабиёт.
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ комютерӣ, шифоҳӣ)

2. БАХШИ ФАНҲОИ ТАХАССУСӢ
2.2. МОДУЛИ ФАНҲОИ ТАХАССУСӢ

Ихтисоси 1-21 05 01 –Забон ва адабиёти тоҷик

2.2.1. Равиши таҳқиқи адабӣ

Тавсифи мухтасари фан	Фанни «Равиши таҳқиқи адабӣ» ҳам барои кафедра ва ҳам барои донишҷӯён фанни таълимии нав буда, дар ин кор собиқаи зиёд вуҷуд надорад. Аммо омӯзиши фанни мазкур барои донишҷӯёни факултети филология хеле муҳим ҳисобида мешавад. Таълими он аз мақсади асосии умуман тадрис дар Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, ки омода кардани кормандони баландихтисоси илмӣ мебошад, берун омадааст. Мақсади асосиаш дар ҳар донишҷӯ ташаккул додани малакаи кори таҳқиқӣ мебошад. Омӯхтани ин фан барои донишҷӯ дар ривоҷ додани маҳорату тавоноӣ дар иҷрои корҳои мустақилонаи илмӣ-таҳқиқӣ мусоидат мекунад. Мақсади курси равиши таҳқиқи адабӣ барои донишҷӯ мусоидат кардан дар пешбурди корҳои мустақилонаи илмӣ-таҳқиқӣ дар соҳаи адабиётшиносӣ мебошад. Таълими фанни мазкур ба он равона карда шудааст, ки данишҷӯ маводи дарсиро ҳазм намуда, бо донишҳои устувори назарӣ мусаллаҳ гашта, мустақилона, бо корҳои илмӣ-таҳқиқотӣ машғул шуда тавонад. Аз ин рӯ, дар раванди таълими ин фан донишҷӯ бо моҳияти кори илмӣ-таҳқиқӣ, хелҳои корҳои илмӣ (реферат, маърӯза, кори санҷишӣ, кори курсӣ, кори хатм, рисолаи дипломӣ) таъйини мавзуъ, дарёфти мавод барои таҳқиқ, роҳҳои таҳлилу баррасиҳо, тарзи ирҷоот, пешниҳоди фарзияи илмӣ, тарзи нигориш ва сохтори кори илмиро меомӯзад. Гузашта аз ин бо равишҳои асосии таҳқиқи адабиётшиносӣ, аз қабили равишҳои иҷтимоӣ, равонтаҳлилӣ, оморӣ, соторшиносӣ, ҳерменевтикаи адабӣ, матни пинҳон ва ғайра ошно мешавад.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор, кори амалии мустақилонаи донишҷӯ
Забони таълим	тоҷикӣ

Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зим-ни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- қобилияти истифодабарӣ аз адабиёти бадеӣ ва илмӣ оид ба адабиёти форсии тоҷикӣ; истифодаи дурусти сарчашмаҳои адабӣ, таърихӣ, фарҳангҳо, феҳристҳо ва дигар манобеи адабӣ; - қобилияти таҳлилкунӣ ва коркарди масъалаҳои марбут ба падидаҳои адабӣ, муҳтавои ғиявии осори адибон ва фарқ карда тавонистани масъалаи аслӣ аз фаръиро ташаккул медиҳад; - дар донишҷӯ тафаккури таҷзиявию таҳлилӣ оид ба масъалаҳои гуногуни адабӣ, вобаста ба маводи адабиро ба вуҷуд меорад; - малакаи мустақилона кор кардан рӯи мавзуъҳои адабиёти тоҷикро ташаккул медиҳад; - оид ба асарҳои алоҳидаи адабӣ андешидан ва баҳо додан ба онҳоро меомӯзад.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки ин фанро аз худ кардааст, бояд: ***Донад:*** - мазмун, моҳият, хусусият ва вазифаҳои фанни тадрисшаванда; - мафҳум, нишонаҳо, истилоҳоти фан; - асосҳои назариявии пайдоиш ва ташаккули фанни равиши таҳқиқи адабӣ; - мавқеъи фанни равиши таҳқиқ дар низоми илмҳои адабиётшиносӣ; - хелҳои корҳои илмии адабӣ; - равишҳои асосии таҳқиқи адабӣ ; - тарзи ирҷоот, сохтори кори илмӣ, дарёфти фарзияи илмӣ, роҳҳои исботи он.... ***Тавонад:*** - корбурди усулҳои гуногуни таҳқиқот, инкишофи касбияти илмӣ ва амалии фаъолияти касбии худ; - қобилияти мустақилона дарёфт кардани масъалаи адабӣ,аз худ намудан ва дар амал истифода намудани донишҳо ва малакаҳои нав; - қобилияти таҳлил ва истифода намудани сарчашмаҳои гуногун оид ба дарки падидаҳои адабӣ; - қобилияти мустақилона омодасозии супоришҳо вобаста ба масъалаҳои равиши таҳқиқ; ***Азхуд намояд:*** - коркарди илмии маводи адабӣ, сарчашмаҳои адабӣ, равишҳои асосии таҳқиқи адабӣ, тарзи саҳеҳи нигориш, натиҷагириҳо.
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	- Мақсад ва вазифаҳои фанни «Равиши таҳқиқи адабӣ»; - кори илмӣ чист?; - навъҳои корҳои илмии хаттии донишҷуён (реферат, маърӯза, кори санҷишӣ, кори курсӣ); ; - чанд маслиҳати барои интихоби дурусти мавзуи кори курсӣ; - равишҳои дастёбӣ ба адабиёт ва ворид шудан ба мавзуи таҳқиқ; - сарчашмаҳои таҳқиқ ва роҳҳои дастёбӣ ба онҳо; - тазкира, анвои тазкира ва равиши истифода аз онҳо; - феҳристи дастнависҳои китоб-хонаҳои дунё ва роҳҳои истифода аз онҳо; - роҳҳои ҷамъоварии маводи таҳқиқ; - таъйини мақсаду вазифаҳои таҳқиқ ва раванди такмили онҳо; - роҳу равиши таълифи мақолаи илмӣ (унвони мақола, чакидаи мақола, калидвожаҳо);....
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ.

Шаклҳои назорати ҷорӣ	Имтиҳони фосилавӣ (Р-1, Р-2)
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ – комютерӣ, шифоҳӣ)

2.2.2. Анвои адабӣ

Тавсифи мухтасари фан	**Фанни анвои адабӣ** аз ҷумлаи курсҳои тахассусии таълимӣ ба шумор меравад, ки бо кулли улуми адабӣ алоқаи ногусастанӣ дорад. Таълими ин фан барои омӯхтани ҷиҳатҳои сохтории осори адабии бою қадимаи халқи тоҷик кӯмаки зиёд мерасонад. Омӯзиши анвои адабӣ дар Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба таври назарию амалӣ таълим дода мешавад. Ҳадаф ва мақсади таълими фанни анвои адабӣ таълими масъалаҳои назарӣ ва амалияи табақабандии анвои адабӣ, анвои шеъри тоҷикӣ, таъсири мутақобилаи арабу аҷам, қадимтарин намунаҳои шеъри порсии дарӣ, нахустин шоирони порсигӯй, анвои адабӣ дар адабиёти асри X ва нимаи аввали асри XI, машҳуртарин навъҳои адабии адабиёти нимаи дуюми асри XI, муҳимтарин навъ ва жанрҳои адабӣ дар давраҳои баъдӣ, қонунмандии инкишофи жанрҳои адабӣ, таносуби қолаб ва мазмун, анвои шеъри тоҷикӣ ва жанрҳои рӯбаноии адабиёт маҳсуб меёбад
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор, кори амалии мустақилонаи донишҷӯ
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- Аз муҳимтарин марҳилаҳо ва давраҳои инкишофи адабии халқи тоҷик аз замони оғози адабиёти аҳди исломӣ то нимаи дуюми асри XI огоҳ мегардад; - аз таърихи пайдоиш ва инкишофи шеър, авзони шеърӣ бархурдор мегардад; - доир ба раванди пайдоиш, ташаккул ва инкишофи назму насри тоҷикӣ ба забони порсии дарӣ дар асрҳои X- XI маълумоти кофӣ ба даст меорад; - оид ба муҳити адабии аҳди Сомониён ва намояндаи бузурги ин даврон устоди шеъри форсӣ Рӯдакӣ ба пурагӣ бохабар мегардад; - аз ҳаммосаи миллӣ - "Шоҳнома" ва тақдири он огоҳ мегардад; - аз хусусиятҳои умдаи анвои адабӣ - қасида, ғазал, рубоӣ, дубайтӣ, қитъа, маснавӣ ва ғайра маълумоти лозимаро ба даст меорад; - дониш ва тасаввур пайдо кардан дар атрофи мазмуну мундариҷаи адабиёт; - маърифат намудан ва омӯхтани таҳлили асарҳои адабӣ аз ҷиҳати жанр, мавзуъ, забон, услуб, ғоя ва ғайра.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: ***Донад:*** - донистани осори илмӣ-назарӣ оид ба анвои адабӣ; - анвои лирикии адабӣ ва мухтассоти жанрии онҳо; - донистани анвои эпикӣ ва хусусиятҳои шаклию мундариҷавии онҳо; - осори назарии асримиёнагӣ оид ба анвои адабӣ; - донистани хусусиятҳои жанрии анвои хурд ва бузурги лирикӣ; - ташаккули анвои адабиро дар аҳди Сосониён;

	- нахустин шоирони порсигӯй ва намунаҳои осори онҳо; ***Тавонад:*** - Донишҷӯ бояд анвои адабӣ ва хусусиятҳои жанрии онҳоро муайян карда тавонад; - айният ва тафовути рубоӣ ва дубайтиро донад; - қасида-ташаккулу рушд ва таҳаввулот, мухтассоти жанрии онро донад; - сохтор ва мазмуну муҳтавои онро шохис карда тавонад; - ғазал-зуҳуру ташаккул, анвоъ ва мухтассоти жанрии онро мушаххас карда тавонад; - мусаммат ва анвои он; - муайян кардани сохтори ҳунарии мустазод ва анвои он; - қобилияти мустақилона аз худ намудан ва дар амал истифода намудани донишҳо ва малакаҳои нав. ***Аз худ намояд:*** - донишҳои назарии бунёдӣ оид ба анвои шеъри форсии тоҷикӣ; - тафовути шеъри суннатӣ ва нимоӣ; - шинохти назарии наср; - анвои наср ва осори таҳқиқотии марбути онро аз худ намояд; - кашфиётҳо дар эҷоди насри асримиёнагиро донад.
Номгӯи боб /мавзуъҳои фан	**Назарияи табақабандии анвои адабӣ** - сохти шеъри тоҷикӣ; - шинохти назарии шеър; - шинохти назарии наср; **Ташаккули анвои адабӣ дар аҳди Сосониён** - ривоят, устура, афсона, қисса, достон; - романҳои таърихӣ, корнома, ҳикоя, тамсил, чистон; - мунозара, андарзнома, суруд, нома, сафарнома; **Нахустин шоирони порсигӯй ва сохти шеъри онҳо** - анвои бозмондаи шоирони нахустин; - анвои назм ва насри қаблазилсомӣ; **Табақабандии осори қадим** - мисроъ, байт, фард; - байт – воҳиди мустақили шеъри классикӣ; **Рубоӣ ва дубайтӣ** - мухтассоти мавзуъ ва мазмун дар рубоию дубайтӣ; **Қасида** - сайри таърихии қасида дар адабиёти тоҷик; - анвои қасида аз рӯи мавзуъ; - сохтори қасида; **Қитъа** - сайри таърихии қитъа дар адабиёти тоҷик; **Ғазал** - сайри таърихии ғазал дар адабиёти тоҷик; - хусусиятҳои умдаи ғазал; - ғазалҳои мусалсал; **Маснавӣ** - сайри таърихии маснавӣ дар адабиёти тоҷик; **Мусаммат ва анвои он** - сайри таърихии мусаммат дар адабиёти тоҷик; **Тарҷеъбанду таркиббанд**

	- сайри таърихии тарҷеъбанд; - сайри таърихии таркиббанд дар адабиёти тоҷик; **Мустазод** - сохтори ҳунарии шеъри мустазод; **Шеъри нимоӣ** - шеъри нимоӣ дар адабиёти тоҷик; **Шеъри шомлуӣ (сапед)** - шеъри сафед дар адабиёти тоҷик; **Жанрҳои рӯбанои адабиёт** - сайри таърихии жанрҳои рӯбаноӣ дар адабиёти тоҷик.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Имтиҳони фосилавӣ (Р-1, Р-2)
Шакли арзебии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ-комютерӣ, шифоҳӣ)

2.2.3.Назм ва насри замони Истиқлол

Тавсифи мухтасари фан	Адабиёти давраи Истиқлол низ монанди монанди давраҳои дигари рушди адабиёт аз насру назм ва жанрҳои дигар иборат буда, вазъияти сиёсӣ, иқтисодӣ, маишӣ ва фарҳангии замонро инъикос намудааст. Назму насри давраи Истиқлол давомдиҳандаи падидаҳои неки давраҳои дигари рушди адабиёт буда, эҷодкорони он ки дар замони пеш аз расидан ба Истиқлоли давлатӣ низ кори адабиётро пеш мебурданд, бо дарки фазо ва руҳияи замони Истиқлол маҳсули эҷодии ҷавобгуи замонро таълиф намуданд. Ба ворид гардидани фазои Истиқлол бештар аз 30 сол сипари гардид ва агар адибоне дар ин давра ба саҳнаи адабиёт қадам гузошта бошанд ба тозагӣ ба зинаи камолот мерасанд. Бинобар ин назм ва насри давраи Истиқлол аз ҷониби нависандагону шоироне таълиф гардидааст, ки собиқаи эҷодии бештар доранд. Ин гурӯҳи эҷодкорон бо дарки дархостҳои замони Истиқлол оид ба пешравию муваффақиятҳо ва ободкориҳо як силсила осори ҷолиб офариданд. Дар ин миён адибони таҷрибаи андӯхтаи тоҷик Сорбон, Саттор Турсун, Абдулҳамид Самадов, Кароматуллои Мирзо, Шерали Мусо, Бахтиёр Муртазоев, Юнус Юсуфӣ, Равшани Махсумзод ва боз чанди дигар дар назм Аскар Ҳаким, Ҳақназар Ғоиб, Камол Насрулло, Низом Қосим, Муҳаммад Ғоиб, Аҳмадҷони Раҳматзод, Фарзона, Ато Мирхоҷа, Рустам Ваҳҳобзода, Озар ва гурӯҳи дигари шоирон асарҳои ҷолиб офариданд. Як вижагии насри замони Истиқлол дар он падидор мегардад, ки нависандагони таҷрибаандухта ба таърих ва ҳаводиси ибратомӯзи он таваҷҷуҳ намуда, як қатор романҳои таърихӣ ба вуҷуд овардаанд. Нависандагони таърихнигор Равшани Ёрмуҳаммад, Бароти Абдураҳмон, Абдулҳамид Самадов, Мирзо Насриддин ва дигарон оид ба таърихи гузаштаи халқи тоҷик, қаҳрамониҳо ва талошҳои меҳанпарастии гузаштагони худ романҳои мондагор таълиф намудаанд. Ин гурӯҳи адибон бо такя ба мактаби устодони адабиёт Садриддин Айнӣ, Сотим Улуғзода, Ҷалол Икромӣ, Фазлиддин Муҳаммадиев гузаштаи халқи худро ба таври объективӣ дар осорашон таҷассум намуданд. Назми замони Истиқлол низ бо омузиш аз таҷриба ва ҳунари эҷодкории устодон Муъмин Қаноат, Лоиқ, Бозор Собир,

	Гулрухсор ва дигарон дастовардҳои замони Истиқлолро дар қолабҳои гуногуни адабӣ манзури хонандагон намуданд. Дар маҷмӯъ наср ва назми замони Истиқлол ифодагари ҳамраъйии қувваҳои эҷодӣ ба сиёсати замон мебошад.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, амалӣ, навиштани кори мустақилона, реферат ва маърузаҳо
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- қодир аст, ки лаҳзаҳои ибратомузи даврони Истиқлолро аз осори дар ин давра таълиф гардида пайдо намояд. - кодир аст, ки манзараҳои мудҳиши расидан то Истиқлолро аз назму насри ин давра пайдо намояд ва таҳлил кунад. - андешаи маърифатии донишҷӯ рушд ёбад ва оид ба арзиши Истиқлол тафаккури худро такмил диҳад.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки ин фанро аз худ кардааст, бояд: ***Донад:*** - Мафҳуми Истиқлол - Роҳҳои расидан ба Истиқлоли комил - Ташаккули маърифат ва дониш ҷиҳати муҳокимарониҳо оид ба фазилати Истиқлол - Табиқи дастовардҳо ва бо такя ба он масъалагузориҳо оид ба бартарии замони Истиқлол - Аз худ намудан ва бозгуи тезисҳо оид ба назму насри замони Истиқлол - Мавзуъҳои махсус ки барои амиқтар омухтани фанҳои тахассуси заруранд. ***Тавонад:*** - Ифодаи фикр дар мавриди фазилатҳои Истиқлоли давлатӣ - Оид ба роҳҳои расидан ба Истиқлоли давлатӣ андешаи дуруст пайдо кардан - Шарҳ дода тавонистан ва навиштани гузоришҳо вобаста ба фаъолияти касбӣ - Дар амал татбиқ намудани фармудаҳо ва талаботҳои асосии Истиқлоли давлатӣ барои масъалаҳои дар соҳаи фаъолияти касбӣ ба вуҷуд омада - Баҳо дода тавонистани арзиши асарҳои муҳими дар замони Истиқлол пайдо шуда - Дарк намудани андешаҳои барғалат оид ба Истиқлоли давлатӣ ва пешниҳоди андешаҳои солим ***Малака ҳосил намояд:*** - Оид ба офаридаҳои эҷодкорон дар мавзуи Истиқлол - Оид ба таҳлил намудан ва баҳо додан ба арзишҳои асосӣ - Қобилияти ҷавоб гуфта тавонистан ба андешаи нақис дар мавриди Истиқлол - Оид ба пажуҳишҳои назариявӣ ва амалӣ.
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	- Адабиёти замони Истиқлол - Шарҳи адабиёти ин давра бо фарогирии масъалаҳо - Муайян намудани заминаҳои ташаккулёбии адабиёти замони Истиқлол - Жанрҳои пешбари адабиёти замони Истиқлол **Насри замони Истиқлол:** - Намунаҳои адабие, ки нависандагон С.Улуғзода, Ҷ.Икромӣ,

	Ӯ.Кӯҳзод, Сорбон, Саттор Турсун, Абдулҳамиди Самад, Ҷ.Акобир, Абдурофеъ Рабизода, К.Мирзо, М. Хоҷаев, Сайф Раҳимзоди Афардӣ ва дигарон. - Сотим Улуғзода ва саҳми ӯ дар рушди насри замони Истиқлол - Романи “Фирдавсӣ” ва таҳлили мундариҷаиву ғоявии он - Инъикоси таърих дар осори Сотим Улуғзода - Сотим Улуғзода дар шинохти раҳбари сиёсии Тоҷикистон ва донишмандон - Ҷалол Икромӣ ва маҳсули эҷодии замони Истиқлоли ӯ - Далелҳои таърхӣ ва адабӣ дар китоби ёддоштии Ҷалол Икромӣ “Он чӣ аз сар гузашт” - Урун Кӯҳзод ва тасвири воқеоти замон - Публисистикаи Урун Кӯҳзод - Таҷассуми таърих дар эҷодиёти Сорбон - Таҷассуми таърих дар романи Саттор Турсун “Се рузи як баҳор” **Таҷассуми воқеоти замони ҷанги шаҳрвандӣ дар насри замони Истиқлол:** - Абдулҳамид Самадов ва романи “Гардиши девбод” и ӯ - Фаҷеати замони нооромиҳо дар насри Кароматуллои Мирзо - Таҳлили мундариҷавӣ ва ғоявии “Баъд аз сари падар”и Кароматуллои Мирзо - Романҳои таърихии Бароти Абдураҳмон ва масъалаҳои фарогири он - Вижагиҳои романҳои таърихии Равшани Ёрмуҳаммад, Мирзо Насриддин, Додохони Эгамзод ва адибони дигар, ки дар замони Истиқлол таълиф шудаанд. - Саҳми нависандагони тозаҷӯ М. Хоҷаев Ҷ.Акобир, Абдурофеъ Рабизода, Сайф Раҳимзоди Афардӣ, Муаззама, Диловари Мирзо, Равшани Махсумзод, Юнус Юсуфӣ ва дигарон дар рушди насри замони Истиқлол. **Назми замони Истиқлол:** - Муъмин Қаноат ва достонҳои дар давраи Истиқлол таълифнамудаи ӯ - Таҳлили ғоявӣ ва мундариҷавии достонҳо - Арзиши бадеӣ ва таърихии достонҳо - Лоиқ Шералӣ ва ашъори ватанпарастонаи ӯ - Мавқеи ғазал дар эҷодиёти Лоиқ Шералӣ - Маҷмуаи “Фарёди бе фарёд рас” ва муҳтавои он - Бозор Собир ва тасвири дастовардҳои замони Истиқлол - Гулрухсор ва шеъри ӯ - Насри Гулрухсор ва масъалаҳои фарогири он - Гулназар ва ашъори ватандустонаи ӯ - Гулназар муаллифи суруди миллӣ - Фаъолияти тарҷумонии Гулназар - Камол Насрулло шоири ваҳдатсаро - Мақолаҳои танқидӣ ва адабиётшиносии Камол Насрулло - Таҷассуми Ваҳдати миллӣ дар шеъри Низом Қосим - Фарзона, Рустам Ваҳҳобзода, Муҳамадалии Аҷамӣ, Озар, Суруш, Давлати Раҳмониён... сарояндагони дастовардҳои замони Истиқлол. **Адабиёти кӯдакон:** - Вижагии адабиёти кудакон - Мирсаид Миршакар ва рушди адабиёти кудакон - Убайд Раҷаб ва адабиёти кудакон

	- Наримон Бақозода ва шеъри у - Абдумалик Баҳорӣ ва насри бачагонаи у - Нозирҷон Боҳирӣ шоири бачаҳо - Ҷура Ҳошимӣ ва тозаҷуйиҳои ӯ дар шеъри кудакона - Азизи Азиз ва рушди адабиёти кудакон **Драматургияи замони Истиқлол:** - Тасвири лаҳзаҳои ҷолиби замони Истиқлол дар асарҳои дрмавӣ - Осори драмавии Турахон Аҳмадхонов - Меҳмон Бахтӣ ва бозтоби чеҳраи қаҳрамонҳои миллӣ дар асарҳои драмавӣ - Ёрмуҳаммад Табаров тасвиргари қаҳрамонҳои таърихӣ дар осори драмавӣ - Ато Ҳамдам ва осори драмавии у - Ҷума Қуддус ва рушди драматургияи миллӣ **Публитсистикаи замони Истиқлол:** - тасвири пешравиҳои назаррас дар публитсистикаи тоҷик - бозтоби чеҳраи қаҳрамонони меҳнат дар корзорҳои замони Истиқлол - Бахтиёр Муртазоев ва публитсисткаи ӯ - Шералӣ Мусо ва тасвири қаҳрамонҳои меҳнат
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ, ҳалли мисолу масъалаҳо.
Шакли арзебии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ комютерӣ)

2.2.4. Забоншиносии иҷтимоӣ

Тавсифи мухтасари фан	Фанни забоншиносии иҷтимоӣ дар дарку ҳалли масъалаҳои марбут ба забону ҷомеа, тағйирпазирии забон дар ҷомеа ва таъсири тарафайни забону ҷомеа, заминаҳои иҷтимоии пайдоиш ва ташаккули забон ва монанди ин мусоидат мекунад. Дар тадриси фанни мазкур ба падидаи иҷтимоӣ будани забон, ҷанбаҳои иҷтимоии рушди забон, рушд ва амалкарди забонҳо, сиёсати забонӣ, навъҳои иҷтимоии забон, шаклҳои мавҷудияти забон, таъсири мутақобилаи забону фарҳанг, забону дин, мақоми забонҳои дунё, забону қавмият ва ғайра таваҷҷуҳ зоҳир мегардад.
Намунаи машғулиятҳо	дарсҳои назариявӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи омӯзгор бо роҳбарии омӯзгор, кори амалии мустақилонаи донишҷӯ
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- ташхис додани гунаҳои иҷтимоии забон; - муайян намудани омилҳо дар таъсири тарафайни забону ҷомеа; - нишон дода тавонистани майлони рушди забон вобаста ба омилҳои иҷтимоӣ; - дарки сиёсати забонии ҳукумат;
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро азхуд кардааст, бояд: ***Донад:*** - мафҳумҳои вобаста ба забоншиносии иҷтимоӣ;

даст меоянд	- омилҳои пайдоиши фанни забоншиносии иҷтимоӣ; - таърихи пайдоиши фанни забоншиносии иҷтимоӣ; - таъсири омилҳои иҷтимоӣ дар омӯхтани забон; - навъҳои иҷтимоии забон; - мавқеи забонҳои миёнарав дар муошират; - таъсири мутақобилаи забону ҷомеа; - рушди забон вобаста омилҳои иҷтимоӣ; - амалкарди забон дар шароити гуногуни иҷтимоӣ. ***Тавонад:*** - нишон додани таъсири ҷомеаро дар тағйирпазирии забон; - шарҳ додани таъсири забон ба ҷомеа; - муайян кардани таъсири омилҳои иҷтимоӣ дар омӯхтани забон; - мушаххас намудани навъҳои иҷтимоии забон; - муайян намудани нақши забонҳои миёнарав дар ҷомеа; ***Азхуд намояд:*** - мафҳумҳои вобаста ба забоншиносии иҷтимо; - таърих ва сабабҳои пайдо шудани фанни забоншиносии иҷтимоӣ; - таъсири ҷомеа дар тағйир пазируфтани забон; - таъсири омилҳои иҷтимоӣ дар забономӯзӣ; - анвои иҷтимоии забонҳо.
Номгӯйи боб/мавзуъҳои фан	- мавзуи баҳси забоншиносии иҷтимоӣ; - замина ва омилҳои зуҳури илми забоншиносии иҷтимоӣ; - таърихи пайдоиш ва рушди илми забоншиносии иҷтимоӣ; - робитаи забоншиносии иҷтимоӣ бо илмҳои дигар; - забон чун падидаи иҷтимоӣ: амалкарди забон – диалект ва сотсиолект, гендерлект; - забон ва ҷомеа: иттиҳоди забонӣ; мафҳуми код, омезиши код; низоми иҷтимоӣ-иртиботӣ; вазъияти забонӣ; - забон ва шахсият: нақши шахсият дар рушди забон, дузабонӣ ва бисёрзабонӣ, дузабонӣ ва диглоссия; - забон ва фарҳанг; - таҳаввули забон ва ҷомеа; - забон ва қавмият; - забон ва ҳукумат, сиёсати забонӣ; - забон, хат ва ҷомеа. - тавлиди нутқ;
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Дастурҳои таълимию методӣ, компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ.
Шакли назорати ҷорӣ	Имтиҳони фосилавӣ (Р-1, Р-2)
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳони (тестӣ - компютерӣ, шифоҳӣ)

2.2.5. Ҳусни баён

Тавсифи мухтасари фан	Фанни таълимии **асосҳои ҳусни баёни тоҷикӣ** дар нақшаҳои таълимии ихтисосҳои филологӣ мақоми фанни интихобиро касб карда, дар ташаккулёбии донишҷӯ ҳамчун мутахассиси баландихтисос мавқеи яке аз фанҳои асосӣ (базавӣ)-ро ишғол намудааст. Ҳангоми тадриси он маълумот дар бораи фасоҳати сухан, дурустии нутқ, мантиқи сухан, каломи муассир, ғановати сухан, назофати сухан, каломи бамаврид ҳамчун меъёрҳои асосии ҳусни баёни тоҷикӣ пешкаш карда мешаванд. Ҳамчунин дар бораи услубҳои забон ва тартиб додани баъзе аз ҳуҷҷатҳо, ки барои мутахассиси оянда ниҳоят зарур аст, сухан меравад. Ба даст овардани дониши баланди мутахассисони оянда дар бораи меъёрҳои асосии ҳусни баёни тоҷикӣ ба масъалаҳои зерин вобастагӣ дорад: Забон ва ҳусни баён дар ҳаёти одамон; забон ва инкишофи ҷомеа; забон дар фаъолияти меҳнатии одамон; забон ва шуур (тафаккур)-и ҷомеа ва фарди ҷудогона; мақоми забон дар инкишофи илм ва такмили мубодилаҳои илмӣ; забон ва сифати асарҳои бадеӣ; мавқеи забон дар ташкили таълиму тарбияи шогирдони мактабҳои олӣ, миёна ва ибтидоӣ; забон ва фаъолияти идоракунии соҳибкорон; забон дар зиндагии ҳамарӯзаи мардум; инкишофи нутқ аз вазифаҳои муҳимтарини иҷтимоиву равоншиносии даврони мо; истифодаи пурсамари забон дар тарғиботу ташвиқот ва тарбияи насли наврас; натиҷабахшии истифодаи забон дар маҳсулнокии фаъолияти меҳнатии одамон; гуфтаҳои намояндагони маъруфи илм, фарҳанг, сиёсат, адабиёти бадеӣ роҷеъ ба таъсири забон ва ҳусни баён ба ҷомеа ва фарди ҷудогонаи он.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи магистрант бо роҳбарии омӯзгор, кори амалии мустақилонаи магистрант
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар магистрант зи мни азхуднамоии фа нни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- доир ба фонетика маълумот дошта бошад; - доир ба системаҳои луғавӣ ва фразеологии забони тоҷикӣ тасаввурот дошта бошад; - воҳидҳои забонро аз матнҳо ҷудо карда онҳоро фарқ карда тавонад; - меъёрҳои фонетикӣ, луғавӣ ва фразеологӣ, сарфӣ ва наҳвии забони адабии тоҷикро донад; - меъёрҳои асосии ҳусни баёни тоҷикиро дар амал тадбиқ карда тавонад.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: ***Донад:*** - доир ба фонетика маълумот дошта бошад; - доир ба системаҳои луғавӣ ва фразеологии забони тоҷикӣ тасаввурот дошта бошад; - воҳидҳои забонро аз матнҳо ҷудо карда онҳоро фарқ карда тавонад; - меъёрҳои фонетикӣ, луғавӣ ва фразеологӣ, сарфӣ ва наҳвии забони адабии тоҷикро донад; ***Тавонад:*** - меъёрҳои асосии ҳусни баёни тоҷикиро дар амал тадбиқ карда тавонад. - дар гуфтор аз фасоҳати сухан истифода карда тавонад; - дурустии суханро риоя карда тавонад; - мантиқи суханро муайян карда тавонад; - услубҳои нутқро фарқ карда тавонад; - зимни омӯзиши фан доир ба аҳамияти луғатҳо дар ҳифзу нигахдории

	вожаҳо маълумот пайдо намояд; **Азхуд намояд:** - салосат, мантиқ ва фасоҳати гуфторро аз худ кунад.
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	- Мавзуи баҳси “Асосҳои маданияти нутқ”; - Дурустии калом ва меъёрҳои талаффузиву аксентологии забони адабӣ; - Забон ва ҷамъият. Забон ва нутқ; - Дурустии калом ва истеъмоли калимаҳои ҳамталаффуз ва паронимҳо; - Дурустии нутқ; - Робитаи фасоҳати сухан бо системаи маъноҳои луғавӣ Фасоҳати калом; - Фасоҳати сухан ва сермаъноии луғавӣ; - Мантиқии сухан. Мантиқи сухан ва ҳамнишинӣ, омезишҳои воҳидҳои забон; - Мантиқи сухан ва мувофиқати байни аъзоҳои ҷумла; - Назофати сухан. Каломи муассир ва воситаҳои луғавию маъноҳои фразеологӣ дар он; - Ғановати сухан. Каломи муассир ва воситаҳои синтаксисии забон. - Сухани бомаврид; - Назофати сухан ва гурӯҳҳои номатлуби калимаҳо; - Равияҳои пуристӣ дар забоншиносӣ ; - Ғановати сухан ва муродифшавии воҳидҳои забон; - Бамавридии нутқ ва интихоби воситаҳои забонӣ
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Имтиҳон (Р – 1, Р – 2)
Шакли арзебии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ компютерӣ, шифоҳӣ)

Шарҳи мухтасари барномаҳои таълимӣ аз рӯи фанҳои интихобӣ

3. БАХШИ ФАНҲОИ ИНТИХОБӢ
3.1.1. МОДУЛИ ФАНҲОИ ИНТИХОБИИ БАХШИ 1
3.1.1. Этика ва эстетика

Тавсифи мухтасари фан	**Этика ва эстетика-** фанни таълимии этика ва эстетика (ахлоқ ва зебоишиносӣ) дар нақшаҳои таълимии ихтисосҳои ғайрифалсафӣ мақоми фанни интихобиро касб карда, дар ташаккулёбии донишҷӯ ҳамчун мутахассиси баландихтисос мавқеи яке аз фанҳои асосӣ (базавӣ)-ро ишғол намудааст. Ҳангоми тадриси он маълумот дар бораи одобу рафтор, муошират ва зебогӣ, категорияҳои илми ахлоқ ва таълимотҳои ахлоқию зебоишиносии мутафаккирони тоҷику форс пешкаш карда мешаванд.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, амалӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ, русӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ	- дар бораи мохияти этика ва эстетика, предмети омузиши онхо, максаду вазифахо, дар бораи категорияхои асосии ахлокй ва

зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	эстетики тасаввурот дошта бошанд; - марҳилаҳои ташаккули ахлоқу эстетикаро донанд; мафҳумҳо ва принсипҳои бунёдие, ки асоси мафҳумҳои ахлоқию эстетикиро ташкил медиҳанд; проблемахои мархалаи хозираи инкишофи этика ва эстетика; - дониши гирифтаашро дар ҳалли масъалаҳои шахсӣ, касбӣ ва иҷтимоӣ истифода бурда тавонад.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: ***Донад:*** - баланд бардоштан ва такмил додани сатҳи маърифати ахлокӣ ва эстетикии донишҷӯён; - инкишоф додани донишхои назарии донишчуён оиди амалия ва назарияи ахлоқӣ ва зебоишиносӣ; - омӯзонидани таърихи рушди афкори ахлокӣ ва эстетикӣ аз аҳди қадим то замони муосир; - аз худ намудан ва ба танзим даровардани тарбияи ахлоқии донишҷуён; - инкишоф додани дараҷаи маърифати ахлоқӣ ва дарки зебоипарастии донишҷӯ. ***Тавонад:*** - мазмуни ахлоқии намудҳои гуногуни фаъолияти касбии онҳоро муайян намояд; - талаботи ахлокиро нисбат ба фаъолият дар соҳаҳои гуногун нишон диҳад; - меъёру талаботи одоби расмиро софдилона риоя намояд; - ба шароит ва омилхои деформацияи касбӣ ва ахлоқи муқобил гузоштан. ***Аз худ намояд:*** - маҳорати марбут ба иҷрои вазифаи ахлоқӣ ва хизматӣ, бо мушаххасот; - этикаи касбии коркунон дар фаъолияти гуногун, бо протсессҳо муоширати иҷтимоӣ ва кори дастаҷамъӣ; - малакаҳои муоширати байнишахсӣ, усулҳои касбӣ, аз ҷумла муоширати тиҷорӣ; - маҳорати касбӣ ва ҷаҳонбинии васеъ; - маҳорати инъикоси интиқодӣ ва худбаҳодиҳӣ.
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	- Этика ҳамчун илм. Мавзуи баҳси илми ахлоқ - Категорияҳои илми ахлоқ - Озодӣ ва масъулияти ахлокии шахс - Масоили ахлоқӣ дар фалсафаи Юнони бостон - Масоили ахлоқӣ дар афкори фалсафӣ- динӣ ва фарҳангии Ҳинду Чини қадим - Таълимоти ахлоқӣ дар Эрони бостон - Адёни Сомӣ (яҳудия, масеҳият, ислом) ва масоили ахлоқӣ - Таълимотҳои ахлоқии асримиёнагии мутафаккирони форс- тоҷик - Пешбиниҳои илмӣ ва мушкилоти ахлоқии асри XX- XXI. - Намудҳои ҳунар - Образи бадеӣ шакли тафаккури бадеӣ - Баррасии масоили эстетикӣ дар адабиёт ва санъати асрҳои XX - XXI
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ

Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ, ҳалли мисолу масъалаҳо.
Шакли арзебии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ комютерӣ)

3.1.2. Мудофиаи шаҳрвандӣ

Тавсифи мухтасари фан	**Мудофиаи шахрвандӣ** – илмест, ки ба донишҷӯён санадҳои меъёрӣ-ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳолатҳои фавқулодда ва мудофиаи гражданӣ, асосҳои ташкили чорабиниҳои ҳифзи аҳолӣ аз ҳолатҳои фавқулоддаи дорои хусусияти табиӣ ва техногенӣ, ҳолатҳои фавқулоддаи дорои хусусияти табиӣ ва техногение, ки дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон имкони рӯх доданро доранд, офатҳои табиӣ ва ҳифзи аҳолӣ аз онҳо (заминларза, сел, ярч, тармафароӣ ва обхезӣ, маълумоти умумӣ оид ба моддаҳои сахттаъсири заҳролудкунанда ва истифодаи онҳо дар иншоотҳои иқтисодӣ ва хатарҳои нав вобаста ба амалҳои террористиро меомӯзонад.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, амалӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ, русӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- ташкил ва идоракунии қувва ва воситаҳои пешгирӣ ва рафъи ҳолатҳои фавқулодда; - нақш ва вазифаҳои мудофиаи гражданӣ дар замони муосир; - роҳбарӣ ва идоракунии мудофиаи гражданӣ.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: ***Донад:*** - санадҳои меъёрӣ-ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳолатҳои фавқулодда ва мудофиаи гражданӣ; - асосҳои ташкили чорабиниҳои ҳифзи аҳолӣ аз ҳолатҳои фавқулоддаи дорои хусусияти табиӣ ва техногенӣ; - вазифаҳои онҳо ҳангоми рух додани ҳолатҳои фавқулодда; - ташкили тайёрӣ, омӯзиши аҳолӣ ва баҳисобгирии нирӯҳои ғайриҳарбии мудофиаи гражданӣ оид ба ҳолатҳои фавқулодда ва мудофиаи гражданӣ; - ҳолатҳои фавқулоддаи дорои хусусияти табиӣ ва техногение, ки дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон имкони рӯх доданро доранд. ***Тавонад:*** - чорабиниҳои асосӣ оид ба устуворгардонии иншоотҳои иқтисодӣ дар давраи ҷанг; - хадамотҳои мудофиаи гражданӣ маълумоти умумӣ оид ба воситаҳои имрузаи зарбазан; - ҳифзи аҳолӣ аз офатҳои табиӣ (заминларза, сел, ярч, тармафароӣ ва обхезӣ; - роҳбарӣ ва идоракунии мудофиаи гражданӣ; - истифодаи моддаҳои сахттаъсири заҳролудкунанда дар иншоотҳои иқтисодӣ ва хатарҳои нав вобаста ба амалҳои террористӣ. ***Аз худ намояд:*** - малакаи таҳлилнамоиро; - малакаи таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибавиро; - - малакаи бо ҳамтоёни худ ҳамкорӣ карданро.

Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	- муқаддимаи фан ва мафҳумҳои асосӣ - санадҳои меъёрӣ-ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳолатҳои фавқулодда ва мудофиаи гражданӣ; - асосҳои ташкили чорабиниҳои ҳифзи аҳолӣ аз ҳолатҳои фавқулоддаи дорои хусусияти табиӣ ва техногенӣ; - вазифаҳои онҳо ҳангоми рух додани ҳолатҳои фавқулодда; - ташкили тайёрӣ, омӯзиши аҳолӣ ва баҳисобгирии нирӯҳои ғайриҳарбии мудофиаи гражданӣ оид ба ҳолатҳои фавқулодда ва мудофиаи гражданӣ; - ҳолатҳои фавқулоддаи дорои хусусияти табиӣ ва техногение, ки дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон имкони рӯх доданро доранд; - чорабиниҳои асосӣ оид ба устуворгардонии иншоотҳои иқтисодӣ дар давраи ҷанг; - хадамотҳои мудофиаи гражданӣ маълумоти умумӣ оид ба воситаҳои имрузаи зарбазан; - ҳифзи аҳолӣ аз офатҳои табиӣ (заминларза, сел, ярч, тармафароӣ ва обхезӣ; - роҳбарӣ ва идоракунии мудофиаи гражданӣ; - истифодаи моддаҳои сахттаъсири заҳролудкунанда дар иншоотҳои иқтисодӣ ва хатарҳои нав вобаста ба амалҳои террористӣ.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ, ҳалли мисолу масъалаҳо.
Шакли арзебии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ комютерӣ)

3.1.3. Консепсияҳои табиатшиносии муосир

Тавсифи мухтасари фан	Мақсади фанни консепсияҳои табиатшиносии муосир шиносоӣ ба принсипҳои асосӣ ва ҳолати кунунии рушди илмҳои табиӣ мебошад, ки барои ташаккули тасаввурот дар бораи олам, мавқеи шахс дар он ва дарк кардани мушкилоти рушди ҷомеа кӯмак менамояд.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, амалӣ, озмоишӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур бояд ташаккул ёбанд	- дарки қонунҳои табиат ва зуҳуроти онҳо дар равандҳои гуногун; - дарки манзараи илмиии олам ва дар асоси он пайдо кардани малакаи маънидоди илмии ҳодисаю воқеаҳои олами атроф.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: ***Донад;*** - марҳилаҳои таърихии инкишофи илмҳои табиатшиносиро; - мафҳум ва вазифаи илмро дар ҷамъият; - мазмуни асосии назарияҳои илмӣ ва мафҳумҳои бунёдиро; - манзараи илмиии оламро; - дастовард ва натиҷаҳои илми муосирро; ***Тавонад:*** - Манзараи илмии оламро дониста донишҳои илмиро аз гайриилмӣ

	фарқ карда; - дар амал татбиқ намудани донишҳои гирифташуда; - хусусиятхои ин ё он донишҳои илмӣ, таъсири онро ба инкишофи ҷамъият дарк; - гузаронидани мубоҳисаҳо оид ба масъалаҳои табиатшиносиро; - ҷустуҷӯ, ҷамъоварӣ, ба низом даровардан ва истифодаи иттилоот оид ба табиатшиносиро иҷро карда. - методологияи омӯзиши табиатшиносиро истифода бурда; ***Аз худ намояд:*** - малакаи таҳлилнамоиро; - малакаи таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибавиро; - - малакаи бо ҳамтоёни худ ҳамкорӣ карданро.
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	Муқаддимаи фан: Маданияти илмию табиӣ ва гуманитарӣ; методҳои илмӣ; таърихи табиатшиносӣ; марҳалаҳои асосии рушди илмҳои табиатшиносӣ; консепсияҳои корпускулавӣ ва континуалии тавсифи табиат; ботартибӣ ва бетартибӣ дар табиат; хаос; микро-, макро- ва мегаолам; фазо; вақт; Қонунҳои бақо; таъсироти мутақобил; кутоҳтаъсирӣ, дуртаъсирӣ; ҳолат; принсипҳои суперпозитсия, номуайянӣ, мукаммалӣ, қонунҳои динамикӣ ва статистикӣ дар табиат; қонуни бақои энергия дар равандҳои макроскопӣ; принсипи афзоиши энтропия; равандҳои химиявӣ, қобиляти реаксионии моддаҳо; сохти дохилӣ ва таърихи ташаккули геологии Замин; консепсияҳои муосири ташаккули қишрҳои геосферӣ; литосфера ҳамчун асоси абиотии ҳаёт; функсияҳои экологии литосфера: захиравӣ, термодинамикӣ, геофизико-геохимиявӣ; қишри географии Замин; хусусиятҳои савияи биологии ташкили материя; принсипҳои эволютсия, аз нав ба вуҷудоӣ ва ташаккули системаҳои зинда; гуногуншаклии организмҳои зинда- асоси муташаккилӣ ва устувории биосфера; генетика ва эволютсия; одам: физиология, саломатӣ, эмотсия, эҷодиёт, коршоямӣ; биоэтика, одам, биосфера ва сиклҳои қайҳонӣ: ноосфера, барнагардандагии вақт, муташшакилӣ дар табиати зинда ва ғайризинда; принсипи эволютсионизми универсалӣ; роҳ ба тамаддуни ягона;
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Дастурҳои таълимию методӣ, компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ.
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ, ҳалли мисолу масъалаҳо.
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ комютерӣ)

3.2. МОДУЛИ ФАНҲОИ ИНТИХОБИИ БАХШИ 2
МОДУЛИ ФАНҲОИ ИНТИХОБИИ БАХШИ ФАНҲОИ УМУМИКАСБӢ

3.2.1. Таҳлили матни бадеӣ

Тавсифи мухтасари фан	**Таҳлили матни адабӣ** – яке аз фанҳои асосии ихтисосҳои филологӣ буда, имкон фароҳам меоварад, то донишҷӯён дар баробари иттилоот ва донишҳои назарӣ дар заминаи осори классикӣ, муҳтаво, таркибу сохтор, вижагиҳои бадеӣ, сабки онҳо ва равишҳои таҳлили матни бадеӣ бархурдор гарданд. Мақсади курси таҳлили матни адабӣ омӯзиши тахассусии матнҳои мунтахаби ашъори Рӯдакӣ ва Манучеҳрӣ, достонҳои «Шоҳнома»-и Фирдавсӣ, “Махзан-ул-асрор”-и Низомии Ганҷавӣ, “Маснавии маънавӣ”-и Ҷалодиддини Балхӣ, ғазалиёти Ҳофизи Шерозӣ ва

	муқаддимаи “Гулистон”-и Саъдӣ ва бархе ҳикоёти он мебошад. Вазафи асосӣ дар таълими курси таҳлили матни адабӣ азхудкунӣ ва ошно шудан ба сохтору мухтаво, арзиши бадеиву ҳунарӣ ва аҳаммияти адабиву таърихӣ ва куллан, асосҳои назарии матншиносӣ, проблемаҳои текстологии тасҳеҳи матнҳо мебошад. Ҳадафи аз омӯзиши фан ривоҷи дониши назарию амалии донишҷӯён доир ба таҳлили матни бадеӣ, қобилияти таҳлили вожаҳову истилоҳоти бадеъ, ташхиси маъниҳои асливу маҷозӣ ва ғанӣ намудани захираи луғавии онҳо мебошад. Дар дарсҳои таҳлили матни адабӣ бо истифода аз матни ашъори Рӯдакӣ ва Манучеҳрӣ, достонҳои «Шоҳнома»-и Фирдавсӣ, “Махзан-ул-асрор”-и Низомии Ганҷавӣ, “Маснавии маънавӣ”-и Ҷалодиддини Балхӣ, ғазалиёти Ҳофизи Шерозӣ “Гулистон”-и Саъдӣ ва фарҳангҳои тафсирӣ ва бо таваҷҷуҳ ба мавориди зерин сурат мегиранд: - қироати дурусти матн; - шарҳу тавзеҳи маънии калимаҳо дар луғат ва истилоҳ; - ташхис ва таҳлили санъатҳои бадеӣ *(лафзӣ ва маънавӣ);* - *вазну* қофия ва радиф; - аносири сабкӣ; - ҳосили маънии матн.
Намуди машғулиятҳо	Лексионӣ, амалӣ (кор бо матн), кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор.
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- қодир аст, ки дар хусуси рӯзгор ва осори Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ, Манучеҳрии Домғонӣ, Абулқосими Фирдавсӣ, Низомии Ганҷавӣ, Ҷалолиддини Балхӣ, Саъдии Шерозӣ ва Ҳофизи Шерозӣ ва таърихи назми осори онҳо андешаронӣ кунад; - қодир аст, матнҳои адабиро таҳлили филологӣ намуда, дар хусуси онҳо мустақилона мулоҳизаҳои худро баён намояд; - қодир аст, ки бо роҳу усулҳои гуногуни таҳлили матн матнҳои адабиро таҳлил намяод; - қодир аст, ки матнҳои адабиро таҳлили савтӣ, луғавӣ, наҳвӣ ва ҳунарӣ намуда, маънии онҳоро шарҳ бидиҳад; - қодир аст, ки санъатҳои бадеии маънавӣ ва лафзиро дар матни адабӣ ташхис бидиҳад; - тафаккури интиқодии донишҷӯ инкишоф ёфта, вобаста ба самти фаъолияти худ дорои андешаи нав мешавад.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: ***Донад:*** - мафҳумҳо ва истилоҳотии асосии адабиётшиносиро; - усулҳо ва меъёрҳои классикӣ ва муосири таҳлили матнро; - дараҷаи таҳқиқи осори шоиронро; - асосҳои матшиносӣ ва таърихчаи тасҳеҳи мутунро; - санъатҳои бадеии маънавӣ ва лафзиро; - муҳокимарониҳои интиқодиро; - роҳу усулҳои таҳлили матни бадеиро. ***Тавонад:*** - истифодаи мафҳумҳо ва истилоҳоти улуми адабиро ҳангоми таҳлили матни адабӣ; - таърихчаи тасҳеҳи матн ва донистани шеваҳои он; - таҳлилу маънидод ва қироати дурусти матнҳои адабӣ; - таҳлили савтӣ, луғавӣ, наҳвӣ ва ҳунарии матни адабӣ ва маънидоди

	он; - шинохти санъатҳои бадеии маънавӣ ва лафзӣ матни адабӣ; - шинохти вижагиҳои сабкӣ ва хусусиятҳои бадеиву ғоявии матниҳои адабӣ. *Малака ҳосил намояд:* - оид ба таҳлилу баррасии матнҳои адабӣ; - шинохти вижагиҳои шеърии шоирон ва хусусиятҳои бадеиву маъноии онҳо; - роҳу усулҳои таҳлили матни адабӣ.
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	**Равишҳои таҳлили филологии матни адабӣ** - шеваҳои асосии таҳлили матни адабӣ; - матни адабӣ ва таснифоти он; - -матни адабии манзум ва мухтассоти он; - матни адабии мансур ва мухтассоти он; - илми шарҳнигорӣ ва герменевтикаи адабӣ (таъвил); - шарҳнигорӣ дар таърихи адабиёти тоҷик; **Таҳлили матни мунтахаби Рӯдакӣ** - матншиносӣ ва нашри осори Рӯдакӣ; - сабки Хуросонӣ ва сабки фардии Рӯдакӣ; - хусусиятҳои бадеии ашъори Рӯдакӣ; - мавзуъ ва мундариҷаи ашъори Рӯдакӣ; - тахайюл ва андеша дар шеъри Рӯдакӣ; **Таҳлили филологии ашъори Рӯдакӣ** - таҳлили филологии “Баҳори Хуррам”; - таҳлили филологии “Сарои сипанҷ”; - таҳлили филологии “Бӯйи ҷӯй Мӯлиён”; - таҳлили филологии “Панди замона” ва “Кирдори ҷаҳон”; - -таҳлили филологии “Модари май”; - таҳлили филологии “Дар рисои Муродӣ”; - таҳлили филологии қасидаи “Пирӣ”; - таҳлили филологии рубоиёти Рӯдакӣ. **Таҳлили матни мунтахаби Манучеҳрӣ** - сабки ашъори Манучеҳрӣ; - хусусиятҳои бадеии ашъори Манчуҳерӣ; - мавзуъ ва мундариҷаи ашъори Манучеҳрӣ; - таҳлили филологии тағаззули “Навбаҳор”; - таҳлили филологии шеъри “Баҳори дилангез”; - таҳлили филологии “Хезеду хаз оред”; - таҳлили филологии “Дар васи абр”. **Абулқосими Фирдавсӣ ва “Шоҳнома”-и ӯ** - маълумоти мухтасари шарҳиҳолии Фирдавсӣ; - заминаҳои зуҳури “Шоҳнома”; - ақида ва ҷаҳонбини Фирдавсӣ; - сарчашмаҳои эҷоди “Шоҳнома”; - чехраҳои асосии “Шоҳнома”; - забон ва сабки нигориши “Шоҳнома”; - сувари хаёл дар “Шоҳнома”; - нусхаҳои “Шоҳнома”; **Таҳлили матни мунтахаби “Шоҳнома”-и Фирдавсӣ** - таҳлили “Оғози достон”-и “Шоҳнома”; - таҳлили фаслҳои “Достони Дақиқии шоир” ва “Гуфтор андар бунёд ниҳодани китоб”;

	- таҳлили фасли “Оғози достони “Рустам ва Сухроб”; - баёни мухтасар перомуни хонадони Исфандёр ва моҷарои кори онҳо; - сохтори достони “Рустам ва Исфандёр” ва баёни масъалаҳоии асосии он; - таҳлили “Достони разми “Исфандёр бо Рустам. **Таҳлили матни мунтахаби “Махзан-ул-асрор”-и Низомии Ганҷавӣ** - Рӯзор ва осори Низомӣ; - Низмоӣ ва суннати хамсасароӣ; - сохт ва таркиби “Хамса”-и Низомӣ; - хусусиятҳои сохторӣ ва муҳтавоии “Махзан-ул-асрор”; - сарчашмаҳои фикрии Низомӣ; - шарҳҳои асрмиёнагӣ ва муосири “Махзан-ул-асрор”; - таҳлили матнҳои мунтахаби “Махзан-ул-асрор”. **Таҳлили матни мунтахаби “Гулситон”-и Саъдии Шерозӣ** - шарҳи мухтасари рӯзгор ва осори Саъдӣ; - Саъдии Шерозӣ ва таҳаввлуи насри адабӣ; - тасҳеҳ ва нашри “Гулситон”; - сохтор ва хусусиятҳои ғоявию бадеии “Гулситон”; - шарҳҳои “Гулситон”; - таҳлили муқаддимаи “Гулситон” - таҳлили матнҳои мунтахаби “Гулситон”. **Таҳлили матни мунтахаби “Маснавӣ”-и Мавлоно Ҷалолиддини Балхӣ** - шарҳи мухтасари рӯзгор ва осори Мавлоно; - ҷаҳонбинии Мавлоно бар мабнои “Маснавӣ”; - дидгоҳҳои каломӣ-фалсафӣ ва ирфонии Мавлоно; - сохт ва таркиби “Маснавӣ”; - шарҳҳои “Маснавӣ”; - анвои шарҳҳои “Маснавӣ”; - забон ва сабки баёни Мавлоно; - таҳлили матни мунтахаби “Маснавӣ”; - таҳлили муқаддимаи “Маснавӣ”, мавсум ба “Найнома”. **Таҳлили матни мунтахаби ғазалиёти Хоҷа Ҳофизи Шерозӣ** - шарҳи мухтасари рӯзгор ва осор Ҳофизи Шерозӣ; - ҷаҳонбинӣ ва маслаки Ҳофиз; - ҳофизшиносӣ дар ҷаҳон ва Тоҷикистон; - нусхаҳои муътабар ва нашрҳои интиққодии девони Ҳофиз; - шарҳҳои асрмиёнагӣ ва муосири ғазалиёти Ҳофиз; - Ҳофиз ва таҳаввлуи ғазали форсии тоҷикӣ; - сабки баёни Ҳофиз; - вижагиҳои бадеӣ ва ғоявии ғазалиёти Ҳофиз; - таҳлили матни мунтахаби ғазалиёти Ҳофиз.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ, ҳалли мисолу масъалаҳо.
Шакли арзебии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ комютерӣ)

3.2.2. Лаҳҷашиносӣ

Тавсифи мухтасари фан	Фанни лаҳҷашиносӣ яке аз қисмҳои таркибии силсилаи фанҳои тахассусӣ буда, омӯзиши он ҳатмӣ аст ва ҳамзамон фанни лаҳҷашиносӣ ба донишҷӯён ба таври назариявӣ ва амалӣ таълим дода мешавад. Ин фан ба сифати фанни таълимӣ дар нақшаҳои таълимии ихтисоси забон ва адабиёти тоҷики факултети филология мақоми фанни ҳатмиро касб карда, дар ташаккулёбии донишҷӯ ҳамчун мутахассиси баландихтисос мавқеи яке аз фанҳои асосӣ [базавӣ]-ро ишғол намудааст. Ҳангоми тадриси он дар бораи навъҳои гуногуни гуфтори маҳалии тоҷикӣ, таърихи ташаккул ва роҳҳои азхудкунии онҳо маълумот дода мешавад. Инчунин роҳҳои фарогирӣ ва таъсири онҳо дар рушди забони адабии тоҷикӣ нишон дода мешавад. Маҳз дар ҳамин фан донишҷӯён бо мафҳуми гӯиш, лаҳҷа, шева, диалект ва роҳҳои ифодаёбии тарзи гуфтори маҳалӣ шиносоӣ пайдо мекунанд.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯён бо роҳбарии омӯзгор, кори амалии мустақилонаи донишҷӯ
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- Аз худ намудани мафҳумҳои асосӣ ва умумӣ оид ба пайдоиш, мафҳум, моҳият, шаклҳо, навъҳои лаҳҷаву шеваҳо; - Давраи таърихии ташаккул ва инкишофи шеваҳои забони тоҷикӣ, шарҳи истилоҳоти ин соҳа [диалект, шева ва лаҳҷа] ва ғайра; - Манзур гардонидани маълумот дар бораи ҷиҳатҳои савтии шеваҳои забони тоҷикӣ, аз ҷумла садоноку ҳамсадоҳо ва навъҳои шевагии онҳо, нақши зада, овозҳои ҳалқӣ ва нишон додани нозукиҳои ин вижагиҳо ба донишҷӯён.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Дар натиҷаи омӯзиши фан донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: ***Донад:*** - шарҳ ва маъноҳои истилоҳҳои диалект, шева ва лаҳҷаро аз худ карда бошад: - давраҳои таърихии шеваю лаҳҷаҳои забони тоҷикиро аз худ кунад; - фарқи забони адабӣ ва гӯйишҳои маҳаллиро дониста бошад; - заминаҳои пайдоиш ва доираи густариши шеваҳои забони тоҷикиро дониста бошад; - таснифоти шеваҳои забони тоҷикиро фаро гирифта бошад; - хусусиятҳои луғавии шеваҳои тоҷикиро дониста бошад; - луғатҳои шевагӣ ва вижагиҳои онҳоро дониста бошад; - овонависӣ [транскрипсия] дар шевашиносии тоҷикиро дониста бошад; ***Тавонад:*** - шарҳи маънои истилоҳҳои диалект, шева ва лаҳҷаро маънидод карда тавонад; - давраҳои таърихии шеваю лаҳҷаҳои забони тоҷикиро муайян карда тавонад; - фарқи забони адабӣ ва гӯйишҳои маҳаллиро муайян карда тавонад; - заминаҳои пайдоиш ва доираи густариши шеваҳои забони тоҷикиро муайян кардан; - таснифоти шеваҳои забони тоҷикиро муайян карда тавонад; ***Азхуд намояд:*** - коркарди лексияи академӣ, лексия-мубоҳиса, лексия бо таваққуфҳо (истҳо, паузаҳо), лексияи маҷмӯӣ (комплексӣ) амсоли он низ

	истифода карда мешавад.
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	- мафҳуми шевашиносӣ; - аз таърихи омӯзиши шеваҳо; - вижагиҳои луғавӣ; - вижагиҳои савтӣ; - таснифоти шеваҳои тоҷикӣ; - вижагиҳои сарфӣ; - вижагиҳои наҳвӣ; - гурӯҳи шеваҳои шимолӣ; - гурӯҳи шеваҳои ҷанубӣ; - гурӯҳи шеваҳои ҷанубӣ-шарқӣ; - гурӯҳи шеваҳои марказӣ; - овонигорӣ;
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Имтиҳони фосилавӣ (Р-1, Р- 2)
Шакли арзебии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ-компютерӣ, шифоҳӣ)

3.2.3. Сарчашмашиносӣ

Тавсифи мухтасари фан	Мавзуи омӯзиши фанни сарчашмашиносӣ ҳамчун фанни ёрирасони таърихи адабиёт таълими манбаъҳои адабӣ, хелҳои онҳо, мавқеи осори адабии худи адибон: девонҳо, баёзҳо, каҷкӯлҳо, достонҳо, маснавиҳо..., асарҳои адабӣ-назарӣ, таърихӣ, луғатномаҳои асримиёнагӣ, феҳристҳои асримиёнагию нав ва ғайра мебошад. Махсусан, саҳми тазкираҳои адабӣ, ирфонӣ, маноқиб, рисолаҳои назарӣ ва монанди инҳо дар омӯзиши таърихи адабиёт таълим дода мешавад. Фанни мазкур яке аз қисмҳои таркибии силсилаи фанҳои тахассусӣ буда, омӯзиши он ҳатмӣ аст ва ҳамзамон фанни сарчашмашиносӣ ба донишҷӯён ба таври назариявӣ ва амалӣ таълим дода мешавад. Сарчашмашиносӣ ё шинохти марочеъу манобеи адабӣ ба масобаи пулест миёни муҳаққиқ ва манобеи таҳқиқ. Дар равиши таҳқиқоти илмӣ агар сарчашмаҳои зарурӣ комилан фаро гирифта нашуда бошанд, хулосаҳои муҳаққиқ ҳатман ноқис хоҳанд буд. Аз ин рӯ, шинохтани сарчашмаҳои илмию адабии адабиёти оламшумули форсӣ-тоҷикӣ зинаи аввали таҳқиқ маҳсуб мешавад. Омӯзиши курси “Сарчашмашиносӣ” донишҷӯёнро ҳатталимкон ба манобеи марбут ва маводи адабӣ ва таърихи адабиёт шинос карда, барои вуруд ба арсаи заҳматталаби таҳқиқ, раҳнамоии шинохтани марҷаъ, манбаъ ва тарзи истифода аз онҳо мусоидат менамояд.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор, кори амалии мустақилонаи донишҷӯ
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул ёбад	- додани иттилооти кофӣ доир ба сарчашмаҳои адабӣ-таърихӣ ва соири улуми адабӣ; - дар амал татбиқ намудани донишҳои ҳосилшуда; - додани донишҳои бунёдӣ дар бораи фанни сарчашмашиносӣ ва истилоҳоти асосии он; - доир ба сабабҳои пайдоиши фарҳангу луғатҳо, анвоъ ва аҳамияти

ёбанд	адабии онҳо маълумоти комил дода тавонад; - маълумоти нав гирифтан дар бораи таъриф, таърих, анвоъ ва анъанаи тазкиранависӣ дар адабиёти форсии тоҷикӣ ва шеваи нигориши онҳо; - донишҳои бунёдӣ ҳосил намудан дар бораи доиратулмаорифҳо, шеваи нигориш, аҳамияти сарчашмавӣ ва собиқаи он дар адабиёти форсии тоҷикӣ; - аҳаммияти феҳрастҳо дар зимни таҳқиқ ва муҳим будани онҳоро донистан; - додани маълумот дар бораи ҷараёни тафсир ва шарҳнигорӣ дар адабиёти форсии тоҷикӣ, зарурат ва аҳамияти онҳо. - касб намудани донишҳои назариявию амалӣ доир ба робитаи фанни «Сарчашмашиносӣ» бо дигар фанҳои филологӣ.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: ***Донад:*** - асосҳои назариявию методологии фанни сарчашмашиносӣ; - ҳамаи анвои манбаъҳои адабӣ-таърихӣ ва соири сарчашмаҳо; - проблемаҳои асосӣ дар таҳқиқи сарчашмаҳои омӯзиши таърихи адабиёт; - шеваҳои истифода аз манобеъ ва маохиз (марҷаъ)-ро донад; - машҳуртарин фарҳангу луғатҳоро донад; - маҷмӯи осори манзумро (девон, баёз, ҷунг, сафина, кашкул, куллиёт) донад; ***Тавонад:*** - мустақилона донишҳои соҳаи сарчашмашиносиро соҳиб шавад; - дониши гирифтаашро дар амал татбиқ намояд; - дар бораи манобеъ ва мароҷеи адабиву илмии адабиёти форсии тоҷикӣ ва навъҳои он маълумот дода тавонад; - дар бораи пайдоиш ва ташаккули сарчашмашиносии илмии адабиёти форсӣ-тоҷикӣ баҳс карда тавонад; - сарчашмаҳои дараҷаи аввалро шинохта тавонад; - дар бораи таъриф, анвоъ, шеваи таълиф ва собиқаи тазкиранигории форсии тоҷикӣ маълумот дошта бошад ва аз онҳо дуруст истифода карда тавонад; - равияҳои асосии ҷараёни тафсир ва шарҳнигории форсиро донад ва аз онҳо баҳрабардорӣ карда тавонад; ***Азхуд намояд:*** - таърихи ташаккул ва инкишофи фанни сарчашмашиносӣ; - моҳияти сарчашмаҳо; - маълумот дар бораи мафҳуму истилоҳоти сарчашмашиносӣ; - дар бораи собиқаи доиратулмаорифнигорӣ ва арзиши илмиву адабии онҳо маълумот дошта бошад; - бо шеваҳои бахрабардорӣ аз феҳрастҳо ошно бошад;
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	- манбаъҳо ва марҷаъҳои илмӣ; - таърихи луғатнигории форсии тоҷикӣ - фарҳангу луғатномаҳо ва анвои онҳо; - Шибҳи қораи Ҳинд ва собиқаи луғатнигории форсии тоҷикӣ дар он; - тазкира ва анвои он; - таърихи тазкиранависии форсии тоҷикӣ; - маҷмӯи осори манзум; - доиратулмаорифҳо ва анвои он; - собиқаи доиратулнависӣ дар адабиёти форсии тоҷикӣ

	- манобеи арабӣ ва шинохти онҳо; - манобеи таърихӣ; - манбаъҳои ғайрикитобӣ; - феҳриствораҳо; - муаррифии баъзе аз тазкираҳои даврай; - тазкираҳои ихтисосӣ, шеваи баён ва доираи мабоҳиси онҳо; - умумият ва тафовути ҷунг, баёз, сафина, кашкӯл, куллиёт; - энсиклопедияи миллӣ ва аҳаммияти он; - феҳрастҳо-фоида ва арзиши адабии онҳо; - ҷараёни шарҳнигории адабиёти форсӣ-тоҷикӣ; - машҳуртарин китобҳои шарҳ бар осори бадеӣ; - арзиши илмии нигоштани ҳошия, таълиқа, зайл, мустадрик, иститрод дар шинохт ва таҳқиқи мутуни назму насри форсӣ-тоҷикӣ; - тафсир ва аҳаммияти адабии он; - аҳаммияти таъвил дар шарҳи матнҳои адабӣ; - ривоҷи шарҳнигорӣ дар таърихи адабиёти тоҷик; - ҳавзаҳои шарқшиносии ҷаҳон ва таҳқиқи таърихи адабиёти тоҷик; - саҳми мусташриқон дар рушди илми таърихи адабиётнигорӣ ва сарчашмашиносии тоҷик; - тарзи китобдорӣ ва каталогҳои (баргаҳои) китобхонаҳо; - қомус ва доиратулмаорифҳои (энсиклопедияҳои) адабии замони муосир.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Имтиҳони фосилавӣ (Р-1, Р-2)
Шакли арзебии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ- комютерӣ, шифоҳӣ)

3.2.4. Таърихи нақди адабӣ

Тавсифи мухтасари фан	**Таърихи нақди адабӣ** – яке аз илмҳои бунёдӣ буда, асари бадеӣ ва ё силсилаи асарҳоро дар гармогармияш мавриди таҳлил ва нақду баррасӣ қарор дода, ҳусну қубҳашро муайян менамояд. Ин фан яке аз қисмҳои таркибии силсилаи фанҳои тахассусӣ буда, омӯзиши он ҳатмӣ аст ва тадриси он барои таъйин намудани ҳусну қубҳи осори хаттию шифоҳии адабӣ ва илмӣ нақши муҳим мебозад. Баррасӣ ва таҳқиқи сифоту арзиши осори санъат таърихи чандинҳазорсола дорад ва дар тӯли асрҳои зиёд равияву мактабҳои гуногун пайдо намудааст, барои сайқал ёфтани маҳорати мунаққидии донишҷӯён нақши муҳим мебозад. Масъалаҳои нақду наққодӣ, меъёрҳо ва шохаю жанрҳои нақди адабӣ ва афкори адабиву танқидии суханварони форсу тоҷик ва мунаққидону адабиётшиносони замони муосир аз мавзуъҳо ва масъалаҳои меҳварии фан ба шумор меравconfigured. Дар ҷараёни тадрис дар баробари манбаъҳои илмию назарӣ намунаҳои барҷастаи адабиёти хаттӣ ва шифоҳӣ мавриди омӯзиш ва баррасӣ қарор дода мешаванд. Мақсади тадриси фанни мазкур аз он иборат аст, ки донишҷӯён афкори адабию танқидӣ ва малакаи наққодӣ пайдо карда, донишҳои назариашонро дар амал татбиқ намоянд. Аз он ҷо ки нақди адабӣ ҳамчун шохаи мустақил ва назарии илми адабиётшиносист, мо лозим медонем, ки дар баробари такя кардан ба заминаи нақди адаби тоҷик аз

	афкори танқидӣ ва эстетикии адабиёти ҷаҳон низ барои тадрис истифода барем. Омӯзиши амиқ ва дурусти мавзуъҳои пешбинишудаи фанни нақди адабӣ завқи зебоипарастӣ, мафкураи илмиву нақодии донишҷӯёнро боло бурда, имконият медиҳад, ки дар баробари фаъолияти омӯзгорию фолклоршиносӣ ҳамчун адабиётшиноси ва мунаққиди касбӣ ба воя расанд ва ҳусну қубҳи асари бадеиро ба таври воқеӣ муайян намоянд. Дар онҳо қобилияти таҳлил намудан ва баҳо додан ташаккул меёбад. Агар донишҷӯён мавзуъҳои пешбинишударо ба таври воқеӣ ва аз рӯи талабот азхуд намоянд, барои дарку фаҳми фанҳои дигари адабиётшиносӣ, аз қабили сабкшиносӣ, матншиносӣ, назарияи адабиёт ва ғайра заминаи асосӣ фароҳам меояд. Вазифаи фан – амалигардонии талаботҳои муқаррарнамудаи Стандарти давлатии таҳсилоти олии касбӣ дар соҳаи нақди осори адабӣ буда, ҳачун илм ва фанни таълимӣ вазифаҳои зерин дорад, ки аз ҳадафҳои таҳқиқ ва омӯзиш, объект, предмет ва методологияи он бармеоянд: - вазифаи илмӣ-маърифатӣ; вазифаи ташаккулу вусъати ҷаҳонбинӣ; вазифаи методологӣ; - вазифаи тарбиявӣ; - вазифаи амалӣ. Фанни таълимии «Таърихи танқиди адабӣ» дар нақшаҳои таълимии ихтисоси танқиди адабии факултети филология мақоми фанни ҳатмиро касб карда, барои боло бурдани савияи дониши касбии донишҷӯён ёрӣ мерасонад. Ин фан дар алоқамандӣ ва такя ба улуми асосӣ ва ёвари филологӣ омӯзонида мешавад ва бо таърихи адабиёти адабиёти тоҷик, назарияи адабиёт, нақди адабӣ, матншиносӣ, робиташиносӣ, адабиёти халқҳои ИДМ, таърихи адабиёти хориҷа, фолклоршиносӣ, сабкшиносӣ ва ғайра алоқаи қавӣ дорад.
Намуди машғулиятҳо	Лексионӣ, амалӣ, корҳои мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зим-ни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- бо огаҳӣ аз таърихи ташаккулу рушди афкори адабӣ-танқидӣ оид ба моҳияти адабиёт, равандҳои адабӣ ва фаъолияти суханшиносию наққодӣ таҳлил ва андешаронӣ намояд; - қодир аст, ки ба моҳияти масъалаҳои нақди адабӣ дар гузашта ва имрӯзро дар такя ба манобеи адабӣ ва илмию назарӣ сарфаҳм биравад; - тафаккури илмӣ ва наққодии донишҷӯ ташаккул ёфта, вобаста ба самти фаъолият дорои ақидаи нав мегардад.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро азхуд кардааст, бояд: ***Донад:*** - шарҳ ва маъноҳои истилоҳҳои нақд, нақди адабӣ, ноқид ва мунаққидро аз худ карда бошад: - фарқи адабиёти хаттӣ ва шифоҳиро дониста бошад; - заминаҳои пайдоиш ва доираи густариши афкори адабӣ-танқидиро шарҳ диҳад; - вобаста ба ҷинс ва жанрҳои адабӣ тасаввурот дошта бошад; - фарқи адабиёти бадеӣ ва илмиро дониста бошад; - хусусиятҳои сухани маъмулӣ ва илмиро дониста бошад; ***Тавонад:*** - давраҳои таърихии ташаккули нақди адабии тоҷикро тасниф карда тавонад; - умумият ва тафовути адабиёти хаттӣ ва шифоҳиро муайян карда тавонад; - заминаҳои пайдоиш ва доираи густариши афкори адабӣ-танқидиро

	шарҳ диҳад; - вобаста ба ҷинс ва жанрҳои адабӣ донишҳои назариашро баён карда тавонад; - фарқи адабиёти бадеӣ ва илмиро бо мисолҳо шарҳ дода тавонад; - аз луғатномаву фарҳангҳои истилоҳоти адабиётшиносӣ истифода бурда тавонад; ***Малака ҳосил намояд:*** - дар асоси маводи назарӣ корҳои амалиро пеш барад; - афкори илмӣ-назарии суханшиносони пешинро бо назиёти имрӯз муқоиса кунад; - дар матбуоти даврӣ тақризу мақола, хулоса, эссе, симои адабӣ... нависанд.
Номгӯйи боб / мавзуъҳои фан	**Мафҳумҳои “нақд”, “наққодӣ”, “суханшиносӣ”, “нақди адабӣ” ва “мунаққид”** - шарҳи мафҳум ва ибораҳои меҳварии дар фанни мазкур истифодашаванда; - фаъолияти наққодӣ ва суханшиносӣ; - умумият ва тафовути корбурди истилоҳоти мазкур дар гузашта ва имрӯз. **Масъалаҳои нақди адабӣ дар гузашта** - моҳияти нақду суханшиносиҳои даврони пешин; - мавзуъ ва масъалаҳои асосии нақду суханшиносӣ дар гузашта; - масълаҳои асосии нақд дар адабиёт ва адабиётшиносии асримиёнагии форсу тоҷик; - сирқоти адабӣ ва моҳияти он; - навъҳои сирқоти адабӣ аз нигоҳи Шамси Қайси Розӣ; - мувозана ва шарҳи моҳияти он; - мувозана миёни шоирону носирон; - мувозанаи суханшиносон ва мутафаккирон. - сирқоти адабӣ ва мувозана дар адабиёт ва адабиётшиносии имрӯз. **Шохаҳои нақди адабӣ** - нақди назарӣ ва амалӣ; - умумият ва тафовути нақди назарӣ ва амалӣ; - меъёрҳои нақди назарӣ; - меъёр ва нишонаҳои асосии нақди амалӣ (таҷрибавӣ). **Нақди адабӣ дар Юнони Қадим** - андешаҳои Сукрот оид ба моҳияти каломи бадеъ; - афкори интиқодии Сукрот; - Арасту ва ташаккули нақди назарӣ; **Нақди адабӣ дар Рими Қадим** - заминаҳои ташаккули нақди адабӣ дар Рим; - андешаҳои Квинтилиан оид ба моҳияти адабиёт; - афкори адабӣ-танқидии Сенека. **Нақди адабии араб** - нақди адабӣ дар давраи ҷоҳилият; - саҳми мутафаккирони араб дар ташаккули афкори адабӣ-танқидӣ; - шеър ва шоир дар Қуръон. **Нақди адабии асримиёнагии форсу тоҷик** - осори илмӣ-назарии ин давра ва аҳаммияти онҳо дар ташаккули афкори адабӣ-танқидии давраҳои баъдӣ; - Муҳаммад ибни Умари Родуёнӣ ва афкори адабӣ-танқидии ӯ; - Рашиди Ватвот ва афкори адабӣ-танқидии ӯ;

	- Шамси Қайси Розӣ ва афкори адабӣ-танқидии ӯ; - Хоҷа Насриддини Тӯсӣ ва моҳияти афкори адабӣ-танқидии ӯ - афкори адабӣ-танқидии Рӯдакӣ, Фирдавсӣ ва Абдурраҳмони Ҷомӣ; - бозтоби афкори адабӣ-танқидӣ дар тазкираҳои асримиёнагии форсу тоҷик. **Нақди адабӣ дар охири асри XIX ва ибтидои асри XX** - нақди адабии маорифпарварӣ; - нақди адабии ҷадидия; - афкори адабӣ-танқидии Аҳмади Дониш; - “Намунаи адабиёти тоҷик”-и устод Садриддин Айнӣ ва ташаккули нақди адабии тоҷик; - нақду адабиётшиносӣ дар солҳои бистуми асри XX. **Нақди адабӣ дар нимаи дуюми асри XX ва замони Истиқлол** - Ташаккули нақди касбӣ ва завқӣ; - мактабҳои суханшиносӣ дар ин давра; - шаклгирии жанрҳои нави нақди адабӣ; - хусусиятҳои нақди адабии замони Истиқлол.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Китобҳои тахассусӣ, фарҳангҳои адабиётшиносӣ, проектор, тахтаи электронӣ.
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ, огаҳӣ доштан аз афкори адабӣ-танқидии мутафаккирони гузашта ва имрӯз.
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (анъанавӣ)

3.3. МОДУЛИ ФАНҲОИ ИНТИХОБИИ БАХШИ ТАХАССУСӢ

3.3.1. Матншиносӣ

Тавсифи мухтасари фан	Матншиносӣ соҳаи муҳимму зарурии илми адабиётшиносӣ мебошад. Дар он матни асари бадеӣ аз тарҳи асар, қайдҳои хомакӣ, сиёҳнависи тозанавис сар карда, то ҷузъитарин тағйироту дигаргуниҳое, ки дар матнҳои ҷорӣ мувофиқи салоҳдиди нависанда ва аз ғайри ихтиёри ӯ рух додаанд, ба тадқиқ гирифта мешаванд. Муҳаққиқон матншиносиро таҳкурсии таърихи адабиёт ва тоҷи таҳлили адабиётшиносӣ донистаанд. Матншиносӣ ба ду мақсад омӯхта ва ба донишҷӯёни муассисаҳои олии филологӣ таълим дода мешавад. **Авалан**, матни асари бадеӣ барои амиқтар муайян кардани таърихи барқарор шудан ва хусусиятҳои мазмуниву лафзии матн, барои дурусттар ба мушоҳида гирифтани руҳи эҷодӣ ва рушди тафаккури нависанда, барои хулосабароориҳои адабию таърихӣ, назарӣ ва фарҳангӣ омӯхта мешавад. Мақсади **дувуми** матншиносӣ барқарор намудани матни саҳеҳу комили асар баҳри чоп мебошад. Таҳияи асар чун вазифаи амалии матншиносӣ дар асоси омӯзиши ҷиддии таърихи матн ба амал бароварда мешавад. Матншиносӣ ба соҳаҳои дигари фанҳои ихтисосӣ, аз ҷумла ба қисматҳои дигари адабиётшиносӣ, забоншиносӣ, таърих, шарҳшиносӣ, китобшиносӣ, рӯзноманигорӣ, тарҷумонӣ алоқаи мустаҳкам дорад ва хулосаҳои назараву амалии он баҳри боз ҳам дақиқтар омӯхтани фанҳои мазкур хеле зарур аст. Бинобар ин, таълим додани матншиносӣ ба камолоти маънавии мутахассисон ва умуман рушду нумуи ҳаёти фарҳангии Ҷумҳурии Тоҷикистон таъсири пурфайз дорад.
Намуди машғулиятҳо	Лексионӣ, амалӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор

Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- қодир аст, ки ҷараёни таълифи асари бадеиро аз дастхат сар карда, то матнҳои чопӣ ба мушоҳида гирад; - ба душвории меҳнати эҷодии нависандагӣ дурусттар сарфаҳм рафта, мавзуъ ва муҳтавои осори манзуму мансурро кушода дода тавонад; - сабабҳои дар асари бадеӣ сар задани ғалату камбудиҳоро ба мушоҳида гирифта, воситаҳои бартараф кардани онҳоро дарёфт кунад; - ба мафҳуми "Ҳар ки сухан бар сухане зам кунад, Қатрае аз хуни ҷигар кам кунад" сарфаҳм рафта, зарурати саводнок шуданро чун мутахассис равшан эҳсос намояд.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд ***Донад:*** - фанни матншиносӣ ва вазифаҳову муаммоҳои он; - алоқаи матншиносӣ ба соҳаҳои дигари илмҳои филологӣ; - таърихи илми матншиносӣ. Мавқеи илми матншиносӣ дар адабиётшиносии Шарқ ва Ғарб; - матншиносии адабиёти хаттӣ ва шифоҳӣ, матншиносии адабиёти классикӣ ва адабиёти муосир ва умумияту фарқияти ин соҳаҳои нақди матн; - матни асосии асар; - дастгоҳи ёрирасони матн; - навъу намудҳои чоп вобаста ба гунҷоиш; - тартиби асарҳои чопшуда. ***Тавонад:*** - асосҳои илми матншиносиро дар амал татбиқ кардан; - ба моҳияти муаммоҳои матншиносӣ, аз ҷумла таъйиноти муаллиф, санагузории матн, тақрир, тавзеҳот, машкук барин мафҳумҳо дуруст сарфаҳм рафтан; - матни муаллифро аз дахолати беруна тоза кардан; - хусусиятҳои матнҳои илмӣ, илмӣ-оммавӣ ва оммавиро муайян кардан; - ҳангоми чопи асар ба ҳамкории муаллиф ба муҳаррир баҳо додан; - ба моҳияти присипҳои матншиносӣ, аз ҷумла, "аввал таҳқиқ, баъд чопи матн" сарфаҳм рафтан. ***Малака ҳосил намояд:*** - оид ба дастхатҳо, нусхаҳои хаттӣ ва чопии асарҳои бадеӣ; - оид ба ҷараёни таълифи асарҳои бадеӣ; - оид ба мушкилоти чопи осори адибони мутаваффо; - оид ба таҳқиқи осори нависандагон аз нигоҳи матншиносӣ;
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	**Матншиносӣ – соҳаи мустақили илми адабиётшиносӣ** - мавқеи матншиносӣ дар байни дигар соҳаҳои адабиётшиносӣ; - предмет, доираи таҳқиқ ва принсипҳои матншиносӣ; - қисматҳои матншиносӣ вобаста ба маводи таҳқиқ; - ду вазифаи матншиносӣ ва хусусиятҳои он. ***Муносибати матншиносӣ ба илмҳои дигар*** - алоқаи матншиносӣ ба забоншиносӣ,палеография, археология,таърих, шарҳшиносӣ, китобшиносӣ ва осоршиносӣ; - таърихи матн ва матбуоти даврӣ; - матни асл ва мувофиқати он ба тарҷумаи бадеӣ. ***Аз таърихи матншиносии тоҷик*** - хусусиятҳоми байналмилалии илми матншиносӣ; - таърихи матншиносии фосу тоҷик;

	- ташаккули матншиносии тоҷик чун илм; - давраи нави инкишофи матншиносӣ дар садаи XX; - вазъи кунунии матншиносии тоҷик. ***Иродаи эҷодии нависанда – принсипи асосии матншиносӣ*** - тағйирнопазирии иродаи эҷодии нависанда; - роҳҳои халалдор кардани иродаи эҷодии нависанда; - истилоҳҳои таърихи матн ва таърихи эҷод ва умумияту фарқи онҳо; - мавқеи таърихи матн ва таърихи эҷод дар адабиёти нави тоҷик. ***Муаммоҳо ва шартҳои нақди матн*** - таъйиноти муаллиф (атрибутсия), санагузории матн (даировка), талхис, илҳоқ, машкук, феҳраст, ташреҳоту тавзеҳот...; - бешарҳу эзоҳ истифода нашудани ягон далели матншиносӣ; - Шарҳи худро доштани ҳар далели матншиносӣ. ***Масъалаи матниасосии асар*** - ду давраи ба чоп тайёр кардани матни асар; - моҳияти матни охири давраи ҳаёти нависанда; - татбиқи сарчашмаи матни асосӣ ба матнҳои дигар; - барқарор кардани матни ҳақиқии нависанда. ***Дастгоҳи ёрирасони матн*** - дастгоҳи илмӣ-маълумотдиҳии матн; - интихоби сарчашмаи матни асосӣ; - қадимӣ будани дастгоҳи ёрирасони матн; - дараҷа ва мақоми дастгоҳи ёрирасони матн; - абақабандии ташреҳот ва феҳрастҳо. ***Намудҳои чоп вобаста ба гунҷоиш*** - табъи осор: куллиёт, девон, ҷунг, баёз, радоиф-ул-ашъор; - асарҳои мунтахаб – паҳншудатарин навъи чоп; - маҷмуаи осор ва талабот ба он; - чопи алоҳидаи асарҳои нависандагон.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ.
Шакли арзебии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ комютерӣ)

3.3.2. Усули таълими забон ва адабиёти тоҷик

Тавсифи мухтасари фан	**Усули таълими забон ва адабиёти тоҷик** дар ихтисоси забон ва адабиёти тоҷик таълим дода мешавад. Ҳадафу мақсади барномаи таълим: - роҳу усулҳои дурусту самараноки таълими забон ва адабиётро барои омӯзгорони ҷавон омӯзондан; - омӯзондани муҳимтарин масъалаҳои назария ва амалияи таълими забон ва адабиёти тоҷик; - боло бурдани малакаву маҳорати педагогӣ ва илмӣ; - тайёр намудани донишҷӯён дар бобати дарки вазифаҳои маърифатӣ, тарбиявӣ; - баланд бардоштани фаъолияти эҷодкорӣ ва омӯзиши таҷрибаи пешқадами мактабҳо; - ба муаллимони оянда таълими усули баёни мавзуъ, тартиб додани воситаҳои аёнӣ, интихоби мисолҳо, истифода аз китоби дарсӣ, дуруст

	тартиб додани нақшаҳои корӣ ва ғайра.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ (амалӣ), кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- такмили донишҳои педагогӣ дар заминаи усулҳои фаъоли таълим; - инкишофи маҳорати омӯзгорӣ; - сайқал додани нутқи шифоҳӣ ва хаттии донишҷӯ – омӯзгори оянда; - ошно намудани донишҷӯён – омӯзгорони оянда аз методу усулҳои гуногуни таълим.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Мукаммал гардидани савияи дониши педагогӣ. Ташаккул ёфтани маҳорату малакаи омӯзгорӣ. Ба даст омадани донишҳои забоншиносиву адабиётшиносӣ ва таълими онҳо. Риоя гардидани меъёри забони адабии тоҷикӣ дар навиштор ва гуфтор. Ҳамчун омӯзгор омода гаштани донишҷӯ – омӯзгорони оянда.
Номгӯйи боб/мавзуъҳои фан	Бахшҳои муҳимми фанни усули таълими забон ва адабиёти тоҷик: - усули таълими савтиёт ва ҳарф; усули таълими луғатшиносӣ ва фразеология; - усули таълими таркиби калима ва калимасозӣ; - усули таълими сарф (морфология); -усули таълими наҳв (синтаксис) ва аломатҳои китобат; - усули таълими услубшиносӣ ва ҳусни баён; - усули гузаронидани корҳои хаттӣ; - усулҳои таълими адабиёт ва таснифоти онҳо; - роҳҳои омӯзиш ва таҳлили асари бадеӣ; - усули тартиб додани нақшаи тақвимӣ, нақшаи дарси яксоата; - усули таълими шарҳи ҳоли адибон; - усули таълими асарҳои бадеӣ.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Китоби методикаи таълими забони тоҷикӣ, методикаи таълими адабиёт, плакатҳо, нақшаву овезаҳо, компютер, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Пурсиш аз рӯйи саволномаҳо; суҳбати инфиродӣ (қабули КМРО); супоришҳои тестӣ ҳангоми дарс ва рейтинг.
Шакли арзебии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон: шифоҳӣ

3.3.3. Адабиёти Шарқ

Тавсифи мухтасари фан	Фанни адабиёти Шарқ бахше аз фанни адабиёти ҷаҳон аст, ки дар гурӯҳҳои тахассусии филологӣ тадрис гардида, имкон фароҳам меоварад, то донишҷӯён дар бораи таърихи адабиёти кишварҳои Шарқ дар мисоли адабиёти чанд кишвар иттилои умумӣ ва муқаддамотӣ касб намуда, бо барҷастатарин намунаҳои он ошно шаванд. Фанни мазкур фарогири бахшҳои назарӣ ва амалӣ буда, омӯзиши тахассусии он аз донишҷӯ таваҷҷуҳи хос ва мутолиаи густардаи сарчашмаҳои адабӣ ва маъхазҳои илмӣ-пажӯҳиширо тақозо мекунад. Фанни адабиёти Шарқ ба шакли дарсҳои назарӣ, амалӣ ва роҳнамоии донишҷӯён дар мутолиаву ёддоштбардории осори илмӣ ва адабӣ дар заминаи таърихи адабиёти кишварҳои Ҳиндустон, Покистон, Бангладеш ва Туркия тадрис мегардад. Ҳадаф ва вазифаи асосии фанни мавриди назар, пеш аз ҳама,

	мусоидату роҳнамоӣ дар андӯхтани дониши назарию амалии донишҷӯён дар бораи адабиёти кишварҳои мазкур, нақши адабиёт дар равобити фарҳангӣ ва иҷтимоии миёни кишварҳо ва ташхиси ваҷҳи муштараки осори адабию таърихии форсӣ-тоҷикӣ бо мероси адабии миллатҳои гуногуни ҷаҳон, таъсиргузорӣ ва таъсирпазирии миёни адабиёти гузашта ва муосири мо ва адабиёти кишварҳои Ҳиндустон, Покистон, Бангладеш ва Туркия мебошад.
Намуди машғулиятҳо	Назарӣ (лексионӣ) ва амалӣ (лабораторӣ), кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор, иштирок дар маҳфилҳо ва ҳамоишҳои илмии муртабит бо мавзуъ.
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- Дар бораи таърихи пайдоиш, шаклгирӣ ва ривоҷи адабиёт дар кишварҳои мавриди омӯзиши фанни адабиёти Шарқ иттилоъ ва донишҳои назариро аз лексия ва мутолиаи сарчашмаҳо ва манобеи пешниҳодӣ фаро гирад; - намунаи асарҳои пешниҳодии муътабарро аз адабиёти кишварҳои мазкур мутолиа намуда, ба сурати корҳои мустақилона ба устод супорад; - дар бораи ҳадаф ва моҳияти фанни адабиёти Шарқ шинохт ҳосил намояд; - донишҳои назарӣ ва амалии андӯхта аз фанни мавриди назарро дар раванди фаъолиятҳои касбӣ ва тахассусӣ - тадрис, таҳқиқу пажӯҳиши илмӣ, таҳриру вироиши матнҳои илмӣ, адабӣ ва таърихӣ, таълифи осори адабӣ ва публитсистӣ, таҳияи барномаҳои илмӣ ва омӯзишӣ ва ғайра татбиқ карда тавонад;
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни адабиёти Шарқро омӯхтааст, бояд: ***Донад:*** - ҳадаф ва моҳияти фанни адабиёти Шарқ, меҳварҳои баҳси он; - тасаввурот ва шинохт дар бораи таърихи адабиёти кишварҳои Ҳиндустон, Покистон, Бангладеш ва Туркия; - дарки дурусти робитаи адабиёти миллатҳо бо ҷараёни таърихи ташаккули ҷомеаи башарӣ ва қонуниятҳои хронологии инкишофи он; - намояндагони адабиёти кишварҳои мазкур ва осори онҳо, ки аз эътибор ва шинохти ҷаҳонӣ бархурдоранд; - намояндагони барҷастаи адабиёти Ҳиндустон (ба 21 забони расмӣ), Покистон, Бангладеш ва Туркия, намунаҳои осори онҳо; ***Тавонад:*** - ташхиси нишонаҳои таъсиргузорӣ ва таъсирпазирӣ миёни осори адабии гузашта ва муосири форсӣ-тоҷикӣ ва ҳиндӣ, урду, банголӣ ва туркӣ; - ба назарияҳои мавҷуди таҳлили қиёсӣ (компаративистӣ) таваҷҷуҳ намуда, аз огоҳиҳо ва донишҳое, ки аз омӯзиши фанни адабиёти Шарқ андӯхтааст, барои муқоиса ва муқобалаи осори адабиёти кишварҳои мавриди назар бо осори адабиёти форсӣ-тоҷикӣ истифода намояд; - бо истифода аз донишҳои назарӣ ва амалӣ, дар ҳаллу фасли баҳсҳои илмии таворуди маънӣ, назирагӯӣ, пайравӣ ва илҳом ва ё сирқати адабӣ миёни намояндагони адабиёти кишварҳои мавриди назар натиҷагирӣ бикунад. ***Малака ҳосил намояд:*** - бо истифода аз таҷриба ва назари муқаддамотии илмӣ ва амалӣ, бикӯшад, то дар арзёбии нақши адабиёт дар равобити фарҳангӣ ва

	иҷтимоии миёни кишварҳо ва таҳқиқу шинохти ваҷҳи муштараки осори адабию таърихии форсии тоҷикӣ бо мероси адабии миллатҳои гуногуни ҷаҳон дар заминаи меҳварии он (проблемаи инсон) малака касб намояд;
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	**Адабиёти кишварҳои Шарқ, мавзуи баҳси он** - адабиёт ҳамчун падидаи иҷтимоӣ, маънавӣ ва фарҳангии миллатҳои ҷаҳон ва механизмҳои таърихию хронологии шаклгирӣ ва инкишофи он; - нуфузи адабиёти кишварҳои гуногун бар табодули андеша, таҷрибаҳои иҷтимоӣ, психологӣ, ақидатӣ, ҳунарӣ ва ғайра миёни миллатҳо ва фарҳангҳо; - нақши адабиёт дар равобити миёни кишварҳо, ваҷҳи муштараки осори адабию фарҳангии мардуми тоҷик бо мероси адабии миллатҳои гуногуни ҷаҳон; мавзуъҳои меҳварӣ; - аҳаммияти омӯзиши таърихи адабиёти кишварҳои Шарқ, ошноӣ бо намояндагони барҷаста ва намунаҳои осори онҳо; таҳлили қиёсӣ (компаративистӣ) ва муқобалаи мавзуии осори адабиёти кишварҳои мавриди назар бо осори адабиёти форсӣ-тоҷикӣ. **Адабиёти Ҳиндустон** - муруре ба адабиёти Ҳиндустон дар давраҳои бостон, асрҳои миёна ва нав: - Аҳди бостон (адабиёти санскрит) - асотир ва ривоёти ҳиндуаврупоӣ ва ҳиндуэронӣ, асотир ва эътиқодоти ҳиндуён пас аз муҳоҷирати азими қавмҳои ориёӣ, шакл гирифтани нахустин унсурҳои адабиёт дар осори Ҳинди бостон; - пайдоиши «Ведаҳо» ва адабиёти ведоӣ: «Ригведа» – куҳантарин бахши «Ведаҳо», муҳтаво, сохтор ва сабки он (матнҳои маросимӣ; маҷмуи дуоҳо, масалҳо ва муколамаҳо; матнҳои фалсафию ҳикамӣ); - таркиб ва муҳтавои дигар бахшҳои «Ведаҳо»: «Яҷурваведа», «Самаве-да», «Атҳарваведа», нуфузи «Ведаҳо» дар пайдоиш ва шаклгирии таълимоти ҳинду, будоӣ ва ҷайнӣ; - мавзуъ ва муҳтавои «Упанишадҳо»; - ҳамосаи табиӣ ва ҳикмати Ҳинди бостон: «Маҳабҳарата» ё китоби панҷуми «Ведаҳо», сохтор, муҳтаво ва образҳои асосии он, таҳаввули ҷинсҳои адабӣ дар «Маҳабҳарата»; - «Рамаяна» ва анвои ҳамосаи Ҳинди бостон: паҳлавонӣ, ишқӣ-романтикӣ, таркиб ва сюжети «Рамаяна», образҳои қаҳрамонони он; - ташаккули суннати пуран (матнҳои шаръии ҳиндуёни қадим) ва панҷ унсури бунёдии он (панчалакшана) - кавия (назми классикии ҳиндӣ). - Адабиёти асрҳои миёна - Кавияи мутааххир ва сабки он; - осори Ашвагҳоша, маҷмуаҳои афсонаҳо ба забони санскрит; - достонҳои Калидаса; - ашъори якмисроӣ (муктака); - насри асримиёнаии Ҳинд; - драма ба унвони яке аз баландтарин нуктаҳои адабиёти классикии ҳиндӣ: намоишномаҳои Калидаса ва Вишакҳадатта; - назарияи классикии драмаи ҳиндӣ. - Адабиёти нав (нимаи дуввуми қарни XIX-қарни XX) - вазъи сиёсӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангии Ҳиндустон дар поёни қарни XIX-нимаи аввали қарни XX;

	- падид омадану батадриҷ саросарӣ шудани ҳаракатҳои озодихоҳӣ дар Ҳиндустон дар пайи беш аз ду қарни истеъмори он аз ҷониби Британия, нуфузи ҷунбиши озодихоҳӣ ба адабиёт; - Равиндранатҳ Тҳакур (1861-1941), шарҳи зиндагӣ, фаъолияти иҷтимоию адабӣ ва осори ӯ, ҷойгоҳи он дар адабиёти миллии Ҳиндустон ва ҷаҳон; - Муҳаммад Иқболи Лоҳурӣ (1877-1938), шарҳи ҳол, фаъолиятҳои илм, осори илмӣ ва адабии ӯ; - муҳимтарин ҷараёнҳои адабии Ҳиндустон дар нимаи аввали қарни XX; - ҷойгоҳи романнигорӣ дар адабиёти миллии қарни XX Ҳиндустон, руҷӯи адибон ба мавзуи таърих ва ривоҷи романи таърихӣ; - бозтоби мавзуи таҷзия ва тақсими Ҳиндустон дар романҳо ва филмномаҳои нимаи дуввуми қарни XX; - мавзуъҳои иҷтимоӣ ва ахлоқӣ ва ривоҷи жанри ҳикоя (новелла) дар осори занони насрнависи қарни XX Ҳиндустон; - адабиёти навини Ҳиндустон, 21 забони расмӣ дар он, боризтарин намояндагони адабиёти муосири Ҳиндустон ба забони малаялам, тамил, телугу, банголӣ, ассамӣ, маратҳи, ҳиндӣ, панҷобӣ ва ғайра. **Адабиёти Покистон** - заминаҳои сиёсӣ, иҷтимоӣ ва иқтисодию фарҳангии таҷзияи Ҳиндустон дар марҳалаи озодӣ аз истеъмори беш аз дусадсолаи Британия; - таъсиси Ҷумҳурии Исломии Покистон (с. 1947); - адабиёти бисёрзабонаи мавҷуд дар қаламрави давлати тозатаъсиси Покистон ва вазъи он; - нақши осори Муҳаммад Иқболи Лоҳурӣ дар шаклгирии адабиёти Покистон; - бухрони матбуоту интишорот ва конунҳои адабӣ дар марҳалаи оғозини таъсиси Покистон, тамоюли шадиди сиёсию ақидатии «парҳез аз суннатҳои адабии ҳиндуӣ» дар поёни даҳаи 40-уми қарни XX; - ташкили конунҳо ва анҷуманҳои нави адабӣ дар даҳаи 50-ум, руҷӯи дубора ба суннатҳои адабии Ҳиндустон ва идомаи ривоҷи ҷараёнҳои насри воқеъгаро (реалистӣ) ва шеъри романтикии инқилобии он дар адабиёти Покистон; - нуфузи ҷараёни модернизми ғарбӣ дар насри урдузабони Покистон: ривоҷи романнигории моҷароҷӯёна (детективӣ) ва «исломӣ»; - вазъи куллии наср, назм ва намоишноманигорӣ (драматургия) дар осори адибони урдузабон, паштузабон, балучизабон, банголизабон; - адабиёти навини Покистон, намояндагони барҷаста ва вижагиҳои осори онҳо. **Адабиёти Бангладеш** - мuруре дар пешинаи таърихии адабиёти Банголаи Ҳиндустон (қарни X-нимаи аввали қарни XX); - машҳуртарин шоирони асрҳои миёнаи банголизабон, ки дар дарбори ҳокимони мусалмони Бангола хидмат мекарданд; - суннатҳои адабии шеъри дарбории Бангола, мавзуъҳои меҳварии ишқӣ, динӣ-ахлоқӣ ва таърихӣ дар давраҳои гуногуни таърихи он; - вазъи сиёсӣ ва иҷтимоии Бангола дар поёни даҳаи 40-уми қарни XX дар пайи таъсиси Ҷумҳурии Исломии Покистон ва ҳамроҳ шудани Бангола ба ҳайати он ба унвони музофоти шарқӣ;

	- эъломи истиқлоли Ҷумҳурии Мардумии Бангладеш (1971) ва вазъи адабиёти он дар давраи мазкур; - ривоҷи адабиёти банголӣ дар нимаи дувуми қарни XX: нуфузи осори Равиндранатҳ Тҳакур ва пайравӣ аз он; - осори адабиёти мусалмонии Бангладеш ва ривоҷи адабиёти вижаи шарқии банголӣ; - анвои наср дар адабиёти қарни XX Бангладеш: романи таърихӣ, насри романтикӣ, тасвири ихтилофоти синфӣ, намоишномаи̇нигорӣ. **Адабиёти Туркия** - мурурe дар пешинаи таърихӣ ва заминаҳои ташаккули адабиёти нав: оғози давраи исломӣ дар аҳди Қарохониён ва таснифи адабиёт ба осори 1) *девонӣ* (классикӣ), 2) *мардумӣ* ва баъдтар – 3) *тасаввуфӣ*; - суннатҳои адабиёти шифоҳӣ дар «Девони луғати турк»-и Маҳмуди Кошғарӣ (а. XI); - нахустин асари манзуми хаттии туркӣ – «Қуттадғу билиғ»-и Юсуфи Балосоғунӣ; - нуфузи адабиёти арабӣ ва форсӣ ва пайдоиши назми девонӣ дар давраи салтанати усмонӣ (қарнҳои XIII-XV): девони ашъори Аҳмади Доӣ ва Ғозӣ Бурҳонуддин; - тамоюл ба фарҳанги Ғарб ва адабиёти ғарбӣ (аз қарни XVIII ба баъд), таъсиси нашрияи «Тарҷумони аҳвол» (1860), маҷаллаи «Сарвати фунун» (1891-1944), Конуни адибони ҷавон ва ташаккули «адабиёти нав»-и моил ба модели ғарбӣ; - давраи *адабиёти миллӣ*; - Азиз Несин – адиби ҳаҷвнигор, осори ӯ; - боризтарин намояндагони адабиёти қарни XX Туркия ва осори онҳо; - адабиёти навини Туркия, намояндагони барҷаста ва вижагиҳои осори онҳо.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Нусхаҳои чопӣ ва электронии сарчашмаҳои адабӣ ва манобеи илмӣ, компютер, проектор, тахтаи электронӣ, презентатсия.
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ, ҳалли мисолу масъалаҳо.
Шакли арзебии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ комютерӣ), шифоҳӣ

3.3.4. Сабкшиносӣ

Тавсифи мухтасари фан	**Сабкшиносӣ** илмест, ки таърихи пайдоиш, ташаккул ва таҳаввули сабкҳои адабиро меомӯзад. Сабкшиносӣ, монанди сарчашмашиносӣ, китобшиносӣ, матншиносӣ ва чанде дигар, ҷузъи ёвари илми адабиётшиносӣ дониста мешавад. Шинохту омӯзиши таърихи сабкҳои адабӣ ва тадриси сабкшиносӣ ба унвони фанни ҷудогона дар таҳқиқу таҳлили иштирок ва тафовути нишонаҳо ва хусусиятҳои адабӣ ва ҳунарии давраҳои муайяни таърихи адабиёт, ҳавзаҳо ва ҷараёнҳои адабӣ, дидгоҳҳои ҳунарӣ ва шохисҳои завқии адибон, омилҳои муассир дар таҳаввули сабкҳо ва жанрҳои адабӣ муҳим буда, барои ташхису таъйини арзишҳои адабӣ ва зебоишиносӣ (эстетикӣ), ҳунарӣ ва эмотсионалии шоирону нависандагон ва осори онҳо аҳаммияти илмӣ ва роҳбурдӣ дорад. Омӯзиши сабкҳои адабӣ дар шинохти ақсоми матн (матни манзум ва матни мансур), мантиқи баён (матни адабӣ ва матни илмӣ), ташхиси

	ваҷҳҳои муштарак ва тафовути матнҳои манзум ва мансур ва низ матнҳои адабӣ ва илмӣ роҳнамои аслӣ ва асосӣ буда, барои ҳар як аз ақсом ва анвои мазкур таърифи илмиро дар ихтиёри донишҷӯ ва муҳаққиқ мегузорад. Дар илми сабкшиносӣ таснифи сабкҳо дар иртибот бо анвои адабӣ низ таҳқиқ гардида, сабкҳои ғазалу қасида, маснавию муқаттаот, рубоиёту тарҷеъот ва ғайра дар осори давра ё ҳавза (доира)-и муайяни адабӣ ва ё осори адиби муфрад ташхис мегардад. Ҳамчунин, сабкҳои адабӣ бо таваҷҷуҳ ба таҳаввули сиёсӣ-иҷтимоӣ ва иқтисодию фарҳангӣ тасниф гардида, заминаҳои пайдоиш, ташаккул ва низ омилҳои таназзули ҳар як аз сабкҳо (хуросонӣ, ироқӣ, ҳиндӣ, давраи бозгашти адабӣ) омӯхта мешавад. Дар маҷмӯъ, омӯзиши мавзуи баҳсҳо ва масъалаҳои мазкур дар раванди донишомӯзии донишҷӯ ва дарку таҳлили моҳияти илмии механизмҳо ва қонуниятҳои пайдоиш, ташаккул ва таҳаввули жанрҳо ва мавзуъҳои адабӣ муассир ва муҳим арзёбӣ мегардад. Ҳадафи асосии таълими фанни сабкшиносӣ ба донишҷӯён омӯзонидани шева ва равиши баёни бадеъ, сабки нигориш, тарзи гуфтор, заминаҳои мавзуии сабкҳои адабӣ дар таърихи адабиёти форсӣ-тоҷикӣ, сабки осори адабӣ, таснифи сабкҳои адабӣ ва вижагиҳои онҳо, тарҳи мабоҳиси сабки фардии адиб ва сабкҳои байнобайн мебошад.
Намуди машғулиятҳо	назарӣ (лексионӣ) ва амалӣ (лабораторӣ), кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор, иштирок дар маҳфилҳо ва ҳамоишҳои илмии муртабит бо мавзуъ.
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни аз худ намудани фанни мазкур бояд ташаккул ёбанд	- дар бораи ҳадаф ва моҳияти фанни сабкшиносӣ шинохт ҳосил намояд; - донишҳои назарӣ ва амалии андӯхта аз фанни сабкшиносиро дар раванди фаъолиятҳои касбӣ ва тахассусӣ - тадрис, таҳқиқу пажӯҳиши илмӣ, таҳриру вироиши матнҳои илмӣ, адабӣ ва таърихӣ, таълифи осори адабӣ ва публитсистӣ, таҳияи барномаҳои илмӣ ва омӯзишӣ ва ғайра татбиқ карда тавонад;
Натиҷаҳои таълим, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни сабкшиносиро фаро гирифтааст, бояд меҳварҳои зеринро ***Донад:*** - ҳадаф ва моҳияти фанни сабкшиносӣ, меҳварҳои баҳси он; - сабкҳои умдаи таърихи адабиёти форсӣ-тоҷикӣ ва ҳамчунин, сабкҳои байнобайн ва сабкҳои фардии адибон; - вижагиҳои асосии сабкҳои хуросонӣ, ироқӣ, ҳиндӣ, давраи бозгашти адабӣ; - омилҳои муассир дар пайдоиш ва ташаккули сабкҳои адабӣ; - намояндагони сабкҳои гуногуни адабӣ, намунаҳои осори онҳо; ***Тавонад:*** - нишонаҳо ва хусусиятҳои асосии чаҳор сабки умдаи адабиро ташхис дода тавонад; - сабабҳои пайдоиш ва ташаккули сабкҳои хуросонӣ, ироқӣ, ҳиндӣ, давраи бозгашти адабиро таҳлил карда тавонад; ***Малака ҳосил намояд:*** - таҷриба ва назари муқаддамотии илмӣ ва амалӣ дар муайян намудани сабки осори манзум ва мансур; - истифодаи донишҳои назарӣ ва амалӣ дар ҳаллу фасли баҳсҳои

	интисоби асар (осор)-и мушаххаси адабӣ ба ин ва ё он муаллиф.
Номгӯи боб / мавзуъҳои фан	**Маъно ва мафҳуми сабк ва сабкшиносӣ дар сарчашмаҳои адабӣ** - маънии *сабк* дар дар фарҳангу луғоти асрҳои миёна ва муосир; - мафҳуми *сабк* дар довариҳои шоирона; - маънии *сабк* ва *сабкшиносӣ* дар истилоҳи илмӣ. **Фанни сабкшиносӣ ва мавзуи баҳси он** - заминаҳо, омилҳо, манбаъҳо ва сарчашмаҳои сабкшиносӣ ба унвони фанни ёвари илми адабиётшиносӣ; - пайдоиш, ташаккул ва таҳаввули сабкҳои адабӣ; - мактабҳо, ҳавзаҳо, доираҳо ва ҷараёнҳои адабӣ; шеваи адабӣ ва тарзи ҳунарии баёни онҳо; - андешаи муҳаққиқони Шарқу Ғарб дар бораи фанни сабкшиносӣ ва мавзуи баҳси он. **Фанни сабкшиносӣ ва ақсоми бадеии он** - ақсоми матн, яъне матни манзум ва матни мансур; - матни адабӣ ва матни илмӣ дар мантиқи баён; **Таърихи адабиёт ва шинохти сабкҳои адабӣ** - мавзуи баҳси таърихи адабиёт ; - нақши шоирону нависандагон ва мактабҳои адабӣ дар ташаккул ва таҳаввули сабкҳои адабӣ; - аҳаммияти сабкҳои адабӣ ва фанни сабкшиносӣ дар омӯзиши таърихи адабиёт ва таҳқиқи рӯзгору осори шоирону нависандагон. **Таснифи сабкҳои адабӣ** - омилҳо ва меъёри таснифи сабкҳои адабӣ; - андеша ва назари мутахассисони ватанӣ ва хориҷӣ, шарқӣ ва ғарбӣ роҷеъ ба таснифи сабкҳои адабии форсӣ-тоҷикӣ; - анвои сабк: сабки адабии давра, ҳавзаҳо ва доираҳои адабӣ, сабки фардӣ ва сабки умумӣ; - таснифи сабкҳо дар иртибот бо анвои адабӣ: сабкҳои ғазалу қасида, маснавию муқаттаот, рубоиёту тарҷеъот ва ғайра; - таснифи сабкҳо дар иртибот бо таҳаввули сиёсӣ-иҷтимоӣ ва иқтисодию фарҳангӣ: сабки хуросонӣ, сабки ироқӣ ва сабки ҳиндӣ, давраи бозгашти адабӣ, омилҳои пайдоиш ва ташаккул. **Сабки хуросонӣ ва вижагиҳои он** - сабабҳои сабки хуросонӣ, сомонӣ ё туркистонӣ, мовароуннаҳрӣ, бухороӣ ва ё сабки Рӯдакӣ ном гирифтани сабки мазкур; - вижагиҳои сабки хуросонӣ: хусусиятҳои забонӣ-тағйироти овоӣ (фонетикӣ)-и калимаҳо ва таркиби овозии онҳо, тағйирот дар луғату маъно ва хусусиятҳои дигари сарфию наҳвӣ; - тасвирсозӣ, истифода аз тафаннунот ва ҷилваи ҳунарии ашъори шуарои сабки хуросонӣ; - корбурди вожаҳои куҳани форсӣ-тоҷикӣ ва дур будани забони шеър аз калимаҳои арабӣ (ба истиснои истилоҳоти илмӣ ва диние, ки муодили форсӣ-тоҷикӣ надоштаанд); - наздикии таркиби ҷумла ба ҷумлаи паҳлавӣ; - корбурди шакли куҳани вандҳо (або, абе, абар, куҷо ба маънии *ки*); - имкони васеътар барои вазни шеър ба далели ривоҷи қасида; - содагии қофия ва радиф дар шеър; - заминаҳои табиӣ ва маҳсуси васф ва ташбеҳ; - ҷанбаи моддии мавзуи ишқ дар шеър; - содагӣ ва дур будани баён аз такаллуф ва тасаннуъ дар наср ва ғайра.

	Намояндагони барҷастаи сабки хуросонӣ ва шохисҳои осори онҳо - Рӯдакӣ ва ташаккулу таҳаввули сабки хуросонӣ; - вижагиҳои умумии сабки қарни X ва сабки фардии Рӯдакӣ («саҳли мумтанеъ»), нуфузи сабки Рӯдакӣ ба адабиёти муосири ӯ ва адибони пасин; - сабки ашъори Фирдавсӣ, Дақиқӣ, Робиаи Балхӣ, Шаҳиди Балхӣ, Абӯшакури Балхӣ, Кисоии Марвазӣ, Сипеҳри Марвазӣ, Абулаълои Шуштарӣ, Фароловӣ, Маъруфии Балхӣ, Абулмасали Бухороӣ, Абулҳасани Муродӣ ва дигарон (ҳудуди 250 нафар). **Анвои адабии манзуми сабки хуросонӣ** - вижагиҳои сабкии осори манзум, заминаҳои мавзуӣ ва нуфузи онҳо ба хусусиятҳои шаклии осори мавриди назар; - қасида ва анвои он дар ин давра, сохтори қасида; - мазмунҳои лирикӣ, таҳаввулоти достон (маснавӣ) ва хусусиятҳои сабкии он; - вижагиҳои сабкии анвои дигари адабӣ: қитъа, рубоӣ, ғазал, мусаммат, таркиббанд, тарҷеъбанд ва ғайра. **Наср дар сабки хуросонӣ** - ташаккули анвои наср (илмӣ, таърихӣ ва адабӣ) дар адабиёти форсӣ-тоҷикии қарни X; - сабки анвои насри адабӣ: насри бадеъ, насри илмӣ-адабӣ ва насри ривоятӣ дар қарни X-нимаи аввали қарни XI; - сабки хуросонӣ ва тарҷумаҳои мансур дар қарни X. **Пайдоиш ва ташаккули сабки ироқӣ** - заминаҳои таҳаввули сабки адабӣ, омилҳои пайдоиш ва ташаккули сабки ироқӣ; - вижагиҳои сабки ироқӣ; - афзудани вожаҳо ва таркибҳои динии исломӣ дар шеър ва наср; - нуфузи тасаввуф ва ирфон ба адабиёти форсӣ-тоҷикӣ, таҳаввули мавзуъ ва образҳои лирикӣ, ташаккули истилоҳот ва рамзҳои ирфонӣ, пайдоиши шарҳнависӣ бар осори адабии ирфонӣ; - ривоҷи мусталеҳоти фаннӣ, иҳомпардозӣ, талмеҳоти қуръонӣ, ирҷоъ ва иқтибос аз оёту ҳадис; - тасвирҳои таваҳҳумӣ дар шеър; - тобишҳои қавии романтикӣ дар осори достонӣ; - пайдоиш ва ташаккули насри маснуъ. - ташаккули насри мусаҷҷаъ ва анвои он (мутавозӣ, мутавозин ва мутарраф); насри мураҷҷаз. - хусусиятҳои достонӣ гирифтани қасида ва хусусияти қасидавӣ гирифтани шеъри тасмит; - таҳаввули ғазал ва анвои дигари шеър: қитъа, рубоӣ, ғазал, мусаммат, таркиббанд, тарҷеъбанд, мустазод, муфрадот, сабки онҳо. - сабки анвои наср: ҳикоя, қисса, латоиф, ҳикоят андар ҳикоят, қисса андар қисса ва ғайра. **Намояндагони барҷастаи сабки ироқӣ ва вижагиҳои осори онҳо** - намояндагони шеъри сабки ироқӣ (Аттор, Низомӣ, Масъуди Саъди Салмон, Ҷалолуддини Балхии Румӣ, Саъдӣ, Ҳофиз, Камол, Абдураҳмони Ҷомӣ ва бисёр дигарон) ва ҷойгоҳи адабӣ-ирфонии онҳо; - намояндагони насри сабки ироқӣ (Абдуллоҳи Ансорӣ, Насруллоҳи Муншӣ, Муҳаммад ибни Мунаввар, Саъдии Шерозӣ, Убайди

	Зоконӣ, Абдураҳмони Ҷомӣ ва бисёр дигарон), аҳаммияти адабӣ ва таърихии осори онҳо. **Пайдоиш ва ташаккули сабки ҳиндӣ** - омилҳои иҷтимоии пайдоиши сабки ҳиндӣ; - марҳалаҳои сабки ҳиндӣ: Амир Хусрави Деҳлавӣ ва заминаҳои пайдоиши сабки ҳиндӣ, нақши Бобо Фиғонии Шерозӣ дар ташаккули сабки ҳиндӣ; - истиқбол аз суннатҳои адабӣ ва тозакориҳову ибтикороти ҳунарӣ дар осори намояндагони сабки ҳиндӣ; - анвои назм ва насри сабки ҳиндӣ, вижагиҳои он: печидагӯӣ, бориккандешӣ, эҷозу ихтисор, таркибсозии хос, корбурди истилоҳоти косибӣ ва бозорӣ; - мактаби вуқӯъ ва анвои воқеагӯӣ; «восӯхт»; - таносуби сухан ва ирсоли масал дар сабки ҳиндӣ - ғаробати ташбеҳу истиора, иҳомпардозӣ, ташхис ва инсонворагии табиат. **Намояндагони барҷастаи сабки ҳиндӣ** - бузургтарин чеҳраҳои сабки ҳиндӣ: Бобо Фиғонии Шерозӣ, Урфии Шерозӣ, Ғании Кашмирӣ, Носиралии Сирҳиндӣ, Шавкати Бухороӣ, Калими Кошонӣ, Файзии Даканӣ, Соиби Табрезӣ, Мирзо Абдулқодири Бедил, Фақируллоҳи Лоҳурӣ, Воизи Қазвинӣ, Толиби Омулӣ, Ҳазини Исфаҳонӣ ва дигарон. **Нуфузи сабки ҳиндӣ ва сабки Бедил ба адабиёти тоҷик** - пайравӣ аз сабки шеъри Бедил дар Осиёи Миёна ва Афғонистон; - намояндагони сабки бедилӣ дар Осиёи Миёна – Қорӣ Раҳматуллоҳи Возеҳ, Абдулқодирхоҷаи Савдо, Муҳаммадсиддиқи Ҳайрат, Шамсиддини Шоҳин, Тошхоҷаи Асирӣ, Мирзо Сироҷиддини Ҳаким, Зуфархон Ҷавҳарӣ ва дигарон. **Таҷдиди сабк – давраи бозгашти адабӣ** - батадриҷ (аз нимаи дуввуми қарни XVIII) рӯ ба сабкҳои пешин овардани шоирону нависандагони асрҳои XVIII-XIX, бозгашт ба сабки мактаби бухороии Рӯдакӣ ва ё сабки хуросонӣ; - зуҳури сабки наҳзати адабӣ алорағми сабки ҳиндӣ, вижагиҳои он: тобишҳои луғавӣ ва сохторӣ аз нигоҳи сарфӣ, парҳез аз бориккандешӣ ва печидагӯӣ, кӯшиши берун овардану раҳоӣ бахшидани шеър аз ҳолати чистону муаммо ва душвории дарки маъно ва ғайра.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ, ҳалли мисолу масъалаҳо.
Шакли арзебии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ комютерӣ)

3.3.5. Таърихи забоншиносии тоҷик

Тавсифи мухтасари фан	Фанни таърихи афкори забоншиносии тоҷик дар асоси осори илмии донишмандони алоҳидаи асрҳои миёна, ташаккулу таҳаввули афкори забоншиносии тоҷик, даврабандии он ва манзараи илми забоншиносии гузаштаи тоҷикро равшан намуда, ба донишҷӯён маълумоти зарурӣ медиҳад. Ҳамчунин, ҳангоми тадриси фанни мазкур оид ба саҳми ҳар

	кадоме аз он чеҳраҳо ва афкори забоншиносии онҳо маълумоти мушаххас медиҳад ва бо намунаи осори илмии онҳо ошно месозад.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор, кори амалии мустақилонаи донишҷӯ
Забонитаълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- ҳосил кардани донишҳои бунёдӣ дар бораи таърихи афкори забоншиносии тоҷик ва намояндагони он; - муайян намудани нақши мутафаккирони давраи классикӣ дар пайдоиш ва рушди минбаъдаи забоншиносии тоҷик; - муайян намудани умумият ва тафовутҳо дар афкори забоншиносии тоҷик ва забоншиносии муосири тоҷик;
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанро омӯхтааст, бояд: ***Донад:*** - заминаҳои пайдоиши илми забоншиносии тоҷик; - намояндагони илми забоншиносии классикии тоҷик; - афкори муҳимтарини мутафаккирони классик доир ба илми забоншиносӣ; - осори илмии мансуб ба соҳаи забоншиносӣ. ***Тавонад:*** - шинохти заминаҳои пайдоиши илми забоншиносии тоҷик; - муайян кардани андешаҳои забоншиносии тоҷик то аҳди Ислом; - фарқ кардани усули классикии шарҳи қоидаҳои забонӣ ва тафовути онҳо аз истилоҳоти забоншиносии муосир; - шинохти истилоҳоти классикии соҳаи забоншиносӣ; - шинохти арзиши забоншиносии фарҳангномаҳои классикӣ. ***Азхуд намояд:*** - донишҳои назариявии мансуб ба пайдоиш ва рушди андешаҳои забоншиносии классикии тоҷик.
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	- Аз таърихи афкори забоншиносии тоҷик. - Афкори забоншиносии тоҷик то аҳди Ислом. - Афкори забоншиносии тоҷик дар асри 9-10. - Абӯалӣ Сино ва афкори забоншиносии ӯ. - Қайдҳои забоншиносии Носири Хусрав. - Афкори забоншиносии тоҷик дар асрҳои 11-12. - Афкори забоншиносии тоҷик дар асри 13. - Қайдҳои забоншиносии Шамс Қайси Розӣ. - Қайдҳои забоншиносии Насируддини Тӯсӣ. - Афкори забоншиносии тоҷик дар асри 14. - “Фавоиди Зиёия” ва арзиши забоншиносии он. - Қайдҳои забоншиносии Атоулло Ҳусайнӣ. - Қайдҳои забоншиносии Хоҷа Ҳасани Нисорӣ. - Вазъи афкори забоншиносии тоҷик дар асри 17. - «Фарҳанги Ҷаҳонгирӣ» ва арзиши забоншиносии он. - Фарҳанги «Бурҳони қотеъ» ва арзиши забоншиносии он. - Вазъи забоншиносии тоҷик дар асри 18. - Арзиши забоншиносии “Чароғи ҳидоят”. - Вазъи забоншиносии тоҷик дар асри 19. - Дастури «Рисола дар сарфу наҳв ва имло»-и Каримхони Кирмонӣ. - «Ғиёс-ул-луғот» ва арзиши забоншиносии он.
Васоити таълимӣ ва таъминоти	Китобҳои дарсӣ: Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ

техникии фан	
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Имтиҳон (Р-1, Р-2)
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (хаттӣ, шифоҳӣ)

3.3.6. Адабиёти Эрон ва Афғонистон

Тавсифи мухтасари фан	Фанни таълимии «Адабиёти Эрону Афғонистон" дар нақшаҳои таълимии ихтисосҳои филологӣ мақоми шоиста дорад, зеро бе донистани раванди адабии ин кишварҳои форсизабон дониши мукаммали филологӣ ҳосил намешавад. Адабиёти форсии тоҷикӣ гуфта мо он адабиётеро дар назар дорем, ки таърихан то пайдо шудани марзҳои сиёсӣ ҳама сарзаминҳои мардумони форсизабонро дар бар мегирифт. Як меъёри баҳои объективӣ додан ба адабиёти муосири тоҷик низ қиёси он бо раванди адабии кишварҳои Эрону Афғонистон мебошад. Омӯзиши ин фан ба донишҷӯ имкон медиҳад, ки на фақат бо намунаҳои назму насри адибони ин кишварҳо ошно шавад, балки ҳамон анъана ва суннатҳои адабиеро пайгирӣ кунад, ки дар ин кишварҳо фурӯпошӣ нашудаанд ва ҳазорсолаҳо боз идома меёбанд. Адабиёти мо низ то ибтидои садаи бистум яке аз ҳалқаҳои ин занҷира буд, мутаассифона, баъди марзбандиҳои сиёсии асри бист ин ҳалқа канда шуд. Иваз шудани хат ин ҷудоиро вусъат дод ва тӯли беш аз ҳафтод сол мо аз адабиёти ин давлатҳо огоҳии комил надоштем. Тадриси ин фан аз марҳалаи машрутаи Эрон оғоз шуда, бузургтарин намояндагони адабиёти ин кишварро аз эҷодиёти Адибулмамолики Фароҳонӣ сар карда то осори Ҷалол Оли Аҳмад фаро мегирад ва иттилооти комилро роҷеъ ба аҳволу осори адибони маъруфи Эрон ба донишҷӯён пешниҳод мекунад. Ҳангоми омӯзиши адабиёти Афғонистон бошад, вазъи иҷтимоиву фарҳангии ин кишвар ва чеҳраҳои намоёни адабиёти он – шуруъ аз Маҳмуди Тарзӣ то Марями Маҳбуб ва вижагиҳои адабиву эстетикии осори ҳунарии онҳо тадрис хоҳад шуд. Зимни дарс таваҷҷуҳ ба авомили таъсирпазирии адабиёти Тоҷикистон аз ҷараёнҳои адабии ин минтақа, хусусиятҳои муҳимми шаклу сабксоз, сабабҳои рӯ овардани насли навини адибони мо ба тарзи сухани адибони Эрону Афғонистон карда мешавад. Бешубҳа, натоиҷи ин фан ба вусъати назари донишҷӯён, дар ниҳоди онҳо тақвият ёфтани эҳсоси зебоишинохтӣ ва ташаккули афкори адабӣ мусоидат хоҳад кард.
Намуди машғулиятҳо	Лексионӣ, амалӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	Тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- Донишҷӯён ҳангоми тадриси ин фан аз навгониҳои назму насри кишварҳои ҳамзабон огаҳӣ ёфта, ба тариқи қиёсӣ асарҳои бадеиро метавонанд баррасӣ намоянд; - Агар донишҷӯён мавзуъҳои пешбинишударо ба таври воқеӣ ва аз рӯи талабот азхуд намоянд, барои дарку фаҳми сухани бадеӣ, равияҳои тоза дар иншои шеър ва насри бадеӣ омода мегарданд; - Тадриси ин фан имкон медиҳад, ки донишҷӯён сохтор, муҳтаво, жанр, навъ, вижагиҳои забону баён ва ҳунари адибро дуруст

	маърифат карда, ба таҳлили филологии асари бадеӣ муваффақ гарданд.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: ***Донад:*** - шинохти комили асари бадеӣ аз нигоҳи ҳунари нигорандагӣ, таркиб, маъно, сохтор ва муҳтавои асари бадеӣ; - таҳлили фарох ва густардаи матни асари бадеӣ, вижагиҳои забон ва тарзи ифода; - шиносоӣ бо масоили назарии маърифати адабиёти бадеӣ; - дарёфти иттилоот роҷеъ ба жанрҳои назму шеър ва наср ва қонуниятҳои он, забону баён ва сабки адабиёт; - сарафҳм рафтан ба таъсири вазъи иҷтимоиву сиёсӣ ба раванди адабӣ. ***Тавонад:*** - таҳлили асари бадеӣ аз ҳавзаи Эрону Афғонистон бо назардошти суннату навовариҳо ва дигар қонунмандиҳои адабиёти бадеӣ: мавзуъ ва муҳтаво, навъ ва услуб, забон ва тарзи ифода, арзиш ва аҳаммияти ин ё он асари бадеӣ дар раванди адабӣ, вижагиҳои маърифатӣ, эстетикӣ ва бадеии ҳунарӣ; - таълифи китобиёт, тақриз ва навъҳои дигари таҳлили асари бадеӣ; - дар асоси навъҳои муосири нақди адабӣ таҳлил кардани асари бадеӣ ва намоён кардани арзиши он; ***Малака ҳосил намояд:*** - тафовут гузошта тавонистан ба осори ҳунарӣ бо назардошти забони ягона, аммо гуногун будани авзои сиёсиву иҷтимоӣ ва тақозоҳои фарҳангӣ; - дар асоси баррасии илмии асари бадеӣ мушаххас кардани ҷойгоҳи ин ё он адиб дар арсаи ҳунар; - ба дараҷаи кофӣ донистани забон ва воситаҳои баён; - ташхиси дурусти матнҳо ва риояи қавонини назариёти адабӣ.
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	- Сабабу омилҳои ба вуҷуд омадани ҷунбиши машрута дар Эрон ва вазъи иҷтимоиву сиёсии кишвар дар оғози садаи бистум; - таъсири тағйирёбии вазъи иҷтимоӣ ба сифати адабиёт ва роҳу усулҳои рушди он ; - вазъи адабӣ дар аҳди машрута ва таъсири он ба раванди адабӣ; - намояндагони шеъри давраи машрута ва бедории фикрии ҷомеа: Фароҳонӣ, Маликушшуаро Баҳор, Алиакбари Деххудо, Таваллулӣ, Суҳроби Сипеҳрӣ, Аҳмади Шомлу, Фурӯғи Фаррухзод, Сиёвуши Касроӣ, Парвини Эътисомӣ, Содиқ Ҳидоят, Бузург Алавӣ, Содиқи Ҷӯбак, Ҷалол Оли Аҳмад, Саид Нафисӣ, Иброҳими Гулистон, Муҳаммади Ҳиҷозӣ, Муҳаммади Беҳозин, Нимо Юшиҷ; - вижагиҳои рушди насри бадеии ин марҳала ва достоннависони номии кишвар; - заминаҳои иҷтимоиву фарҳангии адабиёти нави дарии Афғонистон ва омили асосии рушди он будани фаъолияти рӯшангарии адибону фарҳангиён; - эҷодиёти маъруфтарин намояндагони ин адабиёт: МАҳмуди Тарзӣ, Абдураҳмони Лудин, Абдулҳовии Довӣ, Холмуҳаммади Хаста, Халилуллоҳи Халилӣ, Муҳаммад Иброҳими Халил, Қосими Воҷид, Аллами Ғаввос, Юсуфи Одина, Усмон Сидқӣ, Зиё Қоризода, Моили Ҳиравӣ, Раҳими Илҳом, Сулаймон Лоиқ, Бориқ Шафеӣ, Абдулҳай Ориёнпур, Маҳмуди Форонӣ, Восифи Бохтарӣ, Асадулло Ҳабиб ва

	дигарон; - жанрҳои асосии насри муосири Афғонистону Эрон; - достони кӯтоҳ ҳамчун навъи асосии адабиёти ин кишварҳо; - адабиёти достонии инқилобӣ ва насри муқовимат дар Афғонистон; - пайдоиши шеъри нав дар Эрон; - вижагиҳои шеъри шомлуӣ, шеъри сапед ва чаҳорпора; - таъсири сохтор, муҳтаво ва тарзи баёни осори шуарои ин кишварҳо ба ҳаёти адабии Тоҷикистон; - вусъати равобити адабии Тоҷикистон бо Эрону Афғонистон ва самараи неки ин ҳамгироиҳо.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ, китобу маҷмуаҳои адибон.
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ, қабули адабиёт.
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ комютерӣ, шифоҳӣ)

3.3.7. Услубшиносӣ

Тавсифи мухтасари фан	Фанни таълимии услубшиносӣ дар нақшаҳои таълимии ихтисоси забон ва адабиёти тоҷики факултети филология мақоми фанни ҳатмиро касб карда, дар ташаккулёбии донишҷӯ ҳамчун мутахассиси баландихтисос мавқеи яке аз фанҳои асосӣ [базавӣ]-ро ишғол намудааст. Ҳангоми тадриси он дар бораи меъёри забони адабӣ ва ҳусни баён, услубҳои забон, тарзҳои дурусту солими ифодаи матлаб дар услубҳои гуногун маълумот дода мешавад. Инчунин роҳу воситаҳои ифодаи муассири матлаб, имконоти услуби воҳидҳои фонетикӣ, луғавӣ, сарфу наҳви забони адабии тоҷикӣ нишон дода мешавад. Маҳз дар ҳамин фан донишҷӯён бо мафҳуми воситаҳои муассири ифодаи фикр, тобиши услубӣ ва имконоти услубии воҳидҳои забон шиносоӣ пайдо мекунанд.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- мазмуни мафҳумҳои асосии илми услубшиносиро аз худ карда бошад; - услубҳои забон ва хусусиятҳои онҳоро хуб аз худ намояд; - бо имконоти услубии системаи забон ва воситаҳои пуробуранги нутқ шинос бошад; - ғалатҳои услубро нишон дода тавонад; - аз уҳдаи таҳрири матн барояд.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: ***Донад:*** - мавзуҳои асосии баҳси услубшиносӣ; - услубҳои ҷории забони тоҷикӣ ва хусусиятҳои асосии онҳо; - шарҳ ва маънои истилоҳҳо (-и услуб, тобиши услубӣ, обуранги экспрессивӣ, имконоти услубии воҳидҳои лексикӣ, фразеологӣ,сарфию наҳвӣ)*;* - меъёри забони адабӣ ва услубҳои забон; - имконоти услубии воҳидҳои лексикӣ (маънои калима, сермаъноӣ, доира ва дараҷаи истеъмол, муродифҳо, мутазодҳо, омонимҳо,

	паронимҳо, гуна ва гунанокӣ); имконоти услубии воҳидҳои фразеологӣ; фонетика; калимасозӣ ва сарфу наҳв; - асосҳои мавҷудияти шаклҳои гуногуни дастурии забон; - ҳҳои истифодаи намудани қоидаҳои дастури забони муосири тоҷикӣ; - мавқеи корбасти калима, ибораи фразеологӣ, ибора ва ҷумлаҳо. *Тавонад:* - мазмуни мафҳумҳои асосии истилоҳоти услубро шарҳ дода тавонад: - матнҳоро аз рӯйи услуб ҷудо карда тавонад; - мавриди истифодаи калимаҳоро дар нутқи хаттӣ ва шифоҳӣ муайян карда тавонад; - тарзҳои аз худ намудани дастури забони муосири тоҷикӣ ва роҳҳои истифодаи онро фаҳмонда тавонад. - калимаю ибора ва ҷумлаҳои забони адабиро аз рӯйи маъно ва сохт ҷудо карда тавонад; *Азхуд намояд:* - малакаи таҳрирнамоиро; - дар амал татбиқ намудани меъёрҳои забони адабӣ ва услубҳои забонро; - оид ба забони қонунҳо,санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ва дигар матнҳои илмӣ, адабӣ ва коргузорӣ андешаҳояшро иброз намуданро; - малакаи таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибавиро; - малакаи бо ҳамтоёни худ ҳамкорӣ карданро.
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	- Услубшиносӣ ва мавзуи баҳси он; - Забони адабӣ ва хусусиятҳои он; - Услубшиносии функсионалӣ: услуби гуфтугӯӣ, расмӣ – коргузорӣ, - илмӣ, бадеӣ, публисистӣ; - Ҳамнишинии калимаҳо; - Имконоти услубии воҳидҳои луғавӣ ва фразеологӣ; - Имконоти услубии вохидҳои сарфӣ; - Калимасозӣ ва хусусиятҳои услубии онҳо.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои тестӣ, суҳбати инфиродӣ
Шакли арзебии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ, комютерӣ)

3.3.8. Забоншиносии умумӣ

Тавсифи мухтасари фан	Забоншиносии умумӣ – ҳадафи омӯзиши фан ба даст овардани дониши баланди мутахассисони оянда аз назарияи забон, афкори забоншиносии тоҷик ва ҷаҳлон, мактабҳои забоншиносии мебошад. Ҳамчунин ҳадаиф дигари омӯзиши ин фан ташаккул ва инкишоф додани қобилияту маҳорати касбии донишҷӯ ҳангоми ширкат варзидан дар суҳбату музокираҳо, семинарҳо, конфронсу симпозиумҳои ба масъалаҳои мухталифи назарияи забони бахшидашуда, мебошад.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ	- қодир ба ҷустуҷӯ, таҳлили интиқодӣ ва коркарди иттилоот, истифодаи муназзам дар ҳалли вазифаҳои гузошташуда мебошад;

зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- қодир аст гуногунии забонҳои оламро дар заминаи иҷтимоӣ-таърихӣ, ахлоқӣ ва фалсафӣ дарк кунад.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯе, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: ***Донад:*** - зарурати омӯзиши забоншиносии умумиро, мафҳумҳои асосӣ, вазифаҳои илми забоншиносӣ, марҳилаҳои таърихии инкишофи забоншиносӣ, алоқамандии забоншиносии умумиро бо илмҳои иҷтимоӣ-инсоншиносӣ, табиӣ-риёзӣ ва техникӣ дарк карда, тасаввуроти хешро нисбати ташаккули забоншиносии муосир; - нақши донишҳои забониро дар ҷомеа муайян намуда, инкишофи мактабҳои забоншиносиро дарк намуда, санадҳои асосии таърихии рушди забоншиносиро донад; - усулҳои асосии илмӣ ва методҳои забонро омӯхта, ҷиҳати пажӯҳиши корҳои илмӣ-тадқиқотии худ истифода барад. ***Тавонад:*** - оид ба инкишофи забоншиносӣ андешаи дуруст пайдо карданро; - фаҳмидан ва шарҳ додани мафҳум ва категорияҳои забонро; - махсусиятҳои афкори забоншиносиро вобаста ба марҳилаҳои инкишофи забоншиносии муосир; - дарк намудани масоили мубрами забоншиносии муосир ва роҳҳои ҳалли онҳоро. ***Азхуд намояд:*** - малакаи таҳлилнамоиро; - малакаи таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибавиро; - малакаи бо ҳамтоёни худ ҳамкорӣ карданро.
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	- Масъалаҳои асосии забоншиносии умумӣ; - Забоншиносӣ дар Рим ва асрҳои миёна; - Забоншиносии давраи таҷаддуд; - Ақидаҳои Вилҳалм Ҳумболд дар бораи забон; - Ҷараёни мантиқӣ ва психологӣ дар забоншиносӣ; - Структурализм; - Лингвистикаи дескриптивии (тасвирии) Америка; - Забоншиносии тоҷик ва намояндагони он; - Назарияи забон ва баҳси он; - Забон ва тафаккур; - Умумияти иҷтимоӣ ва шаклҳои ҷамъиятии забонҳо; - Таърихи забон ҳамчун таърихи халқ; - Роҳҳои дарккунӣ ва методҳои дингвистӣ;
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Супоришҳои хаттӣ, суҳбати инфиродӣ
Шакли арзебии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (шифоҳӣ, саволнома)

3.3.9. Психология

Тавсифи мухтасари фан	**Психологии фаъолияти касбӣ** ҳамчун илм оид ба ташаккул додани маҳорату малакаҳои психологии ба самаранокии фаъолияти касбӣ

	мусоидаткунанда, аз ҷумла малакаҳо дар самти худидоранамоӣ, худислоҳсозӣ, ба роҳмонии муоширати солими психологӣ, баэътиборгирии хусусиятҳои психологӣ дар фаъолити меҳнатӣ ва ғайра. Маълумот медиҳад.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, амалӣ, кори мустатакилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор;
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхудкунии фанни мазкур бояд ташаккул ёбанд	- ташаккул додани малакаҳои коммуникативӣ дар донишҷӯён; - сайкал додани маҳорату малакаҳои идоранамоии гуруҳҳои хурду калон; - моҳияти истифодабарии донишҳои психологӣ дар раванди фаъолияти касбӣ.
Натиҷаҳои таълиме, ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Дар баробари аз худ намудани фанни таълими донишҷӯ, бояд: ***Донад:*** - мазмуни мафҳумҳои асосии психологияи фаъолияти касбӣ, махсусан фаъолияти касбӣ ва меҳнатиро аз худ карда бошад; - зарурати донишҳои психологиро дар касби интихобкардаи хеш асоснок намояд; - моҳияти мафҳумҳои раванд, ҳолат ва хусусиятҳои фардӣ – психологӣ, ҳамчунин аҳамияти онҳоро ба раванди фаъолияти касбӣ донад. - хусусиятҳои муносибатҳои байнишахсӣ дар коллективи меҳнатиро дарк намояд; - усулҳои идоранамоии коллективи меҳнатиро баён карда тавонад; - механизмҳои пайдошави низоъ дар корхона ва роҳҳои бартарафнамои онро сарфаҳм равад; ***Тавонад:*** - шарҳ додани мазмуни мафҳумҳои асосии психологияи фаъолияти касбӣ, махсусан фаъолияти касбӣ ва меҳнатиро; - ошкор кардани аҳамияти донишҳои психологиро дар касби интихобкардаи хеш; - шарҳ додани аҳамияти раванд, ҳолат ва хусусиятҳои фардӣ – психологиро дар раванди фаъолияти касбӣ; - малакаи татбиқи амалии усулҳои идоранамоии коллективи меҳнатиро ба рох монад; - ба муносибатҳои байнишахсӣ дар коллективи меҳнатӣ баҳо додан ва роҳу усулҳои пашгирию бартарафсозии низоъ дар корхонаро балад бошад; - дар амал татбиқ намудани маҳорати тартиб додани реҷаи дурсти кору фаъолият ва истироҳати фаъол; - малакаҳои худидоранамоӣ, худислоҳсозӣ, баэътиборгирии хусусиятҳои психикӣ дар фаъолияти касбӣ ва ба роҳ мондани муоширати солими психологӣ; ***Азхуд намояд:*** - малакаи таҳлилнамоиро - малакаи таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибавиро; - малакаи бо ҳамтоиёни худ хамкорӣ карданро.
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	- фан ва вазифаҳои психологияи фаъолияти касбӣ; - фаъолият ва сохтори психологии он; - мафҳум ва сохтори фаъолияти касбӣ; - муоширaт дар раванди фаъолияти касбӣ; - равандҳои маърифатӣ ва баэътиборгири онҳо

	- (диққат, эҳсос, идрок, хотир, тафаккур, хаёл ва нутқ); - хиссиёт ва эмотсия ва таъсири он ба фаъолияти касбии шахс; - холатҳои эмотсионалӣ ва таъсири онҳо ба рафтори касбӣ; - хусусиятҳои фарди психологии корманд (мизоҷ, характер ва қобилият)); - муносибатҳои байнишахсӣ дар коллективи меҳнатӣ; - психологияи идоранамои коллективи меҳнатӣ; - низоъ ва роҳҳои он дар фаъолияти касбӣ; - иҷтимоишавии шахс ба муҳити корӣ; - психологияи муваффақият ва пешрафт дар фаъолияти касбӣ; - психопрофилактикаи фаъолияти касбӣ.
Воситаи таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Тахтаи электронӣ, пректор, компютерҳ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Иҷрои супоришҳои тестӣ, ҳисоботи корҳои озмоишӣ, гузаронидани суҳбати инфиродӣ
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ, компютерӣ)

3.3.9. Типологияи муқоисавии забонҳо

Тавсифи мухтасари фан	Фанни таълимии типологияи муқоисавии забонҳо дар нақшаҳои таълимии ихтисосҳои филология мақоми фанни ҳатмиро касб карда, дар ташаккулёбии донишҷӯ ҳамчун мутахассиси баландихтисос яке аз фанҳои асосӣ ба ҳисоб меравад. Ҳангоми тадриси он мавзуи хусусиятҳои сохторӣ ва функсионалии забонҳо, новобаста ба табиати муносибатҳои генетикӣ ё ҷуғрофии онҳо, ба типҳо тасниф намудани забонҳо омӯзонда мешавад. Муқоисаи вижагиҳои фонетикӣ-фонологӣ, морфологиву наҳвии забонҳо имкон медиҳад универсалияҳои забонии онҳо мушаххас шавад ва инчунин тафовути онҳо дар рафти муқоиса ошкор мешавад. Мақсад аз таснифоти типологӣ дар он аст, ки дар асоси он ҳам дар мавриди табиати забонҳои мушаххас ва ҳам дар мавриди забонҳои дунё дар маҷмуъ хулосаҳо бароварда шавад. Ба таври умум, метавон гуфт, ки ҳадафи типология таҳқиқи аломатҳои шабеҳи сохтори забонҳо новобаста аз вусъати маконии онҳо, монандии сохтори забонҳои хешу бегона аст.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор, кори амалии мустақилонаи донишҷӯ
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- равиши таснифи забонҳоро аз худ карда бошад: - типҳои забонҳоро аз рӯйи вижагиҳои сохторӣ аз худ кунад: - типҳои забонҳоро аз рӯйи вазифаву корбурдашон омӯзад.
Натиҷаҳои таълиме,ки аз тадриси фан ба даст меоянд	Донишҷӯ, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд: ***Донад:*** - умумият ва фарқияти забонҳоро аз рӯи вижагиҳои дастурии забон аз худ кунанд;

	- навъҳои забонҳоро донад; - умумият ва фарқияти забонҳои хеш ва бегонаро донад; - таснифоти забонҳоро аз рӯйи фаъолияту корбурдашон донад. ***Тавонад:*** - универсалиҳои забониро аз типологияи забонҳо фарқ кардан тавонад; - навъҳои забонҳоро муайян кардан тавонад; - умумият ва фарқи вижагиҳои сарфии бархе аз забонҳоро ба монанди забони тоҷикӣ, забони русӣ, арабӣ ва англисиро муайян кардан тавонад; - забонҳоро аз рӯйи вижагиҳои овоӣ, сарфӣ ва наҳвӣ тасниф кардан тавонад; - забонҳоро аз рӯйи дараҷаи корбурд ва густаришашон тасниф кардан тавонад; ***Аз худ намояд:*** - типҳои забонҳоро аз нигоҳи сохториву функсионалӣ аз худ кунад.
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	- Муқаддима. Мафҳуми типологияи муқоисавии забонҳо. Мавзуи баҳс ва ҳадафҳои типологияи лингвистӣ; - Нақши типология дар тадқиқи забонҳои ношинохта. Забон ва низоми забонӣ аз нуқтаи назари типология; - Бахшҳои типологияи забонӣ. Навъҳои тадқиқоти типологӣ. Типологияи умумӣ ва хусусӣ. Типологияи сохторӣ ва функсионалӣ; - Қисматҳои типологияи сохторӣ: типологияи расмӣ ва типологияи контенсивӣ (маънидор). Типологияи статикӣ ва динамикӣ. Типологияи тасвирӣ ва ё синхронӣ(ҳамзамонӣ). Типологияи таърихӣ ва ё диахронӣ. - Типологияи сохторӣ (структурӣ), ки сохтори дохилии забонро ҳамчун система аз назари шакл ва мазмун таҳлил менамояд. Навъҳои он. - Типологияи функсионалӣ ё худ сотсиолингвистӣ, ки забонро ҳамчун воситаи муошират ва алоқаи байни аъзои ҷомеа ва доираи истеъмоли он баррасӣ мекунад. - Аз таърихи типологияи забонӣ. Саромадони илми типология. Аввалини таснифотҳои типологии забонҳо. - Усулҳои таҳлили типологӣ. (Равишҳои таҷзия ва таҳлили типологӣ) Гунаҳои усулҳои типологӣ. - Универсалияҳои забонӣ. Оид ба мафҳуми универсалияҳои забонӣ (оми забонӣ). Кашфи универсалияҳои забонӣ ва таърихи таҳқиқи онҳо; - Типологияи фонологӣ: Забонҳои ҳиҷоӣ ва овоӣ. Забонҳои вокалӣ ва консонантӣ. Забонҳои мавзун (муқаввӣ) ва номавзун Навъҳои забонҳо аз рӯйи вижагиҳои фонологӣ. - Таснифоти типологи (морфологи)-и забонҳо. Забонҳои флективӣ. Хусусиятҳои барҷастаи забонҳои флективӣ. Забонҳои агглютинативӣ. Нишонаҳои хоси забонҳои аггютинативӣ. Забонҳои решагӣ ва махсусиятҳои онҳо. - Типологияи синтаксисӣ (Навъшиносии наҳвӣ). Моҳият ва ҳадафҳои типологияи синтаксисӣ. Панҷ навъи сохтори забон – забонҳои фоилӣ (номинативӣ), забонҳои сохтори эргативӣ, забонҳои низоми фаъол, сохтори хунсо. - Типологияи функсионалии забонҳо. Оид ба параметрҳои сотсиолингвистии забонҳо. Нишонаҳои хоси типологияи луғавӣ.

	- Забонҳои солим, носолим, матрук, эҳёшуда ва амсоли ин. Навъҳои забонҳо мувофиқи доираи истеъмол. - Мафҳумҳои асосии забоншиносии ареалӣ. Забоншиносии ареалӣ. Мафҳуми забоншиносии ареалӣ, ҳадаф ва вазифаҳои он. Таърихи ташаккули забоншиносии ареалӣ. - Корбурди амалии забоншиносии ареалӣ.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Имтиҳон (Р-1, Р-2)
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ – компютерӣ, шифоҳӣ)

3.3.10. Имло ва нигориш

Тавсифи мухтасари фан	Фанни таълимии Асосҳои имло ва нигориш дар нақшаи таълимии ихтисосҳои кафедраи забони адабии муосири тоҷикӣ мақоми фанни интихобиро касб карда, дар ташаккулёбии донишҷӯ ҳамчун мутахассиси баландихтисос мавқеи яке аз фанҳои асосӣ (базавӣ)-ро ишғол намудааст. Ҳангоми тадриси фанни асосҳои имло ва нигориш вобаста ба мавзуъҳои интихобгардида аз ҷониби кафедра дар он маълумотҳо дар бораи паҳлуҳои мухталифи имлои забони адабии муосири тоҷикӣ пешкаш карда мешаванд. Фанни таълимии асосҳои имло ва нигориш яке аз мавзуъҳои интихобии кафедраи забони адабии муосири тоҷикӣ буда, он донишҷӯёнро бо *меъёрҳои забони адабӣ, анвои харфҳои тоҷикӣ:* ***мехӣ (форсии қадим), авастоӣ, оромӣ, паҳлавӣ (форсии миёна), монавӣ, суғдӣ, арабӣ ва навъҳои он; хатҳои лотинӣ, кириллӣ ё ки русӣ, имлои садопоку ҳамсадоҳо ва мавридҳои истеъмоли онҳо; имлои ҳиссаҳои нутқ; мавридҳои истеъмоли аломатҳои китобат: нуқта, вергул, савол, хитоб, нуқтавергул, сенуқта (мӯлнуқта), қавсайн, аломати баён, тире, нимтире (дефис); сархат (абзатс),*** *инчунин* ***бо намунаҳои ҳуҷҷатхои коргузорӣ шинос менамояд.*** Мақсади омӯзонидани фан васеъ гардонидани доираи фаҳмиши донишҷӯ роҷеъ ба имлои забони адабии муосир ва таърихи алифбоҳои он мебошад. Ва ҳамчунин ташаккул ва инкишоф додани қобилияту маҳорати касбии донишҷӯ ҳангоми ширкат варзидан дар сӯҳбату музокираҳо, семинарҳо, конфронсу симпозиумҳои ба масъалаҳои мухталифи имлои забони адабии муосири тоҷикӣ бахшидашуда аст.
Намуди машғулиятҳо	лексионӣ, семинарӣ, кори мустақилонаи донишҷӯ бо роҳбарии омӯзгор, кори амалии мустақилонаи донишҷӯ
Забони таълим	тоҷикӣ
Салоҳиятҳое, ки дар донишҷӯ зимни азхуднамоии фанни мазкур ташаккул бояд ёбанд	- имло ва меъёрҳои талаффузи адабии тоҷикӣ бояд аз худ карда бошад; - илифбои нави тоҷикӣ ва тафовутҳои гуфторию нигориши ***онро*** аз худ карда бошад*;* - *ҳамаи бахшҳои «Қоидаҳои имлои забони тоҷики»-ро* аз худ карда бошад.
Натиҷаҳои таълиме,ки аз тадриси фан ба	Донишҷӯ, ки фанни мазкурро аз худ кардааст, бояд ***Донад:*** - мавридҳои истеъмоли баъзе садоноку ҳамсадоҳо.

даст меоянд	- гуфтор ва нигориши вожаҳои иқтибосии русӣ ва аврупоӣ. - қоидаи ҳиҷо; - имлои ҳиссаҳои мустақил ва номустақили нутқ. - аломатҳои китобат ва мавридҳои истеъмоли онҳо. - намунаи ҳуҷҷатҳои коргузорӣ ва нигориши онҳо. - доир ба фонетика маълумот дошта бошад; - доир ба системаҳои луғавӣ ва фразеологии забони тоҷикӣ тасаввурот дошта бошад; - воҳидҳои забонро аз матнҳо ҷудо карда онҳоро фарқ карда тавонад; - меъёрҳои фонетикӣ, луғавӣ ва фразеологӣ, сарфӣ ва наҳвии забони адабии тоҷикро донад; ***Тавонад:*** - меъёрҳои асосии имлои забони тоҷикиро дар амал татбиқ карда тавонад. - дар гуфтор аз дурустӣ ва қоидаҳо талаффузи адабӣ истифода карда тавонад; - қоидаҳои истеъмоли ҳарфҳои Ӯ ва Ӣ-ро риоя карда тавонад; - қоидаҳо имлои ҳуруфи Й ва Ъ-ро муайян карда тавонад; -исмҳо таркибии хосро аз ҷинс фарқ карда тавонад; - зимни омӯзиши фан доир ба аҳамияти аломатҳои китобат маълумот пайдо намояд; ***Азхуд намояд:*** - Тамоми бахшҳои «Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ»-ро.
Номгӯи боб/мавзуъҳои фан	- Муқаддима. Мавзуи баҳси фанни Асосҳои имло ва нигориши тоҷикӣ - навъҳои хат. Таърихи имлои забони тоҷикӣ. - орфографияи забони тоҷикӣ. Муҳимтарин қоидаҳо (1940). - қоидаҳои асосии орфографияи забони тоҷикӣ (1953). - қоидаҳои асосии имлои забони адабии тоҷик (1972). - имлои забони тоҷикӣ (1998). - қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ (2011). - имлои садонокҳои ноустувор (кутоҳ). - имлои садонокҳои устувор. - садонокҳои ӣ ва ӯ. - имлои ҳамсадоҳо. - ҳиҷо ва қоидаи аз сатр ба сатри дигар кӯчондани калима. - ташдид ва имлои калимаҳои ташдиддор. - имлои исм – исмҳои сода, сохта ва мураккаб. - имлои исмҳои шуморадор, иқтибосӣ ва таркибҳои ҷуфт. - имлои исмҳои хос ва таркибӣ.
Васоити таълимӣ ва таъминоти техникии фан	Компютери фардӣ, проектор, тахтаи электронӣ
Шаклҳои назорати ҷорӣ	Имтиҳон (Р – 1, Р – 2)
Шакли арзёбии натиҷаи ниҳоии таълими фан	Имтиҳон (тестӣ компютерӣ, шифоҳӣ)